

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE AKDENİZ'E KIYISI OLAN GELENEKSEL
KONUTLARDA MALZEME VE RENK ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Büket GÜÇBEY

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Feray ÜNLÜ

Ankara 2012

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE AKDENİZ'E KIYISI OLAN GELENEKSEL
KONUTLARDA MALZEME VE RENK ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Büket GÜÇBEY

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Feray ÜNLÜ

Ankara 2012

T.C. ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

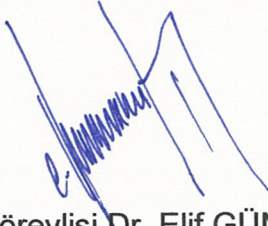
Büket Güçbey tarafından hazırlanan **“Türkiye’de Akdeniz’e Kıyısı Olan Geleneksel Konutlarda Malzeme ve Renk Araştırması”** başlıklı bu çalışma, 01 Haziran 2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim** dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zühal ÖZCAN (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Feray ÜNLÜ (Danışman)

Öğretim Görevlisi Dr. Elif GÜNEŞ (Üye)

ÖNSÖZ

Araştırma kapsamında, Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki geleneksel konutlarında kullanılan malzeme ve renk incelenmiştir. Geleneksel yapıların kentsel dokuya kattığı önem göz önünde bulundurulduğunda, bu konutlardaki malzeme ve rengin kültürel değerlere yansıdığı ve kültürün taşınmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle tez çalışmasında, Türkiye'deki Akdeniz geleneksel konutlarında, kıyı yerleşim alanlarında kullanılan malzeme ve renklerin beslendiği alanların araştırması yapılmıştır.

Verilerin toplandığı kaynaklar özgün ve bilimsel olup yerinde yapılan gözlem ve araştırmaya da dayandırılmıştır. Böylece araştırmada, ulaşılmak istenilen Akdeniz geleneksel konut kültürü, mimari ve iç mekânda kullanılan yapı malzemesi ve renk örnekleri toplanarak çıkan sonuçlar değerlendirilmiş ve belgelendirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
ŞEKİL DİZİNİ	vi
TABLO DİZİNİ	xii
I.BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
II. BÖLÜM: MALZEME VE RENK İLİŞKİSİ	3
2.1. RENK KAVRAMI	3
2.1.1. Renk Çemberi	4
2.1.2. Rengin Niteliği	5
2.1.3. Renk Modeli Tanımı ve NCS Renk Modeli	7
2.2. MEKÂN TASARIMINDA RENK KULLANIMINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER	9
2.3. MEKÂN TASARIMINDA MALZEME KULLANIMINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER	10
2.4. MEKÂN TASARIMINDA MALZEME VE RENK İLİŞKİSİ	11
III. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE AKDENİZ KIYISININ KONUMU, KÜLTÜRÜ VE GELENEKSEL KONUTLARI.....	14
3.1. AKDENİZ BÖLGESİ'NİN COĞRAFYASI VE İKLİMİ	14
3.2. AKDENİZ KÜLTÜRÜ	15
3.3. GELENEKSEL KONUT TANIMI	17
3.4.TÜRKİYE'DE AKDENİZ'E KIYISI OLAN GELENEKSEL KONUTUN OLUŞUMUNDA BELİRLEYİCİ VE ETKİLEYİCİ FAKTÖRLER	19
3.4.1. Akdeniz Geleneksel Konutunun Tasarım Dilini Etkileyen Çevresel Faktörler	19

3.4.2. Akdeniz Geleneksel Konutunun Tasarım Dilini Belirleyen Sosyal ve Kültürel Faktörler	23
--	----

IV. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE AKDENİZ’E KİYISI OLAN GELENEKSEL KONUT ÖRNEKLERİNDE MALZEME VE RENK KULLANIMI 28

4.1. HATAY KİYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR	30
4.1.1. Hatay’ın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi	30
4.1.2. Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması	32
4.1.2.1. Hatay Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım Özellikleri	33
4.1.2.2. Hatay Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı.....	37
4.2. MERSİN KİYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR.....	48
4.2.1. Mersin Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi	48
4.2.2. Mersin Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması	49
4.2.2.1. Mersin ve Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım Özellikleri.....	50
4.2.2.2. Mersin Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı.....	52
4.3. ANTALYA KİYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR	64
4.3.1. Antalya’nın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi	64
4.3.2. Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması	65
4.3.2.1. Antalya Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım Özellikleri	66

4.3.2.2. Antalya Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde	
Malzeme ve Renk Kullanımı.....	72
4.4. MUĞLA KIYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR	88
4.4.1. Muğla'nın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi	88
4.4.2. Muğla Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde	
Malzeme ve Renk Araştırması	89
4.4.2.1. Muğla Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konutları Plan ve Tasarım	
Özellikleri	91
4.4.2.2. Muğla Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde	
Malzeme ve Renk Kullanımı.....	94
V. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME SONUÇ VE ÖNERİLER	103
5.1. DEĞERLENDİRME	103
5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER	106
KAYNAKÇA	109
EKLER	117
ÖZET	127
ABSTRACT	129

KISALTMALAR DİZİNİ

C	Cilt
CIE	Commission Internationale de L'Eclairage - Uluslar arası Aydınlatma Komisyonu
CMY	(Cyan, Magenta, Yellow/ Mavi-Yeşil, Kırmızı-Mor, Sarı) Renk Modeli
Km	Kilometre
Km²	Kilometrekare
Mg	Milligram
M.Ö	Millattan Önce
M.S	Milattan Sonra
NCS	Natural Color System. Doğal Renk Sistemi
RGB	(Red, Green, Blue- Kırmızı, Yeşil, Mavi) Renk Modeli
S	Sayı
s	Sayfa
So	Sokak
ss	Sayfa Sayısı
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TMMOB	Türkiye Mühendisler Mimarlar Odaları Birliği
URL	Uniform Resource Locator. Tek biçimli Kaynak Konumlayıcı- Internet Kaynağı-Internet Alanı
vb	Ve Benzeri
vd	Ve Diğerleri
yy	Yüzyıl

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 01 Bölümlü Renk Çemberi ve Şeması (URL-01,2011).....	4
Şekil 02 Renk Nitelikleri; Tür: Hue, Ton (Değer): Value, Doygunluk: Chroma (Poore, 1994,s:10).	6
Şekil 03 NCS Renk Kataloğunda Renk Üçgeni-Renk Çemberi/ NCS Renk Tanımlama Cihazı (Helvacioğlu, 2007, s:43,44)(URL-16,2012).....	8
Şekil 04 Metal Malzemede Sıcak ve Soğuk Renk Etkisine Örnek/ Zaha Hadid, Monsoon Restaurant- Japonya (URL-02, 2011).	12
Şekil 05 Türkiye Akdeniz Kıyı Şeridi (URL-03, 2011).	14
Şekil 06 Geleneksel Konut Plan Tipleri (Aktuna, 2007, s:42).....	18
Şekil 07 Antalya Geleneksel Konutlarında Konumlanma (Aktuna, 1994, s:64).....	20
Şekil 08 Antalya Kaleiçi'nde Topografyaya Uygun Konumlanma (Aktuna, 2007, s:61).	21
Şekil 09 Hatay-Antakya Geleneksel Konutunda Avlu (URL-04, 2011).....	21
Şekil 10 Antalya Örneğinde Geleneksel Konutlar (Sözen, Eruzun,1996,s:78-231).	29
Şekil 11 Hatay Haritası (URL-05, 2011).....	30
Şekil 12 Hatay Geleneksel Konut Plan Örneği (Eldem, 1954, s:30).	33
Şekil 13 Hatay- İskenderun 2.Mintika 22.sok. 19.yy. Ortası Geleneksel Konut Örneği (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:154).	33
Şekil 14 Hatay- İskenderun Çay Mahallesi. 20.yy. Baş (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:159).	35
Şekil 15 Hatay-İskenderun 2.Mintika, Parseller; 373,375,376,377, 20.yy. Baş (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:160).	35
Şekil 16 Hatay-İskenderun 2.Mintika, Parseller; 107, 19.yy. Sonu (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:163).....	36
Şekil 17 Hatay-İskenderun 2.Mintika, Parseller; 344,347, Geç Dönem Osmanlı (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:155).	36
Şekil 18 Hatay- Dört Yol Ahmet Efendi Konağı, Tufan sok. Parsel: 37, 19.yy. Sonu 20.yy. Baş (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:64).....	37

Şekil 19 Hatay-İskenderun Arsuz 3.Mıntika, İskender Sayek Konutu ve Bitişik Diğer Bir Geleneksel Konut, 19.yy. Sonu (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	38
Şekil 20 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-05-10) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	39
Şekil 21 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Pencere Örnekleri/ Sırasıyla 1-2: İskenderun Arsuz ve 3: Merkez (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	40
Şekil 22 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Konut Giriş Kapı Örnekleri/ İskenderun (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	40
Şekil 23 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Avlu veya Balkona Açılan Kapı Örnekleri, Sırasıyla 1-2: İskenderun Arsuz ve 3: Çay Mahallesi (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	41
Şekil 24 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Taş ve Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-01) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	42
Şekil 25 Hatay İskenderun Arsuz İskender Sayek Konutu Yer Döşemesi Detay Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	42
Şekil 26 Hatay İskenderun Arsuz İskender Sayek Konutu İç mekân Örneğinde Yer Döşeme Kaplaması (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	43
Şekil 27 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutlarında İç Mekân Duvar Renk Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	43
Şekil 28 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Tavan Örneği/ İskenderun Çay mahallesi (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	44
Şekil 29 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Taş Merdiven Örneği/ İskenderun Merkez (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	45
Şekil 30 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Dolap, Niş Örnekleri/ İskenderun Merkez (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	45
Şekil 31 Mersin Kıyı Haritası (URL-06, 2012).	48
Şekil 32 Mersin Geleneksel Konutları Plan Tipolojisi (Renda, vd., 1995, s:47).	50
Şekil 33 Mersin Merkez Geleneksel Konut Örnekleri (Renda vd., 1995, s:36,37). ..	51
Şekil 34 Mersin Silifke Geleneksel Konut Örnekleri (URL-07, 2011).	52

Şekil 35 Mersin Anamur Geleneksel Konut Örnekleri ve Bezeme Detayı/ Sırasıyla 1- Hakkı Efendi Konağı 2- Karamanoğlu Konağı 3 ve 4- Nazifoğlu Konağı (URL-08, 2011).	52
Şekil 36 Mersin Merkezde Cumbalı Geleneksel Bir Konut Örneği (URL-09, 2011). 53	
Şekil 37 Mersin Merkez Kiremithane Mahallesiinde Dış Sofalı ve Avlulu Geleneksel Bir Konut (Renda, vd., 1995, s:46).	54
Şekil 38 Mersin Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Türleri (Ek-05-10) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	55
Şekil 39 Mersin Geleneksel Konutlarında Pencere Örnekleri (Renda vd, 1995, s:50,102,140).	55
Şekil 40 Mersin Geleneksel Konutlarında Konut Giriş Kapı Örnekleri (Renda vd., 1995, s:69,77, 102,125,131).	56
Şekil 41 Mersin Geleneksel Konutlarında İç Mekân Kapı Örnekleri (Renda vd., 1995, s:92,111).	56
Şekil 42 Mersin ve Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Taş-Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-02) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	57
Şekil 43 Mersin ve Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Renkli Mozaik Karo Malzeme ve Renk Örnekleri (Renda vd., 1995, s:51).	58
Şekil 44 Mersin-Silifke Geleneksel Konutu İç Mekân Örneği (URL-07, 2011).	58
Şekil 45 Mersin- Anamur Osman Sinanoğlu Konutu Örneği (URL-08, 2011).	59
Şekil 46 Mersin Merkez Atatürk Konutu İç Mekân Örneği (Renda vd.,1995,s:100). 59	
Şekil 47 Mersin Geleneksel Konutu Tavan Örnekleri/ Sırasıyla 1-2-3 Mersin Merkez ve 4- Anamur Ahmet Karan Konutu Tavanı (Renda vd., 1995, s:50,93,109).	60
Şekil 48 Mersin Merkezde Geleneksel Konutlarında Merdiven Örnekleri (Renda vd., 1995, s:59,90,107).	60
Şekil 49 Mersin Anamur Geleneksel Konutunda Sabit Mobilya Örnekleri Sırasıyla 1- Hacı Ali Bey Konağı 2- Nazifoğlu Konağı 3-4- Murat Bayındır Konutu (URL-08, 2011).	61
Şekil 50 Mersin Geleneksel Konutu Dolap- Yüklük Örneği (Renda vd.,1995,s:94). 62	
Şekil 51 Antalya Kıyı Haritası (URL-10, 2011).	64

Şekil 52 Antalya Kaleiçi, Abdullah Baykara Konutu 1. Kat Planı Yan Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:97).	67
Şekil 53 Antalya Kaleiçi, Mesut Bey Konutu “L” Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:100)..	67
Şekil 54 Antalya Kaleiçi Hacı Ömer Ağa Evi Planı “U” Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:109).	67
Şekil 55 Antalya Kaleiçi Selçuk Mahallesi Tekelioğlu Konutu Ada/Parsel; 155/30 (Antalya Valiliği, 2003a, s:55).....	69
Şekil 56 Antalya- Alanya Geleneksel Konutuna Bir Örnek (URL-11, 2011).....	69
Şekil 57 Antalya Geleneksel Konutunda Avlu ve Taşlık Mekânı/ Suna- İnan Kırâç Müzesi (URL-12, 2011).	70
Şekil 58 Antalya Kaleiçi Restorasyonu Yapılmış Birleştirilmiş İki Geleneksel Konut 19.yy. Suna- İnan Kırâç Müzesi (URL-12, 2011).	70
Şekil 59 Antalya- Alanya Geleneksel Konut Örnekleri, 19.yy. ve 20.yy. Başî Tophane Mahallesi (Antalya Valiliği, 2003b, s:129,131).....	70
Şekil 60 Antalya- Manavgat Geleneksel Konut Örnekleri, 19.yy. Sonu- 20.yy. Başî, Ali Günay Konutu ve Süleyman Subaşı Konutu (Antalya Valiliği, 2004a, s:44,54)...	71
Şekil 61 Antalya- Kaş Geleneksel Konutları, 19.yy. Sonu (Antalya Valiliği, 2004b, s:167,179).	71
Şekil 62 Antalya- Kalkan Geleneksel Konutları 20.yy. Başî Yalıboyu Mahallesi (Antalya Valiliği, 2004b, s:171,177).....	71
Şekil 63 Antalya Geleneksel Konutları, 19. yy. Tuzcular ve Selçuk Mahallesi Dış Cephe Bezeme Örnekleri (Antalya Valiliği, 2003a, s:53,56).	73
Şekil 64 Antalya Geleneksel Konutları, 19.yy. Sonu, Haşimişcan Mahallesi Pencere ve Kapılardaki Taş Söveli Örnekler (Antalya Valiliği, 2003a, s:73,75).....	74
Şekil 65 Antalya Kültür Varlıkları ve Müzeler Koruma Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası, 19.yy. (Antalya Valiliği, 2011,s: 98).....	74
Şekil 66 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutu 19.yy Sonu, Kılıçaslan Mahallesi Ada/Parsel; 136/3 (Antalya Valiliği, 2003a, s:49).	75
Şekil 67 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutu 19.yy Sonu, Barbaros Mahallesi Ada/Parsel; 136/3 (Antalya Valiliği, 2003a, s:52).	75
Şekil 68 Antalya Kaleiçi Ada/Parsel 115/10, Ahşap Panjur ve Kafes Örneği (Antalya Valiliği, 2003a, s:48).	76

Şekil 69 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Türleri (Ek-05-12) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	77
Şekil 70 Antalya Kaleiçi ve Manavgat Geleneksel Konutlarında Alt Kat Pencere Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	77
Şekil 71 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında Üst Kat Pencere Örnekleri-Antalya Kaleiçi ve Alanya (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	78
Şekil 72 Antalya- Alanya Geleneksel Konutu 18.yy. Tophane Mahallesi Ada/Parsel: 407/4 (Antalya Valiliği, 2003b, s:134).	78
Şekil 73 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Konut Giriş Kapı Örnekleri, 19.yy. ve 19.yy. Sonu (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	79
Şekil 74 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda İç Mekân Kapı Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	80
Şekil 75 Antalya ve Kıyısı Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Taş-Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-03) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	81
Şekil 76 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Taşlık Zemin Kaplama Detayları (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	81
Şekil 77 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında İç Mekân Duvar Sıva Üzeri Yüzey Boya Renk Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	82
Şekil 78 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında Alt ve Üst Kat İç Mekân Duvar Örnekleri Antalya Kaleiçi ve Alanya (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	83
Şekil 79 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Tavan Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	84
Şekil 80 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Merdiven Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	84
Şekil 81 Antalya Kaleiçi Suna- İnan Kiraç Müzesi İç Mekân Sabit Mobilya Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	86
Şekil 82 Antalya Kaleiçi ve Alanya Geleneksel Konutlarında Ocak Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	86
Şekil 83 Muğla Kıyı Haritası (URL-13, 2011).	88
Şekil 84 Muğla Merkezde Tarihi Bir Sokak (Üzeyiroğlu, 2009, s:53).	90
Şekil 85 Bodrum Geleneksel Konut Örneği (Karakoyun, 2010, s:69).	91

Şekil 86 Datça Geleneksel Konut Örneği (Ergül, 2008, s:23).	91
Şekil 87 Bodrum Musandırılı Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:50).	93
Şekil 88 Bodrum Sakız Tipi Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:54).	93
Şekil 89 Bodrum Kule Tipi Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:58).	93
Şekil 90 Bodrum Geleneksel Konut Örnekleri/ Sırasıyla 1- Musandırılı Konut 2- Sakız Tipi Konut ve 3- Kule Tipi Konut (Karakoyun, 2010, s:61,63,64).	95
Şekil 91 Datça Geleneksel Konut Örnekleri (Ergül, 2008, s:23,24).	95
Şekil 92 Muğla Kıyısındaki Bodrum ve Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Türleri (NCS Index, 2012) (Ek-06,07,09,10, 2012) (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	96
Şekil 93 Muğla Kıyısında Bodrum Geleneksel Konutlarında Kapı ve Pencere Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	96
Şekil 94 Muğla Kıyısı Bodrum ve Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Taş Örnekleri (NCS Index, 2012) (Ek-04, 2012) (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).	97
Şekil 95 Bodrum Geleneksel Konutlarında İç Mekân Örnekleri/ Sırasıyla 1-2 Bodrum Gündoğan ve 3- Gümüşlük’ de Geleneksel Konutlar (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	98
Şekil 96 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında Tavan Örnekleri/ Sırasıyla 1- Mustafa Deniz Konutu 2- Kamil Ağa Konutu 3- Ali Öger Konutu 4- Çamıklar Kule Konutu (Atılğan, 2009, s: 34,52,68,193).	98
Şekil 97 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında İç Mekân ve Dış Giriş Merdiven Örnekleri (Atılğan, 2009, s:65,134,193,202).	99
Şekil 98 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında Dolap, Niş, Raf Örnekleri (Atılğan, 2009, s:31,126,152,191).	99
Şekil 99 Bodrum Ortakent Mustafa Paşa Konutu İç Mekânı (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	100
Şekil 100 Bodrum Ortakent Mustafa Paşa Konutu Ocak ve Niş Örnekleri (Atılğan, 2009, s:217-220).	100
Şekil 101 Bodrum Geleneksel Konutu İç Mekân/ Ocak ve Niş Örneği -Bodrum Gümüşlük Geleneksel Taş Konutu (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).	101

TABLO DİZİNİ

Tablo 01 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır)	47
Tablo 02 Mersin Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır)	63
Tablo 03 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır)	87
Tablo 04 Muğla Kıyısındaki Bodrum- Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır).....	102

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu çalışmada; Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan Hatay, Mersin, Antalya ve Muğla illerindeki geleneksel konutlarda malzeme ve renk araştırması yapılmıştır. Renk ve malzeme, mimari mekân oluşumlarında kaçınılmaz olarak ele alınması gereken kavramlardır. Kentsel dokunun korunmasında, geleneksel konutlarda yapı malzemesi ve renk kullanımının bilinmesi, sürekliliğinin sağlanması açısından önemli faktörlerdendir. Restorasyonda mimari ve iç mekânlarda kullanılan malzeme ve renkler önemli olduğundan kültürel mirasın korunması için günümüzde de çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Araştırmanın amacı; Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutlardaki mimari ve iç mekânlarda yapılan malzeme ve renk araştırması ile bu konutlardaki malzeme ve renk kullanımlarını belgelemektir.

Akdeniz kıyısı yerleşim alanlarındaki kentsel dokunun korunmasına ilişkin geleneksel yapılardaki malzeme ve renk olgusu önemli midir? Tasarımdaki belirleyiciliği nedir? Bu problemlerin çözülmesi ve “Akdeniz kıyısındaki yerleşim alanlarında kentsel dokunun korunması ve taşınmasında geleneksel konutların tasarımı önemli yer teşkil etmekle birlikte bu yapılarda kullanılan malzeme ve rengin, tasarımı belirleyiciliği açısından incelenmesi önemlidir” hipotezi bu tezde araştırılmıştır.

Bu çalışmada Akdeniz kıyısının seçilmesinin nedeni, üç kıtanın birleştiği konumda bulunması ve kültürlerin yayılmasında önemli bir yerinin bulunmasıdır. Bu nedenle, Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan yerleşimlerde geleneksel mimarinin zengin çeşitliliği araştırılmış ve araştırmanın sınırını; Türkiye’de Hatay (İskenderun, Dört Yol), Mersin (Merkez, Silifke, Anamur), Antalya (Merkez Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş, Kalkan) ve Muğla (Bodrum, Datça) kıyısı yerleşim alanlarındaki geleneksel konutlarda malzeme ve renk kullanımı oluşturmaktadır. Adana kıyı şeridinde tescilli sivil mimari örneği olmadığından dolayı, Adana kıyı şeridi araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bununla birlikte Muğla ilinde, özellikle Akdeniz’in Ege Havzası’na geçiş

alanında bulunduğundan dolayı Bodrum ve Datça kıyı yerleşim alanları geçişin göstergesi konumunda araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma yönteminde betimleme yöntemi kullanılmıştır. Konuya ilişkin ilgili kaynaklar; Milli Kütüphane, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi Kütüphanelerinden, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Maden Teknik Araştırma ve Orman Genel Müdürlüğü kurumlarından ve yerinde yapılan incelemelerle araştırılmıştır. Akdeniz kıyısı geleneksel konutlarında kullanılan malzemeler günümüzde de mevcut olup, orijinaleri temin edilmiş ve bu malzemelerin renk tanımlamalarında da NCS (Natural Color System-Doğal Renk Sistemi) kataloğu ve NCS renk tanımlama cihazı kullanılmıştır. Renk tanımlama çalışmaları; 11:00 ile 15:00 saatleri arasında yapılmıştır. NCS renk modeline göre NCS renk kodları, renk tanımlamalarına kılavuz etmesi amacıyla referans verilmiştir. Toplanan bilgiler ışığında, Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı bulunan alanlarındaki geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renklerin araştırılması ile renklerin NCS renk modeli ile tanımlamaları belgelenerek, içeriğine uygun olarak sunulmuştur.

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutlarda malzeme ve renk araştırması neticesinde elde edilen örneklerle bilgi üretmek ve çıkan sonuçların değerlendirilmesiyle, geleneksel konut dokusunda kullanılan malzeme ve renklerin tanımlanarak belgelenmesidir. Bu amaç ışığında araştırılan çalışmanın düzeni aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1. Bölümde, giriş bölümü ile bu araştırmanın amacı ve önemi, problemi ve hipotezi, kapsamı ve yöntemi açıklanmıştır.
2. Bölümde; renk kavramı, mimari ve iç mekânlarda malzeme ve renk kullanımı ile birlikte malzeme ve renk ilişkileri incelenmiştir.
3. Bölümde; Türkiye Akdeniz coğrafyası, iklimi ve kültürü ve geleneksel Akdeniz konutu ve oluşumundaki belirleyici ve etkileyici unsurlar incelenmiştir.
4. Bölümde; farklı kültürlerdeki geleneksel Akdeniz kıyı konutlarında malzeme ve renk örnekler doğrultusunda araştırılmıştır.
5. Bölümde; değerlendirme, sonuç ve önerilerle birlikte çalışma sonlandırılmıştır.

II. BÖLÜM

MALZEME VE RENK İLİŞKİSİ

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutlardaki malzeme ve renk kullanımında belirleyiciliği anlamak için öncelikle renk kavramı, mekân tasarımında renk, malzeme kullanımı ve buna etki eden temel faktörlerle birlikte malzeme ve renk ilişkisini açıklamak gerekmektedir.

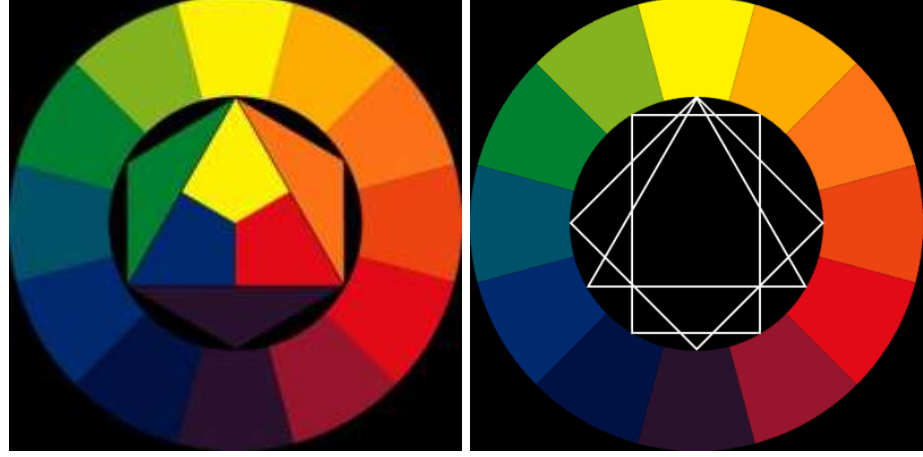
2.1. RENK KAVRAMI

Renk; hayatın her alanında kullanılan, sorgulanan, araştırılan, incelenen ve değerlendirilen bir kavramdır. “Renk, ışığın kendi öz yapısına ve nesneler üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etki” demektir (Turhan,1993, s:120). Bu tanıma göre; göz ile anlaşılan ışık tesiri, yani ışığın cisimlere çarptıktan sonra yansıyan ışınların gözümüzde meydana getirdiği duyumların her birine renk denir.

Renk; ışık, göz ve beyin vasıtasıyla kavranır. Renk kavramı; psikolojik, fizyolojik ve fiziksel sistem içinde düşünülmektedir. Psikolojik sistemde renk, beyinde uyanan duyumdur. Fizyolojik sistemde renk, çeşitli ışık cinslerinin göz retinası üzerindeki sinirler vasıtasıyla meydana getirdiği fizyolojik olaylardır. Işığın görünüşü fizyolojiktir. Fiziksel sistemde renk ise ışığın hangi dalga uzunluklarını hangi oranda bulundurduğudur. Dolayısıyla fiziksel olarak renk, türlü titreşimde ışık dalgalarından oluşmaktadır. Göz, bu dalga titreşimlerini renk sinirleri vasıtasıyla beyine gönderir, böylece renk kavramı oluşur ve renk görülür (Çağlarca,1993, s:5,6).

Tasarımlardaki renk saptamalarında, renk çemberi kullanılmaktadır. Bunun yanında rengin niteliklerinin bilinmesi de önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple renk çemberi ve rengin niteliklerine alt başlıklarda değinilmiştir.

2.1.1. Renk Çemberi

Şekil 01 Bölümlü Renk Çemberi ve Şeması (URL-01, 2011).

Renk çemberi, renk ilişkilerini gösteren en iyi renk öğreticisi ve renk tasarımlarında da en iyi yol göstericidir. Şematik renk çemberinde; birincil renkler denilen sarı, kırmızı ve mavi dairenin içinde bir eşkenar üçgen şeklinde yerleştirildiğinde, her rengin bir diğeri ile karışımı ikinci renkleri yani yeşil, turuncu ve moru oluşturacaktır. Bu çember üzerinde; sıcak-soğuk renkler, kontrast (zıt) renkler, komplementer (tamamlayıcı) renkler, uygun renkler ve uygun olmayan renkler saptanır. Bu özellikler rengin dalga boyuna bağlı olarak değişir (Kalınkara, 2001, s: 81-83) (Şekil-01).

Sıcak renkler, dalga boyu yüksek olan sarı, kırmızı ve turuncudan oluşur. Bunun nedeni sarı ve kırmızının evrendeki tüm sıcaklıkların kaynağı olan güneşin ve ateşin renkleri olmasıdır. Sarı ve kırmızının yoğun olduğu sarı-turuncu, kırmızı-turuncu ve kırmızı-mor (morun kırmızıya yaklaşan aralığı) da sıcak renklerdir. Sıcak renkler mekân içindeki yerleşimlerine göre öne çıkma eğilimi gösterip yakınlaşırlar. Devinim ve canlılık verirler (Kalınkara, 2001, s:81-83).

Soğuk renkler, dalga boyu daha düşük olan mavi, mor ve yeşilden oluşur (Şekil-01). Mavi; su, gökyüzü, buz, kar ve yoğun sisin rengidir ve serinlik uyandırır. Soğuk renklerin görüntüsü önde olduğu için kısa frekanslı renkler diye de anılır. İnsan Psikolojisinde; yeşil, mavi, mor gibi fizik

titreşimleri zayıf olan renkler, durgun ve dinlendiricidir ve rahatlık etkisi uyandırır (Kalınkara, 2001, s:81-83).

Komplemanter (tamamlayıcı) renkler, tamamlayıcı ve bütünleyici renklerdir. Mesela kırmızı ve mavi renkler eşit oranlarda karıştırıldığında, mor rengin elde edildiği görülür. Mor rengin tamamlayıcı rengi, onu oluşturan karışımda bulunmayan sarı renktir. Buradan da anlaşılabacağı üzere, bir rengin komplemanteri (tamamlayıcısı), o rengin karışımında bulunmayan renktir (Itten, 2003, s:32-47) (Şekil-01).

Kontrast renkler, renk çemberinde birbirine karşılıklı olarak yer alan renklerdir. Kontrast renkler oldukça ilginçtir. Çünkü kontrastlığı sağlayan ikili renkler, hem birbirlerine zıttır hem de her zaman her yerde birbirlerini istemektedirler. İkili kontrast renkler, bir araya geldikleri zaman birbirlerini etkiler ve gözümüze daha parlak daha canlı görünürler ve bir denge oluştururlar. Çünkü bir rengin etkisi ancak ters bir rengin etkisi ile dengelenebilir (Itten, 2003, s:32,33). Sıcak-soğuk renklerle oluşturulacak kontrastlıklar, insan psikolojisi üzerinde bir denge unsuru olarak görülebilir. Kompozisyonlarda en kuvvetli sıcak-soğuk kontrastlıklar, kırmızı-yeşil ve mavi-turuncu ile sağlanır (Itten, 2003, s:47).

Renk çemberindeki **uygun renkler**, birbirine bitişik olarak bulunan renk türleridir. Örneğin; mavi rengin uygun renkleri mor ve yeşildir. Renk çemberinde birbirine bitişik olmayan ve birbirine karşılıklı düşmeyen renklere **uygun olmayan renkler** denir (Çağlarca, 1993, s:29).

2.1.2. Rengin Niteliği

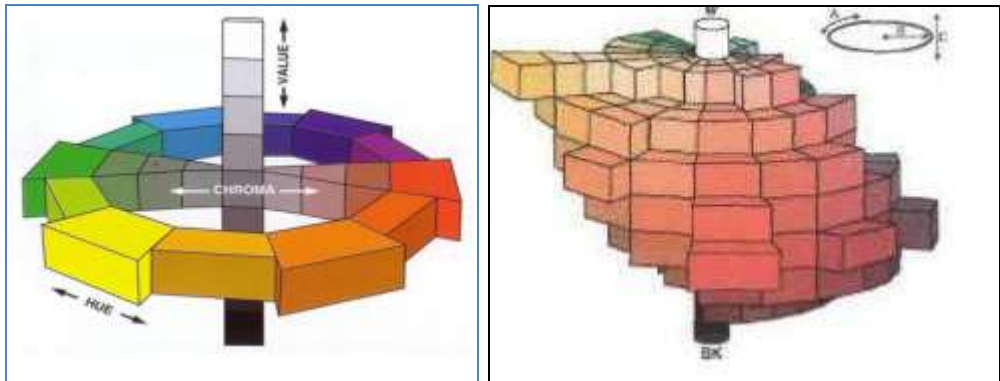
Renk; ışık dalgaları, dalga boyu ve genlik(dalga'nın yüksekliği) ölçümleriyle fiziksel olarak tanımlanabilir. Ancak ne gördüğümüzü betimlemeye çalışırken rengin üç boyutuna başvurulması gerekmektedir. Bunlar: Tür, değer (parlaklık) ve doygunluk (Agoston, 1987, s:19-32) (Şekil-02).

Tür, genelde renge ne isim verdiğimizize karşılık gelmektedir. Örneğin kırmızı, yeşil, mavi, sarı gibi rengi tanımlayan boyuta, rengin türü denir. Renk

farklılıkları, gözün algıladığı ışığın dalga boyundaki değişimlere bağlıdır. Renkler, görsel olarak kırmızıdan yeşile, maviye ve yeniden kırmızıya dönen renk dairesi şeklinde gösterilir (Ulaş, 2002, s:26-29) (Şekil-02).

Değer (ton), bir rengin açıklık veya koyuluk derecesine denir. Renklerin değerlerini beyaz ve siyah ilavesiyle değiştirmek mümkündür. Her rengin beyaz ve siyaha doğru çeşitli kademeleri vardır. Bütün renkler beyaza doğru gidildikçe parlaklaşır, siyaha doğru gidildikçe koyulaşır. Değer (Ton), renklerin ışıklılığını, ışık yansıtma derecesini yani rengin açıklık veya koyuluğunu belirten boyuttur. Bir rengin siyaha yaklaşmış en koyu tonu ile beyaza yakın en açık tonu arasında pek çok kademe bulunur. Bu kademeler arasındaki farkın belirgin olması için birbirine çok yakın kademeler ihmal edilerek on kademe esasına dayanan değer (ton) çubuğu teşkil edilir (Poore, 1994, s:10-11) (Şekil-02).

Doygunluk (kroma), ışığın renkliliğine karşılık gelmektedir. Bu anlamda beyaz, tümüyle renk yokluğuna karşılık gelmektedir. Yüksek oranda doymuş renkler beyaz içermez. Doymamış renkler, mat ve beyaza yakın görünür. Doygunluğu temel olarak dalga boylarının yayılmışlığı belirler. Renkler, en canlı, parlak ve saf durumdayken maksimum doygunlukta. Bir rengin en saf, en kuvvetli, canlı halindeki kıymetine kroma denir. Bir rengin aynı aydınlıkta renksiz bir griye oranıyla ölçülür. Doygunluk azaldıkça renk griye yaklaşır. Doygunluk sıfır olduğunda renk gridir. Her renk, yakın çevresindeki renklerden etkilenir ve başka renklere bağlı olarak farklı görünür (Çağlarca, 1993, s:22-25) (Şekil-02).

Şekil 02 Renk Nitelikleri; Tür: Hue, Ton (Değer): Value, Doygunluk: Chroma (Poore, 1994, s:10).

Bu faktörler, özellikle iç mekândaki elemanların renklerinin etkileşimi ve onları aydınlatan ışığın etkisi ile oluşabilecek değişikliklerin dikkate alınması açısından tasarımcı için son derece önemlidir. Özellikle parlak ve ışıklı renklerde her renk kendi karakterine göre çevresini aydınlatır. Böylelikle bu özellikler, iç mekândaki renk seçimlerinde etkili olup renklerin etkilerini; tonları, değerleri ve aydınlıkları oluşturmaktadır. Bu nedenle renk tanımlamalarında yararlanılan renk modelini, burada incelemek gerekmektedir.

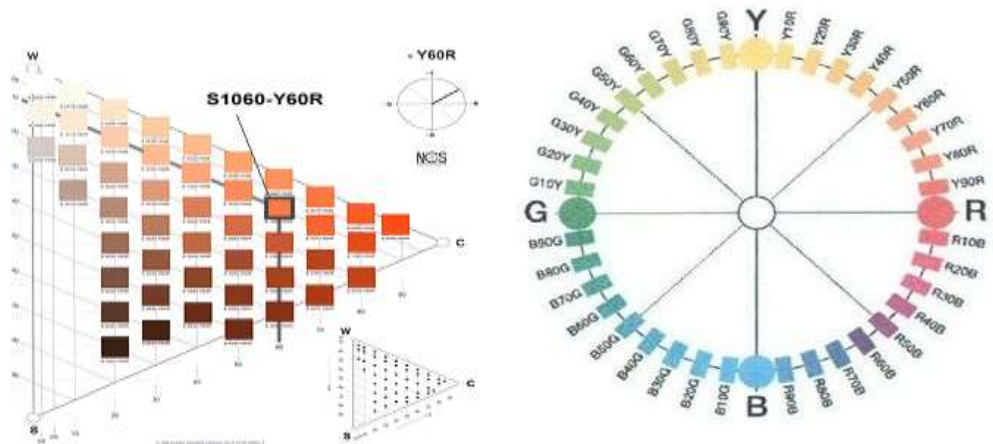
2.1.3. Renk Modeli Tanımı ve NCS Renk Modeli

Renk modelleri algılanan renkleri tanımlamak için kullanılır. Renkler, aralarında görünüşlerine göre ayrılırlar. Renkleri ayırt etmek için renk düzeni sistemleri geliştirilmiştir (Helvacıoğlu, 2007, s:41). Rengi tanımlamak, renk bütünüünün bileşenlerini bulmak, benzer özellikte renklerin bir araya geldiği ve renk değişimlerinin düzenli bir biçimde sıralandığını tanımlamak için renk modellerinden yararlanılır. **NCS** (Natural Color System-Doğal Renk Sistemi), **RGB** (Red, Green, Blue-Kırmızı, Yeşil, Mavi), **CMY** (Cyan, Magenta, Yellow/ Mavi-Yeşil, Kırmızı-Mor, Sarı) ve **CIE** (Commission Internationale de L'Eclairage- Uluslar arası Aydınlatma Komisyonu'nun üç renksel dizgesi) renk modelleri örneklerindendir (Yılmaz, 2002, s:340,341). Bütün modeller kullanılan renkleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

NCS Renk Sistemi: (Natural Color System) doğal renk sistemi olarak bilinir. Doğal renk sistemi (NCS), İsveç, Norveç ve İspanya' da ulusal renk standardı olarak kullanılmaktadır. NCS Renk Sistemi, insanın rengi algılayışına ve dikkatlice test edilmiş prensiplere dayalıdır; insan beyni altı rengi saf olarak algılar. Bunlar; beyaz, siyah, sarı, kırmızı, mavi ve yeşildir. NCS Renk Sistemi, bu altı rengi sistemin temel renkleri olarak kabul etmiştir. Ayrıca siyah ve beyaz da temel renkler arasında değilken, NCS, tüm bu renkleri temel renkler statüsüne alır (Helvacıoğlu, 2007, s:41). Çünkü bu sistemde, boyaların nasıl karıştırıldığı değil insanın rengi nasıl algıladığı önemlidir. NCS'de, standartları oluşturan boyalar değişik oranlarda

karıştırılarak çeşitli tonlarda renkler edilir. Bu şekilde elde edilen her bir renk, renksiz vernikle çeşitli oranlarda karıştırılarak değişik doygunluklar elde edilebilir. Yine bu renkler, siyahla çeşitli oranlarda kirletilebilir. Bu biçimde elde edilen renkler, NCS’de şöyle ifade edilir: Örneğin NCS renk kodu 2080-R70B olan bir renkte; renk % 20 oranında siyah içermektedir, % 80 oranında doygun dur ve tonu % 70 oranında kırmızı (Red, R) ile % 30 oranında mavinin (Blue, B) karışımından oluşmaktadır (Şekil-03). NCS doğal renk sisteminde, 40 adet renk kartı ve 1950 adet değişik renk vardır (NCS Index, 2012, s:1-5).

NCS’ de renk tanımlamaları, NCS Renk Kataloğu ve NCS Colour Scan (NCS Renk Tanımlama Cihazı) ile yapılmaktadır. Tanımlanmak istenilen rengin NCS renk kodunu bulmak için; renk ya katalogdaki renklerle eşleştirilerek ya da renk tanımlama cihazı kullanılarak, NCS renk kodu belirlenir (Şekil-03).

Şekil 03 NCS Renk Kataloğunda Renk Üçgeni-Renk Çemberi/ NCS Renk Tanımlama Cihazı (Helvacıoğlu, 2007, s:43-44) (URL-16, 2012).

Renk kavramı, mimaride oldukça önem taşımaktadır. Bu doğrultuda iç mekân tasarımlarında da renk kullanımı gerek gereksinimler gerekse de atmosfer oluşturmakta büyük etkindir. Her renk çevresinde kullanılan diğer bir rengi etki altına aldığından dolayı, tasarımcının iç mekân tasarımlarındaki renk seçimlerinde; renk armonisi ve diğer karakteristik özellikleri ile birlikte renk tercihini etkileyen faktörlerin bilinmesi oldukça önem taşımaktadır.

2.2. MEKÂN TASARIMINDA RENK KULLANIMINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER

Geçmişten günümüze insanlar bir takım mekânlar ve yapılar oluşturmuşlardır. Bunları oluşturmadaki ana etken, dış ortam koşullarından korunmak, çeşitli eylem ve gereksinimlerin gerçekleştirilebileceği iç mekânlar yaratmak olmuştur. Mimaride çözülmesi gereken bir problem olan iç mekân, işlevi olan üç boyutlu hacimdir. Mekân, bir yapının içinde olabildiği gibi, dışında da olabilir. İnsan, içinde yaşadığı boşluğu tanımlayıp biçimlendirebileceği gibi mekân da insanın yaşantısını, hareketlerini vb. durumları biçimlendirebilir. İnsan, mekân içerisinde yaşamsal bir çevre oluşturur. Yaşamsal çevre, irili ufaklı, doğal veya yapay boşlukların birbirleriyle ilintili olarak kurgulanmasıdır (Bozkurt, 1962, s:7,8).

Mekânsal kurguyu oluştururken, renkler aynı zamanda mekânda belirli bir atmosfer oluştururlar. Bir mekânda işleve uyumlu renk düzeni, insan üzerinde eşdeğer bir uyumluluk oluşturma yönünden olumlu etkiler yaratabilmektedir. Bununla birlikte bu reaksiyon, kişiye göre değişebilen göreceli bir etki reaksiyonudur. İnsanın fiziksel ve psikolojik algılamaları düşünüldüğünde; renk tasarımı, üst düzeyde mekânsal ve görsel konforun oluşturulmasında önem kazanmaktadır. Çünkü bir rengin bittiği yerde diğerinin başlaması ile bir algının biterek başka bir algının başlaması anlamına gelmektedir (Gür, 2000, s:47). Mekânları çevrelerinden ya da çevredeki diğer mekânlardan ayıran öğeler, mekânların sınırlayıcılarıdır. Sınırlayıcı öğeler, çoğunlukla yatay, düşey ve diğer yüzeyler olabileceği gibi,

yüzey niteliklerini belirleyen renk ve doku değişimi de olabilir (Eyüce, 2005, s:7). Buna göre renk, oranları etkiler, ölçeği belli eder ve görselliği açığa çıkarır.

Mekânlarda renk tercihini etkileyen temel faktörler; iç mekânın kullanım alanı, işlevi, büyüklüğü ve şekli, mekânın yeri ve yönü, aydınlatması ve seviyeleri, mekânda kullanılan malzeme yapısı ve çeşitleri, kullanıcı kimlikleri ve mekân donanımı şeklinde tanımlanabilir (Gür, 2000, s:47). Bununla birlikte konut ve iç mekân tasarımına etki eden kültürel değerler, seçimler, kurallar, normlar, sosyal ilişkiler ve hatta sosyal ve kültürel faktörler kapsamında incelenen din de insan ilişkilerini etkileyen ve düzenleyen bir olgu olup, aynı zamanda renk seçimlerini etkileyen önemli faktörlerdir.

Rengin görsel etkisi yanında, renk ile mekânları meydana getiren yüzeyler ve malzemeler de tanımlanmış demektir. Mekân tasarımlarındaki renk seçimlerinde, malzeme ve dokusu da önem taşır ki bu beraberliklerin ve bütünlüklerin de bir arada düşünülmesi gerekir. Böylece oluşturulan iç ve dış mekân düzeninin bir kimlik kazanmasındaki faktörlerden tanımlayıcı nitelikte olan renk kadar tanımlanan nitelikteki malzeme kullanımı da önemlidir. Bu nedenle iç mekân tasarımlarındaki renk tercihlerinde malzemeyi de incelemek gereklidir.

2.3. MEKÂN TASARIMINDA MALZEME KULLANIMINI ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER

Mekân tasarımında görsel etkiyi oluşturma çabasında en etkin araçlardan biri olan renk, malzemenin öz niteliğini ifade eder. Mekânı meydana getiren temel öğeler; yapının strüktürü (kolonlar vb.), tavan, duvarlar ve döşeme olduğundan, bu öğelerde kullanılan malzeme de oldukça önemlidir. Diğer taraftan tasarımda, gereç, parça ve bileşen düzeyindeki malzemelerin sanat kavramlarına ve estetik değerlere uygun şekilde kullanımı da önem kazanmaktadır.

Mekân tasarımında, malzemenin teknik özellikleri kadar renk, doku gibi estetik etkiyi belirleyen özellikleri de malzeme tercihlerinde göz önünde

bulundurulacak önemli ve etken olgulardır (Faulkner, 1972, s:38-62). Tasarımda etkin mekânların oluşturulmasında; tasarımcının yaratıcılığı yanında kullanılan malzemenin özellikleri, bir malzemenin diğer malzemelerle olan ilişkisi, bütün içindeki davranışı gibi malzemelerin mekâna etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre yapılan seçimlerdeki sonuç; mekânın kullanımı sürecinde, etkin estetik değerlere ulaşılması açısından başarılı olmaktadır.

Mekân tasarımı, malzeme ve renk kullanımı ile bunları etkileyen temel faktörlerin incelenmesi neticesinde, malzeme ve rengin birlikte düşünülmesi gereken unsurlar olduğu açıkça görülmektedir. Buna bağlı olarak iç mekân tasarımı malzeme ve renk ilişkisinin önemini açıklamak gerekmektedir. Çünkü mekân tasarımı görsel unsurların yüksek estetik değerlerine ulaşması açısından da bu ilişki oldukça önemlidir.

2.4. MEKÂN TASARIMINDA MALZEME VE RENK İLİŞKİSİ

İç mekân tasarımı kullanılan renklerin oluşturduğu malzemelerin; doku, desen ve diğer özelliklerinin birbiriyle oluşturacağı ilişkiler, tasarımın doğru ve etkili olması yönünden dikkate alınması gereken bir ilişkiyi dile getirmektedir. Malzeme ve renk ilişkisi denildiğinde, aralarında vazgeçilmez bir bağlantı, yani birbirlerinin tamamlayıcısı olduğu açıktır. Dolayısıyla renk; bağımsız olarak değil, bir malzemenin özelliklerinden biri olarak algılanır ve aynı zamanda bir malzeme renksiz düşünülemez. Renk, mekân tasarımlarında malzemenin öz niteliğini ifade eden en önemli unsurdur. Dolayısıyla renk ve malzeme birlikte düşünülmesi gereken tasarım unsurlarıdır. Renk ve malzeme birlikteliği ile mekânları meydana getiren yüzeyler, nesneler veya objeler sınıflandırıldığı gibi mekânın bir kimliğe bürünmesi sağlanır.

Renk, malzemeyi, malzemenin biçimini veya nesneyi işaret türünden sınıflandırır ya da sembolik olarak da gösterebilir. Buradan da anlaşılacağı gibi rengin yüzey değerleri ve malzemenin niteliklerini görsel olarak iletebilmesi açısından, tasarımda önemli bir yeri vardır. Örneğin; tuğla, kiremit

ve seramik gibi malzemelerde kırmızı rengin ve tonlarının görsel, psikolojik ve estetik etkileri olduğu bilinmektedir (Muradoğlu,1992, s:60-72).

Bu gibi etkilere bağlı olarak bir mekân tasarımında, malzeme ve renk ilişkisi göz önünde bulundurularak; mekânda genişlik, derinlik, soğuk, sıcak, yumuşak, sert gibi görsel ve algısal etkiler oluşturulabilir. Örneğin; metal bir malzemenin ilk anda algıda bilinen gri rengi ile soğuk etki yaratacağı düşünülse de bu malzeme üzerinde uygulanacak sıcak renk tonları ile metalin sıcak görsel bir etkiye dönüştürülmesi söz konusudur. Şekil-04' deki Zaha Hadid' in 'Monsoon Restaurant' tasarımındaki uygulamasında metal bir malzemenin algıda bilinen soğuk etkisini, kırmızı ve sarı renk ile sıcak bir etkiye dönüştürdüğü görülmektedir. Buradan da anlaşılabacağı gibi mekân tasarımlarında, malzeme ve renk ilişkisinin önemi ve görsel algıya etkisi görülmektedir.

Şekil 04 Metal Malzemede Sıcak ve Soğuk Renk Etkisine Örnek/ Zaha Hadid, Monsoon Restaurant- Japonya (URL-02, 2011).

Renk ve malzeme ilişkisinin mekâna getirdikleri şöyle özetlenebilir (Rasmussen, 2010, s:218-223):

- Mekânda atmosfer yaratmada estetik amaca hizmet eder.
- Birliktelik- farklılık yaratmada, renk-doku birlikteliğini ya da farklılığını ifade etmeye yardımcı olur.
- Mekân farklılıklarını (büyük, küçük, aşağı, yukarı vb. gibi) tanımlamaya yardımcı olur.
- Vurgu etkisi ile formun belirginleşmesini sağlar.
- Mekânda oranların algılanmasına hizmet eder. Ağırlık, ölçeksizlik gibi hislerin oluşmasında etken rol oynar.

Bu açıklamalar çerçevesinde renk ve malzeme birlikteliği, mimari ve iç mekân tasarımlarında yer alan önemli ve etkili unsur olup estetik boyutunda da ritim, kontrast ve kompozisyon gibi unsurlarıyla beraber vazgeçilmez bir ilişki içindedir. Buna bağlı olarak araştırma alanındaki geleneksel konutlarda da malzeme ve renk ilişkisinin vazgeçilmez bir birliktelik içinde olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutlardaki malzeme ve renk kullanımı araştırmasında, öncelikle renk ve malzeme kavramları ve kullanımı dolayısıyla aralarındaki ilişki de incelenmiş olup, araştırma sınırı içindeki kıyı yerleşim alanlarının; coğrafyası, iklimi ve buradaki geleneksel konutlara etki eden faktörlerin de ele alınması gerekmektedir.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE AKDENİZ KIYISININ KONUMU, KÜLTÜRÜ VE GELENEKSEL KONUTLARI

Araştırmanın bu bölümünde, Türkiye'de Akdeniz kıyısının kapsamında yer alan, Türkiye'nin yedi bölgesinden biri olan Akdeniz Bölgesi'nin coğrafyası, iklimi ve kültürüne ait genel bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin ardından geleneksel konut tanımı ve Türkiye Akdeniz kıyısı geleneksel konutu ve oluşumundaki belirleyici ve etkileyici unsurlara değinilmiştir.

3.1. AKDENİZ BÖLGESİ'NİN COĞRAFİ KONUMU VE İKLİMİ

Akdeniz, dünyanın en büyük iç denizidir. Türkiye'de Akdeniz Bölgesi, adını komşu olduğu denizden alır. Akdeniz, Ege Bölgesi'ne uzansa da Ege Denizi, Akdeniz'in özel kollarından biri olarak kabul edildiği için Akdeniz Bölgesi diye tanımlanan alanın kıyı şeridi; bu tezde ele alınan bölge olup, Ege Havzası'na geçişin göstergesi olarak da Muğla iline bağlı Bodrum ve Datça kıyı şeridi de araştırma kapsamındadır (Şekil-05).

Şekil 05 Türkiye Akdeniz Kıyı Şeridi (URL-03, 2011).

Akdeniz Bölgesi, yaklaşık 120.000 km².lik yüzölçümüyle Türkiye'nin toplam yüzölçümünün yaklaşık %15'ini oluşturur. Hatay, Adana, Mersin (İçel), Antalya, Isparta, Burdur ve Muğla ilinin bir bölümünü kapsar. Bölgenin büyük bir kısmı Toros Dağları ve yüksek platolarla kaplıdır. Bölgede karakteristik Akdeniz iklimi görülür. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Yıllık sıcaklık ortalaması 18°C'dir. Akdeniz kıyıları kış mevsiminin en ılık geçtiği yerler olup bunun nedenleri, nemlilik miktarı, güneş ışınlarının düşme açısı ve Toroslar'ın doğrultusu ve yükseltisidir. Toroslar, kışın kuzeyden gelen soğuk hava kütlelerinin kıyıya inmesini önler. Yağışın maksimum olduğu düzey, kış mevsimine rastlar. Akdeniz Bölgesi'nde 700-800 m'ye kadar maki bitki örtüsü hâkimdir; maki, zeytin, mersin, defne, sakız ağacı, zakkum, vb. kuraklığa dayanıklı bodur bitkilerden oluşur. Bölgedeki ormanlar, makiden sonra başlar, 2400 m'ye kadar devam eder. Akdeniz Bölgesi'nin iç kesimlerine doğru gidildikçe iklim karasallaşır (Temel Britannica, 1992, C:1, s:110-113).

Bu çalışmada Şekil-05'de görülen Akdeniz Bölgesi'nde Akdeniz'e kıyısı olan Hatay, Mersin, Antalya ve Türkiye'de Akdeniz'in Ege Havzası'na geçiş konumunda bulunduğundan dolayı Muğla iline bağlı Bodrum ve Datça kıyı yerleşim alanlarındaki örnekler esas alınmıştır. Türkiye'de Akdeniz'e kıyısı olan geleneksel konutlardaki renk ve malzeme araştırmasında, öncelikle bu yörenin kültürü incelenmiştir.

3.2. AKDENİZ KÜLTÜRÜ

Kültür kavramı; bir toplumun ya da toplumların birikimli uygarlığı, belli bir toplumun kendisi, bir dizi sosyal sürecin bileşkesi, bir insan ve toplum kuramı olarak da tanımlanabilir. Kültür kavramının önemli bir özelliği de sınırlarının belirsiz olmasıdır. Coğrafya haritalarındaki gibi kesinleşmiş, belirgin sınırlar söz konusu olmamaktadır. Birçok ülkeyi içine alabildiği gibi bir ülkenin içinde de çok sayıda farklı kültür bölgeleri olabilir (Güvenç, 1996, s:93-147).

Akdeniz kültürü, Braudel' e göre aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

“Akdeniz kültürü, kıyısındaki ülkeleri birbirine bağlayıcı bir işlev üstlenen Akdeniz’in biçimlendirdiği bir kültür olarak düşünülebilir. Ortadoğu ve İslam kültürleri ile iç içe geçmiş bir kültür alanı karşımıza çıkmaktadır. Hristiyanlık, İslam ve Yunan dünyasının oluşturduğu üç ayrı kültür topluluğu, üç büyük ve canlı uygarlık ve bunların temelden farklı düşünce, inanç, yeme içme, yaşama biçimi karşımıza çıkmaktadır” (Braudel, 1995, s: 96-144).

Nesiller boyu Akdeniz, gelen giden, zaman zaman savaşarak veya barışçıl yoldan göç eden ve yerleşen halkların ve kültürlerin kavşağı olmuştur. 20. yüzyıl tarihçilerinden; Henri Pirenne (1862-1935), Shelomo Dov Goitein (1900-1985) ve Fernand Braudel (1902-1985) her üç tarihçi de Akdeniz’in bir iç deniz olarak kültürlerin, fikirlerin, dinlerin, insanların, malların çeşitlenmiş aktarımlarını sağlayan bir araç görevi gördüğü fikrini paylaşmıştır. Böylelikle bu iç denizin bir Akdeniz birliğinin varlığına izin verdiğini ve bunu beslediğinden dolayı önemli bir tarihi görev başardığı konusunda aynı temel görüşe katılmaktadırlar (Emiroğlu vd.,2006, s:29,30). Akdeniz kültürü bileşenlerini Fernand Braudel şu şekilde açıklamaktadır;

“Akdeniz tarihi, Akdeniz Ülkeleri’ndeki insanların davranış örneklerinde özdeşlik ve devamlılık bulmaya çalışır. Böyle bir özdeşlik, tüm Akdeniz dünyasında hüküm süren ve kıyılarındaki pek çok uygarlığın paylaştığı benzer yaşam biçimleri yaratan ortak doğal ve iklimsel özelliklerin sonucu olabilir. İnsanlar aynı fiziksel olaylara uyum sağlamak zorundaydı ve bu yüzden de benzer çözümlere ve icatlara başvurdular ” (Emiroğlu vd., 2006, s:29,30).

Halkların ve kültürlerin kavşağı olan Akdeniz’deki geleneksel konut oluşumlarında da bu bileşenlerin önemi olduğu düşünülebilir. Tüm bu bileşenler göz önünde bulundurulduğunda; benzer yaşam biçimlerinin, coğrafi, iklimsel, kültürel vb. özelliklerin geleneksel konut oluşumlarında da etkili olduğundan incelenmesi gerekmektedir.

3.3. GELENEKSEL KONUT TANIMI

Gelenek sözcüğünün gerek İngilizce ve gerekse Fransızca dillerindeki karşılığı “tradition” sözcüğüdür. Latince; aktarma, iletme anlamalarına gelen ‘tradere’ sözcüğünden türetilmiştir. Geleneksel konut mimarisi, kısaca bir yörenin kendine özgü mimari biçimlenme dili şeklinde tanımlanabilir. Geleneksel toplumların ürettikleri mimarilerde, mimari geleneklerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Geleneksel konut, gelenekleri kendinde toplayan ve dışa yansıtan yapılardır (Eyüce, 2005, s:3-5).

Necati Şen geleneksel konutları, “Tek veya çok katlı, mimarı belli olmayan, biri diğerinin etkileyicisi ve köklendiricisi olan yapılar” olarak tanımlamaktadır (Şen, 1968, s:1). Geleneksel konutlarda; yer, yöre, bölge ya da bir yerleşme biriminin adı altında yöresel koşulların, mimari ve iç mekân biçimlenmesinin oluşumundaki belirleyici özelliği vurgulanırken, kültür ve gelenek etkilerinin de ön plana çıktığı görülmektedir. Geleneksel konut örnekleri; halkın nesiller boyunca deneme ve yanılma yöntemiyle, yaşadıkları yörenin iklim ve çevresel koşullarına uygun çözümler üreterek, kendi yaşam biçimlerini, kültürlerini, gelenek ve göreneklerini yansıttıkları, bir bakıma birer eser olarak günümüze kadar gelmiştir (Aktuna, 2007, s:54). Türkiye’de mevcut, mütevazı ölçekli, geleneksel konutlar, çoğunlukla on yedinci yüzyıldan sonra inşa edilmiştir (Asatekin, 2005, s:389-414).

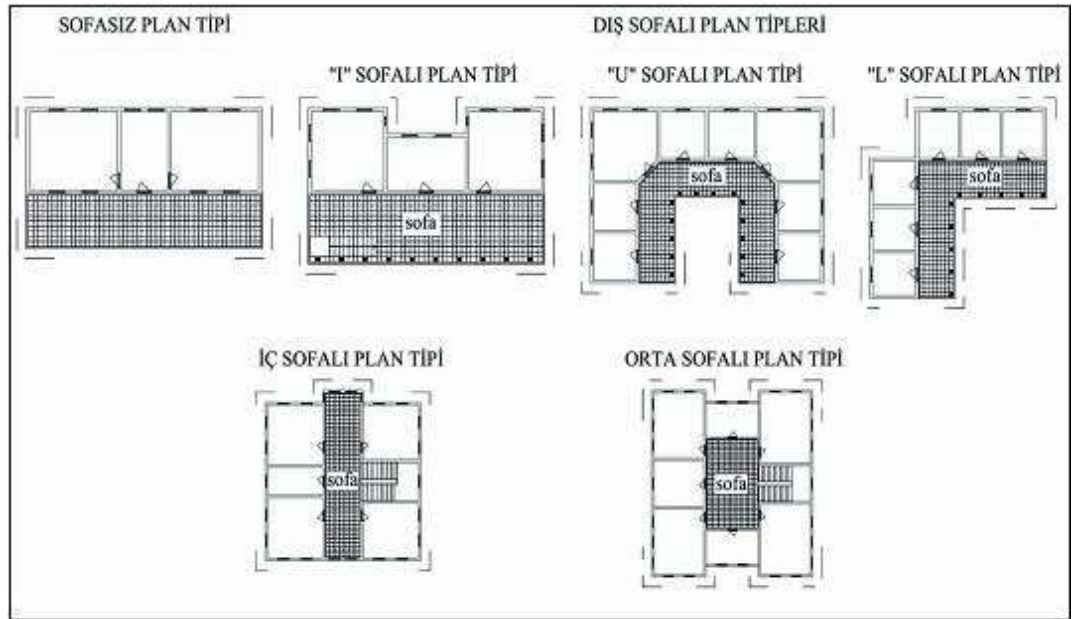
Geleneksel konutlar, iklimsel ve bölgesel tabiat şartlarının hâkim kıldığı malzemeye göre sınıflandırılmaktadır. Ancak Akdeniz kıyılarındaki taş yapı tipine rağmen Akdeniz ve Ege Bölgesi’nde, Çankırı ve Safranbolu yörelerine has pek çok konutun bulunması; aynı şekilde tarihte taş işçiliğinin merkezi olarak bilinen Kayseri’de kerpiç ve ahşap malzemenin ağır bastığı konutların da bulunması, Anadolu’da geleneksel konut mimarisinin zenginliğini göstermektedir (Karpuz, 1984, s:13,14).

Önder Küçükerman’a göre; Anadolu’da geleneksel Türk konutunda, oba düzeni temel öğedir. Çadırın içinde uygulanmış olan çok yönlü kullanıma geleneğinin, Türk konutunda da hemen hemen hiç değişmeden kullanıldığına değinmiştir. Çadırda olduğu gibi Türk konut odasının da insanın tüm

gereksinimlerini karşılayan, çok yönlü kullanım düzeninde olduğunu ifade etmektedir (Küçükerman, 1996, s:15-31).

Türkiye’de geleneksel konutları detaylı olarak inceleyen Sedat Hakkı Eldem’e göre de, “Türk Konutu, Osmanlı Devleti’nin sınırları içinde, eski tabiriyle Rumeli ve Anadolu mıntıkalarında yerleşmiş ve beş yüz sene kadar tutunmuş, kendi vasıflarıyla tebarüz etmiş bir konut tipidir” (Eldem, 1954, s:11). Sedat Hakkı Eldem, geleneksel konutları plan tiplerine göre dört ana başlıkta toplamıştır. (Şekil-06) Bunlar sırası ile: 1.Sofasız Plan Tipi, 2.Dış Sofalı Plan Tipi, 3. İç Sofalı Plan Tipi, 4. Orta Sofalı Plan Tipi olarak sınıflandırılmıştır. Burada görülen bazı plan tipleri, Anadolu’nun her tarafında tatbik edilmektedir. Bazıları da ancak bazı yerlerde, yine bazı tipler muhtelif değişikliklere maruz kalmış olabildiği gibi, bazıları da uzun müddet değişme uğramadan kalabilmişlerdir (Eldem, 1954, s:22-24).

Bu bilgilere dayanarak Anadolu’daki geleneksel konut mimarisinin zenginliği, Akdeniz kıyı şeridindeki geleneksel konutlarda da görülmekte olup, oluşumlarında bir takım belirleyici ve etkileyici unsurlar bulunduğundan, bu unsurları incelemek gerekmektedir.

Şekil 06 Geleneksel Konut Plan Tipleri (Aktuna, 2007, s:42).

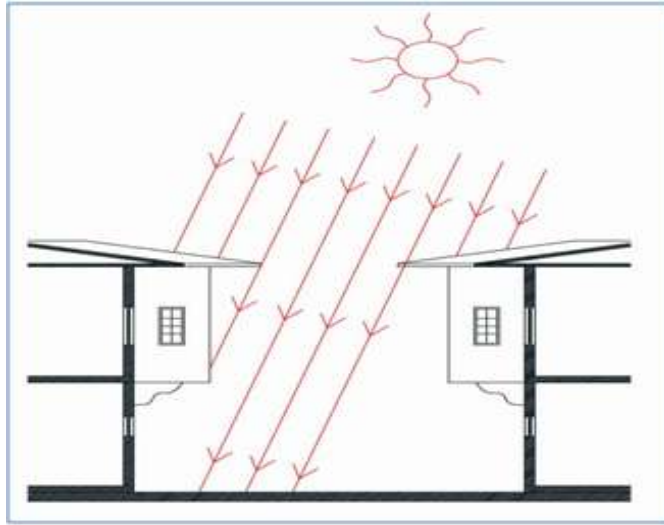
3.4. TÜRKİYE'DE AKDENİZ'E KIYISI OLAN GELENEKSEL KONUTUN OLUŞUMUNDA BELİRLEYİCİ VE ETKİLEYİCİ FAKTÖRLER

Geleneksel konut biçimini belirleyen faktörler; coğrafyanın sunduğu topografya, yakın çevrede bulunan malzeme ve teknoloji, bölgenin iklimsel verileri **çevresel faktörler**, toplumun çalışma alanı ve refah düzeyi, aile yapısı (akrabalık) ve komşuluk, dini inanç, yaşam biçimi ve davranışlar ise **sosyal-kültürel faktörler** olarak tanımlanmaktadır (Eyüce, 2005, s:97-101). Türkiye'de Akdeniz'e kıyısı olan geleneksel konut oluşumundaki belirleyici ve etkileyici unsurlar; çevresel faktörler ve sosyal- kültürel faktörler olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

3.4.1. Akdeniz Kıyısı Geleneksel Konutunun Tasarım Dilini Etkileyen Çevresel Faktörler

Geleneksel konut biçimini belirleyen çevresel faktörler; coğrafyanın sunduğu iklim, topografya ve yakın çevrede bulunan malzeme ve teknolojidir. İklimin etkisi olarak Akdeniz iklimi ele alınmıştır.

İklim; diğer Akdeniz ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de, Akdeniz kıyıları da yazları çok sıcak ve kurak, kışları soğuk ve az yağışlı bir iklime sahiptir. Genellikle Türkiye'de Akdeniz kıyıları, yılın 340 günü güneş ışığı almaktadır. Yağmur mevsimi, Aralık ile Mart ayları arasındadır. Buna göre Akdeniz kıyı alanlarında hava akımları ve güneşin kullanımı önem kazanmaktadır. Geleneksel Akdeniz kıyı konutlarında, iklimsel şartlardan dolayı hava akımlarına ve güneşin kontrollü kullanımına özellikle özen gösterilmiştir (Şekil-07). Özellikle meydana bağlanan dar sokaklar, genellikle batı ve az sıklıkta da olsa doğu yönünden etkili olan esintiye açık ve gölge olacak şekilde biçimlendirilmiştir (Aktuna, 2007, s:58). Böylece, yaz aylarında yoğun hissedilen sıcaklığın etkisi sokaklarda azaltılmaya çalışılmıştır.

Şekil 07 Antalya Geleneksel Konutlarında Konumlanma (Aktuna, 1994, s:64).

Türkiye gibi Akdeniz iklimine sahip yerleşimlerdeki geleneksel konut mimarisinin tipik özelliklerinden biri olan avlu; yazın bunaltıcı sıcaklığında serinlemek, kışın ise güneşin ısıtıcı ışınlarından yararlanmak için kullanılan günlük aktivitelerin yoğun bir şekilde yaşandığı, iklimsel konfor şartlarına haiz, mahrem bir yer olarak kullanılmaktadır (Çamlıgil,1990,s:29-34). Sıcak iklime sahip Akdeniz kıyı şeridi geleneksel konutlarında, Antalya, Kaş, Kalkan, Bodrum gibi yerleşim yerlerinde çok farklı plan şemaları kullanılmakla birlikte genelinde dış sofalı plan kullanılmıştır. Sofanın önü tamamen açık bırakılmış, böylece ev halkı için serinleme imkânı yaratılmıştır. Kışın ise odalar sade detaylı ocaklarla ısıtıldığından, odalarda barınılmıştır (Hacıbaloğlu, 1989, s:11).

Bütün bunlara ek olarak IV. Bölümde yapılan araştırma sonucunda edinilen bilgilere göre iklimin etkisi, malzeme ve renk kullanımına da etki etmektedir. Mesela, geç ısınıp geç soğuyan kalın duvarlar, genellikle kendi doğal renginde (sarı ve bej veya gri tonlarda) moloz taştan veya kerpiçten yapılmıştır. Sıvanmış duvar yüzeylerinde de yine sıcak iklimin etkisini azaltmak amaçlı beyaz veya açık renk tonları kullanılmıştır. Bununla birlikte avlu, taşlık ve teraslarda yine sıcak iklimin etkisini azaltmak amaçlı kullanılan yöresel kesme taş, mermer, mozaik ve çakıl taşı gibi yer döşeme

malzemelerinde de doğal renklenme söz konusu olmaktadır. Kesme taş ve mermer renkleri genelde sarı, açık kahverengi, bej ve yeşil tonlarda olup, çakıl taşında ise siyah, beyaz ve gri tonları görülmektedir.

İklim verilerinin ardından geleneksel konutların biçimlenişini etkileyen çevresel faktörlerden bir diğeri de yaşanılan alanın topografyasıdır.

Topografyada; Akdeniz kıyı yerleşim alanlarında geleneksel konut, arazinin durumuna göre eğimli ve düz olarak iki şekilde gelişmiştir.

- Eğimli topografyada: Akdeniz kıyı şeridinde, özellikle Antalya ve Muğla kıyı alanlarında topografya eğimli yapıya sahiptir. Mesela, Antalya Kaleiçi'ndeki konut örnekleri eğimli bir arazide, manzara ve topografik yapıya uygun bir biçimde konumlandırılmıştır (Şekil-08).
- Düz topografyada: Düz topografya ova yerleşimi şeklindedir. Akdeniz kıyı şeridi genelinde geleneksel konutların ova yerleşimli biçimlenişine, Mersin ve Hatay yöresinde rastlanmaktadır.

Her iki topografik yerleşimde benimsenen ortak prensip, konutların olabildiğince güneş alabilecek şekilde ve esintilere açık olacak şekilde yerleştirilmesidir (Eriç, 1979, s:42,43).

Şekil 08 Antalya Kaleiçi'nde Topografyaya Uygun Konumlanma (Aktuna, 2007, s:61).

Topografik yerleşimiyle birlikte geleneksel konutların yapımında kullanılan malzeme ve teknoloji de konut biçimini etkileyen çevresel faktörlerdendir.

Yöresel (yakın çevrede bulunan) malzeme ve teknoloji, çevresel faktörlerden olup geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renkleri önemli ölçüde belirlemektedir. Hayatın sürdürülmesi için gerekli olan hemen hemen her şeyin doğadan sağlandığı geleneksel yaşamdaki konutlarda doğadan malzemelerle inşa edilmektedir. Yöresel doğal malzemeler, mimari ve iç mekân biçimlenmelerinin kesin belirleyicisi olmamakla birlikte etkileyici olmaktadır (Eyüce, 2005, s:110). Genellikle Akdeniz'e kıyısı olan geleneksel konut inşasında, iki farklı malzeme ve iki farklı yapım tekniği kullanılmaktadır (Eriç, 1979, s:44,45). Bu yapım teknikleri şöyledir;

- Hammaddesi toprak olan kerpiç yığma yapılar.
- Taş malzeme ile inşa edilen taş yığma yapılarıdır.

Kâgir yapı malzemeleri (taş ve tuğla) ve bunlarla yapılan strüktürler güçlü biçimde organik ve homojendir. Geleneksel konutlarda, kâgir yapı malzemeleri kullanılmış olup; Akdeniz'de eski Roma, kemer ve tonoz kullanan kâgir yapı kültürünü ortaya çıkarmıştır (Petruccioli, 2008, s:36).

IV. Bölümde yapılan araştırma sonucunda edinilen bilgilere göre Akdeniz kıyısı geleneksel konut yapımında kullanılan kerpiç ve taş, ısı yalıtımı yüksek malzemelerdir. Bu malzemelerle inşa edilen mekânlar, yazın serin, kışın ise sıcak olmaktadır. Aynı zamanda kullanılan doğal malzemeler konut renklerine de etki etmektedir. Özellikle taş ve ahşap malzemelerde doğal renkler (sarı, bej, toprak renkleri, gri, siyah, beyaz ve kahverengi tonları) görülmektedir.

Çevresel faktörlerle birlikte sosyal ve kültürel faktörler de konut biçimlenişine etki eden unsurlardır. Tezin amacına yönelik, Akdeniz kıyısı geleneksel konutlarında malzeme ve renk kullanımında sosyal ve kültürel faktörlerin de etkisi aranmıştır. Geleneksel konut tasarım dilini etkileyen

çevresel faktörler ile sosyal ve kültürel faktörlerin de incelenmesi gerekmektedir.

3.4.2. Akdeniz Kıyısı Geleneksel Konutunun Tasarım Dilini Belirleyen Sosyal ve Kültürel Faktörler

Sosyolojik faktörlerden kişi/ aile/ komşuluk ilişkileri hiyerarşisi, mimari oda/ konut/ sokak olarak temsili bir hiyerarşi olarak tanımlanabilir (Asatekin, 2005, s:389-414). Akdeniz kıyı şeridindeki geleneksel konutlarda tasarım dilini belirleyen sosyal ve kültürel faktörler; aile yapısı ve komşuluk değerleri, yaşam biçimi ve davranışlar, ekonomi ve toplumun çalışma alanı ve buna bağlı refah düzeyi ile dini inançlar olup bu faktörler sırasıyla incelenmiştir.

Aile yapısı (akrabalık) ve komşuluk ilişkileri; geleneksel konutlarda yaşanan konutların tasarımını etkileyen etkenlerden biridir. Türkler’deki aile dereceleri İslamiyet öncesinde çekirdek aileye geçtiklerini göstermektedir. Türkler’ in İslamiyet’i kabul edişinden sonra aile kurumu da İslami normların etkisi altında kalmıştır. Türk töre ve gelenekleriyle, İslami normlar bir sentez oluşturacak biçimde aile dokusunu şekillendirmiştir. Osmanlı Devleti, Türk-İslam karakterli bir devlettir. Türk-İslam anlayışına göre aile kurumunun ana amacı neslin devamıdır. Osmanlı Dönemi’nde kadının daha çok ev içi görev ve sorumluluklarının ön planda olduğu bilinmektedir. Ailenin namusunu ve dışı karşı itibarını kadın temsil eder (Yazıcıoğlu; Kayhan, 2002, s:18).

Geleneksel aile yapısında, aile bireylerinin evlendikten sonra da aynı konutta oturmaya devam etme geleneği; Türk geleneksel konutlarının hacimsel büyüklüklerini ve konumunu etkilemiş olup bir mekânda birçok eylemin gerçekleşmesine neden olmuştur (Küçükerman, 1973, s:15-42). Yardımlaşmanın yaygın bir şekilde sürmesi de, akraba ve komşuları gün boyu birbirleri ile birlikte olma ve dolayısıyla da ilişkilerinin sıkı bir şekilde devam etmesi sonucunu doğurmuştur (Braudel, 1990, s:73).

Bunlara bağlı olarak komşu ve akrabalarla buluşma, yazın serin avlu veya sundurma mekânında, güneşin olmadığı soğuk kış günlerinde ise misafirler, çok amaçlı odada kabul edilirler. Aile bireylerinin aynı konutta

yaşama geleneği ile konutların çok amaçlı kullanım mekânlarının olması; bu mekânlardaki malzeme ve renk kullanımını da şekillendirmektedir. Örneğin başodalarda ocak, yüklük, dolap gibi bölümlerde malzeme seçimlerinde de bir devamlılık görülmektedir. Ahşap dolap ve yüklükler, taş veya alçı işçilikli ocaklar, ahşap tavanlar gibi malzemelerde genellikle doğal malzemenin renk tonları kullanılmakla birlikte başodanın önemini belirleyen ahşap malzeme üzerine veya duvar yüzeylerinde renkli kalem işlerine de rastlanmaktadır. Geleneksel konutların biçimlenişinde aile yapısının yanında yaşam biçimi ve davranışlar da etken faktörlerdendir.

Yaşam biçimi ve davranışlarda; yerleşmiş bazı kültür özellikleri, değerler ve anlayışlar, aile biçimleriyle ilgili bir tipoloji oluşturmaktadır. Ataerkil aile yapısı, Akdeniz kültürünün genelinde görülen yaygın bir özelliktir. Geleneksel ailede, aile içindeki organizasyon ve düzen aile reisi olan baba tarafından sağlanmakla birlikte, anne de konutun işleyişinde birçok kararda söz sahibidir. Anne konut işleyişi ve düzeninden, baba ise daha çok üretimle ilgili işlerin oluşumundan sorumludur. Çocuklarda bu düzen içinde anne ve babalarına yardımcı olmaktadır. Konut odaları, tüm yaşamsal fonksiyonları içermekte ve odalarda aynı zamanda yemek yapılmakta ve yenilmektedir. Buna göre konut odalarında, bu fonksiyonlara göre malzeme seçimleri yapılmıştır. Türk konutlarında en önemli oluşumlardan biri olan avlu-sofalar, Türk kültür ve geleneklerinin yarattığı bir alandır. Konutlarda, içeriğin dışarıdan görülmesini engelleyen, taş duvarlarla çevrilmiş bir avlu vardır. Konutun sokağa bakan penceresi az olup, avluya bakan penceresi çok sayıdadır. Özellikle avlu, konutlarda yaşayan kadınların açık alan ihtiyaçlarını gidermek üzere düzenlenmiştir. Kadın, temizlik yapmak, yemek pişirmenin yanı sıra, avluda ekmek yapmak, çamaşır yıkamak, kış aylarında yenecek mevsimlik yiyecekleri hazırlamak gibi işleri de üstlenmektedir (Küçükerman, 1973, s:31-67).

Geleneksel ailedeki yaşam biçiminde yukarıda bahsedilen roller, mekânların o yönde kullanımını da beraberinde getirmiştir. Örneğin, çamaşır yıkama ve kurutma gibi konutun temel işlemlerini de üstlenen kadın, bu işlerle ilgili bütün donanımını avluda kurmuştur. Avlularda genellikle kesme

taştan yapılmış ocak bulunur. Avluda bulunan ocak sadece çamaşır yıkamak için değil; özellikle yaz aylarında, yemek pişirmek için de kullanılmaktadır. (Aktuna, 2007, s:78,79). Dolayısıyla avlunun yer döşemesinde, bu işlerin yapılmasına uygun malzemeler kullanılmıştır. IV. Bölümde yapılan araştırma sonucunda edinilen bilgilere göre bunlar; genellikle kesme taş, mermer, mozaik gibi malzemelerdir.

Akdeniz konut mimarisinin ana elemanlarından avlunun kullanımı, geleneksel konutlarda mahremiyetin göstergesi olduğu gibi aynı zamanda avlu ve bahçeler, dışa dönük bir yaşam biçiminin de göstergesidir. Örneğin; eski Antakya konutlarında avlu, uzun süren yaz mevsiminde günlük hayatın büyük bir kısmının geçtiği, konutun sokak ile ilişkisini sağlayan ve konut hacimlerini birbirine bağlayan bir toplanma ve dağılım mekânı olarak “sofa” görevini yapar (Şekil-09). Zemini çoğunlukla düzgün dikdörtgen kesme taşlarla kaplı, yaz günleri sık sık yıkanarak konutun içinde serin bir ortamın yaratılmasına imkân veren, ağaçlarla gölgelenmiş, üstü açık ferah bir “avlu-sofa” etrafında gelişen ve bölgeye egemen iklim koşullarına ve yaşam biçimine uygun, en akılcı çözümü oluşturmaktadır (Demir, 1996a, s:333-347).

Şekil 09 Hatay- Antakya Geleneksel Konutunda Avlu (URL-04, 2011).

Geleneksel konutların biçimlenişinde; yaşam biçimi ve davranışlar kadar sosyal ve kültürel faktörlerden ekonomi, toplumun çalışma alanı ve refah düzeyi de birbirine bağlı olarak belirleyici etkindir.

Ekonomi-toplumun çalışma alanı ve refah düzeyi; geleneksel konut biçimlenişinde, konut tasarımı etkileyen bir diğer unsurdur. Geleneksel yaşamda geçimini kıt kanaat sağlayan insanların konut mekânında, ekonomik sınırlamanın doğurduğu birincil amaç olan işlevsellik önem kazanmaktadır (Braudel, 1990, s:73-126). Anadolu'nun doğal yapısına bağlı olarak biçimlenen geleneksel yapıdaki konutlar, iklim ve çevresel etkilere göre yapıldıkları için daha önceki var olan düzenleri korunabilmiştir. Bu konutların birimleri, ekonomik şartlara göre fazla bir değişiklik göstermemekle birlikte; bu değişiklik, yapının ve odaların kuruluşundaki özen ve süslemelerde karşımıza çıkmaktadır (Küçükerman, 1996, s:196-209).

Ekonomi ve refah düzeyi yüksek ailelerin konutlarında mekânların büyüklüğü ve kullanılan malzeme ve renk çeşitliliği göze çarpmaktadır. Konutlarda oda sayısı ailenin büyüklüğüne ve maddi durumuna bağlı olarak değişmektedir. Önemli konutlarda aynalı kapılar, çok parçalı veya oyma işlemeli süslü kapılar, odaları süsler (Hacıbaloğlu, 1989, s:54).

Bunlara ek olarak çeşitli ahşap süslemeler, payandalı çıkmalar, tavan, pencere ve kapılardaki süslemeler gibi mimari elemanlarda da refah düzeyine göre çeşitlilik görülmektedir. Geleneksel konutlarda tasarım dilini etkileyen sosyal ve kültürel faktörlerden bir diğeri de dini inançlardır ve konutların biçimlenişlerinde etkilidir.

Dini inançlar; konut mekânlarına yansıyarak, geleneksel konutların farklı gelişimine neden olmuştur. Aynı yöreyi paylaşan farklı dini inançlara sahip geleneksel toplumlar, doğa ile uyumlu fakat mimarinin birbirinden farklı biçimlenmeler geliştirirler (Eyüce, 2005, s:110).

İslam dininin benimsendiği tüm toplumlarda görülen konutlarda sokak bağlantısının koparılacak mahremiyet, yani içe dönük özel bir yaşam oluşturma kaygısı, Türkiye'de Akdeniz geleneksel konutunda da görülmektedir (Sözen, 2001, s:38-42). Bununla birlikte dini inançlar renk kullanımına da etki eden faktörlerdendir. Özellikle iç mekânlarda kullanılan

bazı süslemelerde, inanca bağlı sembolik motif, desen ve renklerin kullanıldığı bilinmektedir. Mesela, bazı konutlarda başodaların giriş kapılarının üstünde kemerli süslemeli ahşap eleman vardır. Fonksiyonel bir değeri bulunmamakla beraber başodayı tarif eden bir simgedir (Hacıbaloğlu, 1989, s:54). Buna ek olarak geleneksel konutlarda tavan simgesi de önemlidir. “Selçuklular’ın tavana verdiği önem çadırdan başlamıştır. Çadırın kubbesini gökyüzü kabul ediş, konut tavanlarında da devam etmiştir” (Uğurlu, 1989, s:35-41).

“Gök Tanrı dinine inanan Türkler için gök mavidir. Şamanlar ululuğu temsil eden mavi rengi, gök kelimesiyle adlandırmışlardır. Ancak gök rengi aynı zamanda yeşili de karşılar. Orhun Kitabeleri’nde yeşil karşılığı olarak ‘yaşıl’ geçmekle beraber ‘Gök-ırmak’ isimlendirmesinde gök, yeşil karşılığı olarak ‘yaşıl’ kullanılmıştır” (Kafalı 1996, s:50).

Buradan yola çıkıldığında, eski Türk inancında gök unsuru önem kazanmakta ve geleneksel konutların oda ve sofa tavanlarında yapılan ahşap kaplamalarda kullanılan yıldız, güneş ve ay motifleri ile özellikle tavan kaplama ahşaplarının yeşil veya mavi tonlarına boyanmasının gök unsuruna dayandırıldığı görülmektedir. Buna göre eski Türk inancında gök unsuru önemlidir.

Bu bölümde incelenen tüm faktörler, Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutların tasarım dilini, dolayısıyla malzeme ve renk seçimlerini de belirlemekte ve etkilemektedir. Bu faktörler göz önünde bulundurularak; Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konut örneklerinde kullanılan malzeme ve renk kullanımı araştırılmıştır.

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE AKDENİZ'E KIYISI OLAN GELENEKSEL KONUT ÖRNEKLERİNDE MALZEME VE RENK KULLANIMI

Her bölgede olduğu gibi Akdeniz kıyı şeridindeki konut yapımını da coğrafya, iklim, arazi yapısı, gelenek ve görenekler, yaşam biçimi ve benzeri etmenler belirlemektedir.

Modern öncesi ve toplumlarda gelenekler ve alışkanlıklar, önceden tümüyle inşa edilen yapılara törel ve simgesel değerler katmıştır. Geleneksel yapılardaki bu simgesel değerler; örneğin yapı tasarım elamanlarında, kemerlerde, kapı-pencere süsleme ve renklerinde vb. daha çok şekil, malzeme ve renk olarak kendini göstermektedir. “Renk” sözcüğü ile de sadece temel renk tonlarını değil, beyazdan griye ve siyaha doğru uzanan açıklık ve koyuluk değerlerini de ele aldığımızda, her yapının tüm tasarım elemanlarının bir renge sahip olacağı açıkça görülmektedir (Rasmussen, 2010, s:217). İnsanların belleğinde var olmaya devam eden ve mimarsız bir konut inşa ederken kullandıkları bir mekân ifadesi ve mimarlık mirası vardır. Bu sebeple yöresel örneklerle başvurmamızdaki temel esas, geçmişe duyulan özlem değil, bu örneklerde vücut bulan bilinçli bir kendiliğindenlik ifadesidir (Petrucchioli, 2008, s:21-25).

Akdeniz kıyı şeridindeki geleneksel konutlarda; genellikle dış sofalı plan tipi görülmekte olup bunun yanında sofasız, iç sofalı veya orta sofalı plan tipleri de görülmektedir. Geleneksel konutların alt kat duvarı (genellikle, bej veya gri tonlarda) kesme ve moloz taştan veya kerpiçten yapılmıştır. Taş duvarlar dışta sıvasız bırakılmış, iç mekânda ise sıvanmıştır. Ahşap duvarlar ise içte ve dışta bağdadi tekniğinde yapılmış; saman, kireç, kum karışımı ile sıvanmıştır. Akdeniz kıyı geleneksel konutunda çok sık kullanılan payandalı çıkmalar, hem düz hem de eğimli kullanılan örnekleri ile karşımıza çıkmaktadır (Şekil-10) (Özhan, 2007, s:98-107).

Şekil 10 Antalya Örneğinde Geleneksel Konutlar (Sözen, Eruzun, 1996, s:78-231).

Geleneksel konutların üst çatı kaplamasında; yaygın olarak eğimli çatıda, oturtma sistemi ve üzeri kırmızı kiremit çatı örtüsü kullanılmıştır. Önceleri tümüyle toprak dam olan üst örtü, 19.yüzyılın ikinci yarısında kiremit çatılara dönüştürülmüştür (Özcan, 1994, s:1-477). Saçak kullanımı, eğimli çatılarda tavan girişlerinin veya merteklerin dışa doğru uzatılmasıyla yapılmıştır (Şekil-10).

Akdeniz kıyısı geleneksel konutlarının genel özelliklerine kısaca değinilmiş olup tezin bu bölümünde, sırasıyla Akdeniz'e kıyısı olan Hatay, Mersin, Antalya ve Muğla illeri kıyılarında belirlenen geleneksel konutlardaki tasarım öğelerinde malzeme ve renk kullanımı incelenmiştir. İncelemeye esas alınan kıyı yerleşim alanları sırasıyla; Hatay'da İskenderun ve Dört Yol, Mersin'de Merkez, Silifke ve Anamur, Antalya'da Antalya Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş ve Kalkan, Muğla'da Bodrum ve Datça kıyı yerleşim alanlarıdır. Bu sınır doğrultusunda araştırmanın kapsamı, Akdeniz kıyı şeridinin doğusundan, batısına doğru gidilerek ve özellikle batıda Akdeniz'in Ege Havzası'na geçişin göstergesi olduğundan dolayı Muğla ilinin sadece Bodrum ve Datça kıyısı geleneksel konutlarında malzeme ve renk konusu ele alınmış ve benzerlikler veya farklılıklar bu şeritte incelenmiştir.

4.1. HATAY KIYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR

Hatay kıyısındaki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımının araştırmasına geçilmeden önce araştırmaya ışık tutması bakımından, Hatay ilinin coğrafi konumu, iklimi ve tarihini incelemek gerekmektedir.

4.1.1. Hatay'ın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi

Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki doğu ucunda yer alan Hatay; İskenderun, güneyden kuzeye doğru uzanan El-Ansariye Dağları, Kel Dağı, Amanos Dağları, Amik Ovası ve Erzin Ovası ile Asi Nehri Vadisi ile batıda Akdeniz'in belirlediği bir coğrafyaya sahiptir. Hatay ilinin kıyı şeridinde yer alan İskenderun, Doğu Akdeniz'in kuzeydoğu köşesinde uzun bir kıyı şeridine ve tipik Akdeniz iklimine sahip, aynı zamanda tarihsel yolların kavşağında, Mezopotamya'nın denize açıldığı bir kapı niteliği ile Doğu Akdeniz'de kendi adıyla anılan körfezin kıyısında önemli bir liman kentidir (Şekil-11).

Şekil 11 Hatay Haritası (URL-05, 2011).

Hatay ili kıyı şeridinde yer alan İskenderun Körfezi ve Samandağ Körfezi'nde yapılan arkeolojik araştırmalardaki bulgular neticesinde Helenistik Dönem öncesine ait kıyı yerleşimleri tespit edilmiştir. Amanos Dağları'nın kuzeyinde yer alan İskenderun Körfezi, coğrafi ve kültürel olarak daha ziyade Kilikya Bölgesi'nin etki alanı içinde kalmış olduğundan, Amik Ovası ile ilişkileri alt düzeyde olmuştur. İskenderun Körfezi'nde yer alan kıyı kentleri Rhosos (bugünkü Arsuz), Myriandros (İskenderun), Kinet Höyüğü (Dört Yol) ve Issos (Erzin)'dur. Helenistik Dönem öncesinde, kentleşme tarihi veya kentleşme hareketleri; Hatay'da, tarihsel süreç içinde yer değiştirerek süreklilik kazanmıştır (Pamir, 2009, s:258-288).

İlk çağlardan beri yerleşilen alt bölgede; Antakya (Antiocheia) ve İskenderun (Alexandreia), M.Ö.300'lerden günümüze kadar, farklı inanç ve kültürlerin karşılaştığı ve bir arada yaşadığı, birbirlerini etkileyip geliştikleri bir karmayı sergilemektedirler. İskender İmparatorluğu'ndan Roma Eyaleti olmaya, Abbasi ve Memluk egemenliğinden Haçlı seferlerinin önemli hedeflerinden biri olmaya uzanan çizgide yöre, önemli bir kültür kalıtına sahiptir. Osmanlı'da İskenderun, Halep Vilayeti'nde Belen'e ve Payas' a bağlı bir küçük yerleşme iken, yörenin geleneksel tarım ve sanayi ürünlerinin çıkış kapısı olarak liman 19.yüzyılda daha çok gelişmeye sahne olmuştur. Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra işgale uğrayan Hatay yöresinde direnişler başlamıştır. Atatürk'ün sağlığında gösterilen kararlı politikalarla, önce İskenderun Sancağı'nda özerk yönetimden 1937'de bağımsız Hatay Devleti'ne geçilmiştir. 1939'da da Hatay Meclisi Anavatan'a katılma kararı almıştır (Bilsel; Polat, 2003, s:59-64).

Uzun bir tarihsel sürecin birikimi olarak Hatay'da kentleşme, değişen sosyal, siyasi, ekonomik koşullara ve yeniliklere göre değişim göstermiş, yeniden yorumlanmış ve form kazanmıştır. Hatay'ın tarihsel dokusundan gelen geleneksel konut özellikleriyle birlikte Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda malzeme ve renk araştırılmıştır.

4.1.2. Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması

Hatay geleneksel konut dokusu, gölgeli dar sokakları ile iklime uyumlu doğal bir kentsel dokuya sahipken günümüzde yaygın ve düzensiz yapılanma nedenleriyle yitirilme aşamasında olduğu ve bu yitirilmede, özellikle Hatay kıyısındaki yerleşim alanlarından İskenderun ve Dört Yol kıyı ilçelerinin nasibini aldığı düşünülmektedir. Çünkü Hatay kıyı şeridinde oldukça az geleneksel konut örnekleri görülmüştür. Bununla birlikte, Hatay'ın merkez ilçesi Antakya'da geleneksel konutların sayısı kıyı bölgelerine göre oldukça fazladır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün, 2010 yılı verileri illere göre tek yapı ölçeğindeki tescilli yapılar listesine göre; Hatay'da toplam 426 adet sivil mimari örneği tespit edilmiştir (Ek-13). Bununla birlikte, araştırma kapsamı içinde olan kıyı şeridinde 30 adedi İskenderun'da, 2 adedi de Dört Yol'da bulunmaktadır.

Hatay kıyı şeridindeki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk araştırmasında; İskenderun ve Dört Yol kıyı yerleşim alanlarındaki örnekler temel alınmıştır. Bu alanlardaki örneklerin daha çok 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl başı yapım tarihlerine rastlanıldığından dolayı bu yapım tarihlerinde, restorasyonu yapılmış, yapılmakta olan veya yapılmayan örnek konutlar üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Hatay kıyısındaki geleneksel konutların örnekleri ışığında; konutların genel özellikleri olarak belirlediğimiz daha çok sabit veya doğal malzemelerin kullanıldığı tasarım elemanları üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Buna göre, plan ve tasarım özellikleri ile birlikte dış cephe kaplamaları, çatı örtüsü, dış ve iç kapıları, pencereleri ve iç mekânda yer, duvar, tavan, merdiven ve sabit mobilya (dolap, raf, vb.) üzerinde yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler araştırılmıştır.

Hatay ve kıyısındaki geleneksel konutlar, yaygın olarak avlulu plana sahiptir. Avlulu olan konutların plan tipi; yöresel özellik göstermekte ve mekânları birbirine bağlayan avlu, sofa yerine geçmiştir. Hatay ve kıyısındaki geleneksel konutlardaki avlunun çevresinde, genelde iki katlı olan kapalı mekânlar odaları oluşturmuştur (Şekil-12,13). Konutların üst katındaki odalar, koridor şeklindeki genellikle ahşaptan yapılmış balkonda yan yana sıralanmıştır. Bazı konutların üst katında, ayrıca eyvanlar da yer almaktadır. Alt katta mutfak, banyo ve büyük odalar (başoda) yer almıştır. Odalar, mekân kuruluşları ve elemanlarıyla geleneksel Türk konutlarının tipik özelliklerini taşımaktadır (Demir, 1996b, s:70-75).

Hatay kıyısındaki yerleşim alanlarında, merkezle aynı konut özellikleri görülse de özellikle, İskenderun kıyı yerleşim alanındaki gayrimüslimlerin yaşadığı geleneksel konutlardaki konut biçimlenişlerinde bazı farklılıklar görülmektedir. Bu konutlarda avlu mekânları bulunmamakta ve daha çok dışa açık balkon kısımları mevcuttur (Şekil-14,15). Hatay kıyısındaki geleneksel konutlar, diğer Anadolu geleneksel konutlarıyla ortak özelliklerinden avlu, kiremit çatı örtüsü, sofasız veya dış sofalı plan tipi gibi özelliklerinden bir diğeri olan başoda bölümünün bulunmasıdır. Bu oda, konut sahibinin ekonomik düzeyine göre daha gösterişli, büyük ve süslemelidir. Konutların avlu duvarları taştan yapılmış ve yüksek tutulmuştur (Demir, 1996a, s:322-325).

Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda, dışa açık balkonların yanında ahşap cumbalı örnekler de bulunmaktadır (Şekil-16,18). Bununla birlikte bazı örneklerde balkonların üzerleri de çatı ile kapanmıştır (Şekil-13,15,17,18).

Şekil 14 Hatay- İskenderun Çay Mahallesi. 20.yy. Başı (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:159).

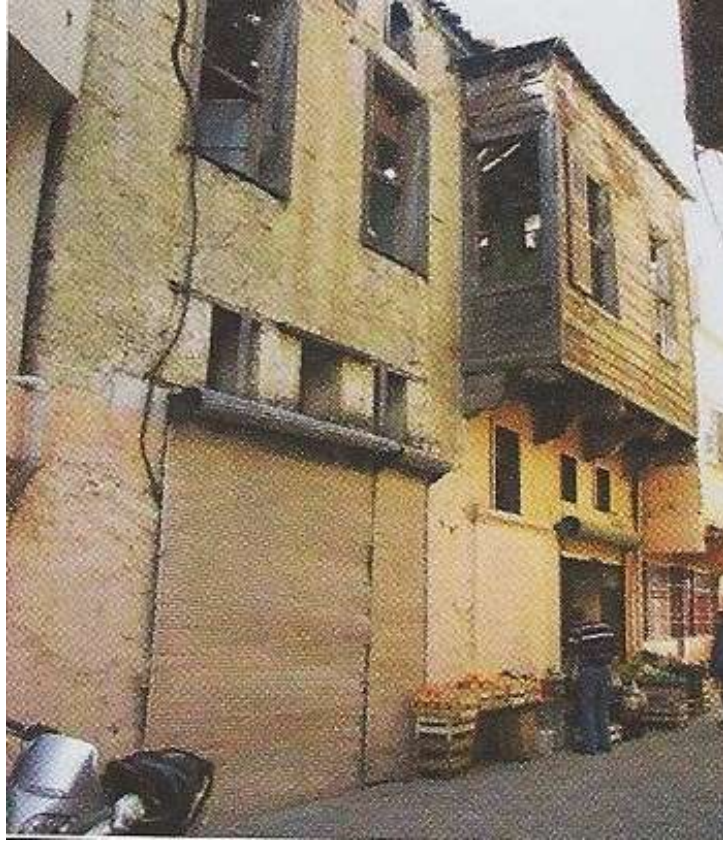

1

2

3

Şekil 15 Hatay-İskenderun 2.Mıntıka, Parseller; 373,375,376,377, 20.yy. Başı (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:160).

Şekil 16 Hatay-İskenderun 2.Mintika, Parseller; 107, 19.yy. Sonu (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:163).

Şekil 17 Hatay-İskenderun 2.Mintika, Parseller; 344,347, Geç Dönem Osmanlı (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:155).

Şekil 18 Hatay- Dört yol Ahmet Efendi Konağı, Tufan sok. Parsel: 37, 19.yy. Sonu 20.yy. Başı (Hatay Valiliği, 2011, C:2, s:64).

Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda, plan ve tasarım özellikleri genel hatlarıyla ele alınmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, belirlenen alanlarda incelenen örneklerde malzeme ve renkler araştırılmıştır.

4.1.2.2. Hatay Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı

Hatay kıyısındaki geleneksel konutların malzeme özellikleri, doğal ve yöreseldir. Kullanılan malzemeler aynı zamanda iklim özelliklerine uyum sağlamaktadır. Hatay'da yaygın olarak kullanılan malzeme, taş ve ahşap çeşitleridir. Hatay kıyı şeridindeki geleneksel konutlarda yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler, temel tasarım elemanlarında incelenmiştir.

Mimaride kullanılan malzeme ve renk; Hatay geleneksel konutlarının dış duvarlarında, doğal renklerinde kesme taş veya moloz taş ve doğal renklerinde ahşap malzemeden yapılmış olup, ahşap karkas sistemin dolgu malzemesi taş olmuş ve bağdadi tekniğinde sıvanmıştır (Şekil-16). Bununla birlikte kıyı bölgesinde yaygın olarak tamamı kesme taş'tan yapılmış örnekleri de görülmektedir (Şekil-14,15). Mimaride kullanılan ahşap malzemede, iklim ve coğrafyaya bağlı olarak görülen çam türleri ve Toros Sediri ağacı kullanımı yaygındır (Şekil-20) (Tablo-01). Kıрма biçiminde yapılan ahşap çatılarda, çatı üst örtü malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılmıştır. Genellikle iki katlı olan Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda, cephe duvarlarında veya çeşitli kapı, pencere söve süslemelerinde sarı, bej tonlarda kalker taşı kullanılmaktadır (Şekil-21,22,23). Bu taş, işlenmesi kolay olduğundan pencere, kapı söveleri ve birçok süslemelerde de sıkça kullanılmıştır (Şekil-24). Taşa yörede “Şenköy” veya “Halep” veya “Hatay” taşı ismi verilmekte olup, aynı zamanda yörede ve kuzey Suriye konutlarında da halen sıkça kullanılmaktadır (Kara, 2004, s:21-25). Konutların avluya bakan ve üst odalarının sıralandığı balkonlar ahşaptan olup, yer döşemelerinde de doğal renklerinde ahşap kullanılmıştır (Şekil-19). Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda da ağaçlarla gölgelenmiş avlularda, havuz veya kuyu bulunmaktadır.

Şekil 19 Hatay-İskenderun Arsuz 3.Mıntıka, İskender Sayek Konutu ve Bitişik Diğer Bir Geleneksel Konut, 19.yy. Sonu (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Bu bölgenin, iklim koşullarına uygun olarak avluların zemin kaplamaları; bazen mermer, kesme taş, desenli karo mozaik ya da dökme mozaik ile kaplı olabilmektedirler (Tablo-01). Hatay kıyısı geleneksel konutlarında üst kata çıkış; yaygın olarak avlu içinden doğal renklerinde ahşap veya kesme taştan yapılmış merdivenlerle çıkmaktadır (Demir, 1996a, s:233-325).

Pencereler; genellikle yöresel sarı ve bej renklerinde olan kalkerli taştan düz veya basık kemer detayı kullanılmıştır (Şekil-14,17,24). Pencerelerin doğramaları ahşaptan yapılmış olup, üzerinde koruma amaçlı ahşap kepenk, parmaklıklar mevcuttur (Şekil-21). Pencereler ve koruyucu unsurları, genellikle ahşabın doğal renginde veya beyaz, mavi, yeşil tonlarında yağlıboya ile boyanmıştır (Şekil-16-21). Pencerelerdeki ahşap malzemede; yörede ve yöreye yakın çevrelerin ormanlarından genellikle çam türleri ve Toros Sediri'nin yanında meşe ve kayın ağacı da kullanılmıştır (Şekil-20), (Ek-06-10). Kayın ağacı, ülkemizde Marmara, Karadeniz Bölgesindeki yayılış alanlarından sonra kesintiye uğrar ve bu ana yayılıştan ayrı olarak İskenderun körfezinin kuzeydoğusunda, Hatay ve Maraş ormanlarının yüksek mıntıklarında 1500 m. üzerinde izole yayılış gösterir. Kayın, Hatay yöresinde de sıkça kullanılan diğer bir ağaç türüdür (Ek-08).

					
Karaçam/ NCS Kodu: S2020-Y40R.	Kızılçam/NCS Renk Kodu: S3020-Y60R.	Toros Sediri/ NCS Kodu: S3020-Y30R.	Meşe/ NCS Kodu: 2020-Y30R.	Kayın / NCS Renk Kodu: S3020-Y40R.	Ceviz/ NCS Renk Kodu: S4020-Y40R.

Şekil 20 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-05-10) (NCS Index, 2012) (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 21 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Pencere Örnekleri/ Sırasıyla 1-2: İskenderun Arsuz ve 3: Merkez (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 22 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Konut Giriş Kapı Örnekleri/ İskenderun (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

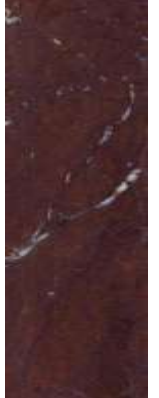
Konut giriş kapıları; çift kanatlı ve ahşap malzemedan oluşan bu kapılar, ya doğal ahşabın renginde ya da yaygın olarak beyaz, yeşil veya mavi renklere boyanmıştır (Şekil-22). Bununla birlikte, bazı konutların konut girişi veya avlu giriş kapılarında demir işçiliği görülmektedir. Ahşap malzeme olarak kayın, meşe ve Toros Sediri kullanılmıştır (Şekil-20) (Tablo-01).

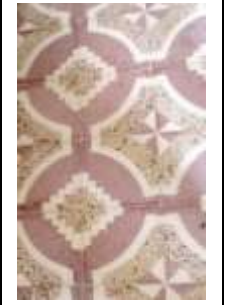
Şekil 23 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Avlu veya Balkona Açılan Kapı Örnekleri, Sırasıyla 1-2: İskenderun Arsuz ve 3: Çay Mahallesi (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekân kapıları; ahşap malzemeden olup alt katta avluya, üst katta ise dış sofa görevini yapan, ahşap malzemeden yapılmış üstü kapalı koridor genişliğindeki balkona açılır (Şekil-23). İç mekân kapılarında da pencerelerde olduğu gibi genellikle yöresel sarı, bej renklerde olan kalkerli taştan düz veya basık kemer detayı kullanılmıştır. Ahşap malzemedede yaygın olarak kayın, meşe, çam türleri veya Toros Sediri kullanılmıştır (Tablo-01) (Şekil-20).

İç mekân yer döşemesinde; konutların avlu ve alt kat odaları ve bölümleri, kesme taş, kayrak taşı, mermer, renkli mermer desenli karo mozaik ya da renkli dökme mozaik ile kaplanmıştır (Tablo-01) (Şekil-25,26). Konutların üst katlarında, oda ve balkon yer döşemelerinde, genellikle yöresel ahşap çeşitlerinden ahşap lamalı kaplama görülmektedir. Yaygın olarak kullanılan taş çeşitleri; kayrak taşı (Dört Yol), Hatay Reyhanîye traverteni (Reyhanlı ilçesinden çıkarılan sarı tonda traverten), Hatay kızıl kahve mermeri (Yayladağı ilçesinden çıkarılan kızıl kahverengi üzeri ince beyaz damarlı mermer), Hatay kırmızı mermeri (Yayladağı ilçesinden çıkarılan kırmızı tonlarda beyaz damarlı mermer), İskenderun bazaltı (Parlak siyah renkte) ve Toros bej mermerleridir (Şekil-24) (Ek-01, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, Hatay ili maden haritası, 2012) (Arıkan, 1961, s:691-694).

						
Hatay Sarı Traverteni/ NCS Renk Kod: S3030- Y30R.	Kayrak Taşı / NCS Renk Kod: S5010- Y10R.	İskenderun Siyah Bazaltı /NCS Renk Kod: S7000N.	Hatay Kırmızı / NCS Renk Kod:S4050 -Y90R.	Toros Beji/ NCS Renk Kod:S3010- Y50R.	Şenköy-Hatay Taşı/ NCS Renk Kod: S2010- Y30R.	Hatay Kızıl Kahve/ NCS Renk Kod: S6020- Y80R.

Şekil 24 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Taş ve Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-01) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

				
Avlu	Avlu	Alt Kat Oda	Alt Kat Oda	Üst Kat Balkon

Şekil 25 Hatay İskenderun Arsuz İskender Sayek Konutu Yer Döşemesi Detay Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 26 Hatay İskenderun Arsuz İskender Sayek Konutu İç mekân Örneğinde Yer Döşemesi (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 27 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutlarında İç Mekân Duvar Renk Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekân duvarları; genellikle dış cephede sıvasız sarı, bej, kırmızı tonlardaki renklerde kesme taş olarak bırakılan duvarlar, iç mekânda kireç badana ile sıvanmış olup, yaygın olarak beyaz renktedir. Bununla birlikte iç duvarlarda, ahşap veya alçı nişler, ahşap dolap kapakları ve pencere kenarı ahşap kaplamalar görülmektedir. İç mekân duvarları, genellikle beyaz, yeşil veya sarı tonlarında boyanmıştır (Tablo-01) (Şekil-26,27).

Şekil 28 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Tavan Örneği/ İskenderun Çay mahallesi (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekân tavanları; özellikle büyük konutların tavan kaplamasında, odanın görünüşünü zenginleştiren ve etkisini güçlendiren ahşap üzerine renkli kalem işi, boyama, oyma ya da parçalardan birleştirme yoluyla yapılmış süslemeler yer almaktadır. Odaların tavanları yüksektir ve bazı konutların tavanlarında ise çeşitli tarzlarda ahşap göbekler yapıldığı ve bunların süslemesinde çeşitli mahallî motiflere yer verildiği görülmektedir (Demir, 1996b, s:74,75). Tavanlar tekne benzeri çeşitli profil kesitleri veren biçimler de taşıyabilirler (Şekil-28'deki gibi). Yine bazı konutlarda bu tavanlar, latalarla sık aralıklarla çakılmış çıtaların üzerinin beyaz renkte sıvanmasıyla elde edilmiş örnekleri de mevcuttur. Ahşap malzemesinde genellikle çam türleri kullanılmıştır (Tablo-01) (Şekil-20).

Merdivenlerde; merdiven basamak malzemesi olarak yörede kullanılan Şekil-20'deki ahşap türlerinden ahşap malzemedan yapıldığı gibi yaygın olarak sarı, bej tonlarında kesme taştan da yapılmıştır. Merdiven ve balkon korkuluklarında ya ahşap ya da demir işçiliği görülmektedir (Şekil-13, 14, 17, 19, 29).

Şekil 29 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Taş Merdiven Örneği/ İskenderun Merkez (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 30 Hatay Kıyısı Geleneksel Konutunda Dolap, Niş Örnekleri/ İskenderun Merkez (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Sabit mobilya (dolap, raf vb.) olarak; ahşap dolap kapaklarında, bazen ahşap işçilikli veya çeşitli renklerde kalem işleri ile süslü olabildiği gibi düz ve ahşabın doğal renginde veya beyaz, mavi ve yeşil yağlıboya ile boyanmış da olabilirler. Raf, sergen ve nişlerde yine ahşap kullanılmıştır. Ocaklarda, kesme taş veya alçı malzeme kullanılmıştır. Şekil-30'daki örnekler gibi dolap kapakları, raf, sergen, niş ve vb. sabit mobilyalardaki ahşap malzemede, yaygın olarak çam türleri, meşe, kayın ve her yörede bulunan ceviz ağacı kullanılmıştır (Demir, 1996b, s:74,75) (Tablo-01).

Türkiye, Akdeniz kıyı şeridinin doğusunda yer alan Hatay'ın kıyı şeridindeki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımı incelenmiş olup, Hatay kıyısı geleneksel konutlarında gözlenen malzeme ve renk kullanımlarında; iklim, coğrafi konum, yöresel malzeme kullanımları ve kültürel etkileşimlerin etki ettiği görülmektedir.

Hatay kıyı şeridindeki İskenderun ve Dört Yol geleneksel konutlarında, genel tasarım özelliklerinde kullanılan malzeme ve renkler araştırılmış olup batıya doğru gidildiğinde, araştırma sınırimız içerisinde olan Mersin bulunmaktadır. Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda malzeme ve renk kullanımı, genel özellikler bakımından incelenmiştir.

	Alan	Malzeme	Renk Tanımı	NCS Renk Modeli Kodu (NCS Index, 2012)
MİMARİ	Cephe	Kesme taş Hatay taşı Toros Sediri Çam türleri Sıva üzeri boya	Sarı, bej ve gri tonlar Sarı, bej tonlar Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, bej, sarı	S4010-Y30R, S2010-Y30R S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R S0300-N, S0502-Y, S0530-G90Y
	Pencere	Toros Sediri Çam türleri Meşe, Kayın	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R S1510-Y80R, S3020-Y40R
	Kapı	Toros Sediri Meşe Kayın Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, mavi	S3020-Y30R S1510-Y80R S3020-Y40R S0300-N, S1040-B30G.
	Çıkma ve Balkon	Toros Sediri Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R, S2020-Y40R, S3020-Y60R
	Avlu ve Alt Kat Zemini	Kesme taş Mermer Sarı Traverten Renkli Mozaik Bazalt	Sarı, bej ve gri tonlar Kırmızı, Kahverengi Sarı Kırmızı,sarı,beyaz,siyah Siyah	S4010-Y30R, S4050-Y90R, S6020-Y80R S3030-Y30R S2040-R, S0300-N, S1515-Y30R S7000-N
	Çatı	Alaturka kiremit	Kırmızı	S2570-Y80R
	İç Duvar	Kesme taş Hatay taşı Sıva üzeri boya	Bej, sarı ve gri tonlar Bej ve sarı tonlar Beyaz, bej, yeşil	S4010-Y30R S2010-Y30R S0300-N, S0502-Y, S0530-G40Y
İÇ MEKÂN	İç Kapı	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, mavi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R S0300-N,S1050-R90B
	Alt Kat Zemini	Kesme taş Mermer Sarı Traverten Renkli Mozaik Bazalt	Beyaz,bej ve gri tonlar Kırmızı, kahverengi Sarı Kırmızı,sarı,beyaz,siyah Siyah	S4010-Y30R, S4050-Y90R, S6020-Y80R S3030-Y30R S2040-R, S0300-N, S1515-Y30R S7000-N
	Üst Kat Zemini	Çam türleri Kayın Meşe	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S2020-Y40R, S3020-Y60R S3020-Y40R S1510-Y80R
	Tavan Kaplama	Toros Sediri, Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R
	Merdiven	Ahşap Kesme Taş	Doğal ahşap rengi Sarı, bej ve gri tonlar	S2020-Y40R, S3020-Y60R S4010-Y30R
	Sabit Mobilya	Çam türleri Kayın Meşe	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S2020-Y40R, S3020-Y60R S3020-Y40R S1510-Y80R

Tablo 01 Hatay Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/ Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır).

4.2. MERSİN KİYİSINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR

Mersin kıyısındaki geleneksel konutların genel özelliklerinde, malzeme ve renk kullanımının araştırmasına geçilmeden önce araştırmaya ışık tutması bakımından, Mersin ilinin coğrafi konumu, iklimi ve tarihine göz atmak gerekmektedir.

4.2.1. Mersin Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi

Mersin, Türkiye'nin güneyinde Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde yer alan, günümüz coğrafyasında 'Çukurova' olarak adlandırılmış; Adana, Mersin (İçel), Osmaniye ve kısmen de Antakya illerini kapsayan bölgede bulunmaktadır (Şekil-31). Bu topraklar tamamen düz ve ovalık değildir. Toros Dağları'nın da içinde olduğu dağlık ve engebeli bölgeleri de bulunmaktadır. Bununla birlikte arazi yapısı genellikle düz olduğu için bölgeye "Çukurova" adı verilmiştir. Çukurova Bölgesi, verimli toprakları sayesinde, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Mersin; Akdeniz Bölgesi'nde yer almasından dolayı, tipik Akdeniz iklimi etkisi altındadır. Yaz ayları sıcak ve kurak, kış ayları ise ılık ve yağışlı olup maki bitki örtüsü görülmektedir. Yaz aylarının bunalıcı sıcaklarında bir kısım halk Toros Dağları üzerindeki yaylalara çıkarlar (Altay, 1965, s:10).

Şekil 31 Mersin Kıyı Haritası (URL-06, 2012).

Tarihte Çukurova Bölgesi'ne Kilikya denmiştir. Herodot (Heredotus), Agenor'un oğlu olan Kilix'in bu bölgeye yerleşip, buralara Kilikya adını verdiğini anlatmıştır. Kilikya adına M.Ö.IX. yüzyılda Homeros'un yazdığı İlyada Destanı'nda da rastlanmaktadır. İlk çağlarda Mersin-Adana, Gülek Boğazı ile Tarsus arasındaki en önemli göç yollarından birinin üzerinde konaklama yeri olmuştur. Stratejik konumu nedeniyle de, yüzyıllar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Mersin, Hititler, Asurlular, İranlılar, Selokidler, Romalılar ve Bizanslılar gibi birçok medeniyetin egemenliği altında olmuştur. En büyük gelişimlerini de Romalılar döneminde yaşamışlardır. Çukurova, XIV. yüzyılın ortalarında, Memluklar tarafından ele geçirilmiştir. Memluklular'ın bu bölgedeki hâkimiyeti, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında, Çukurova'yı Osmanlı topraklarına katmasıyla sona ermiştir (Reel, 2006, s:5-11).

Mersin ilinin Coğrafi konumu, iklimine ve tarihine değinildikten sonra bu bölgenin kıyı şeridindeki geleneksel konutlarının genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımı incelenmiştir.

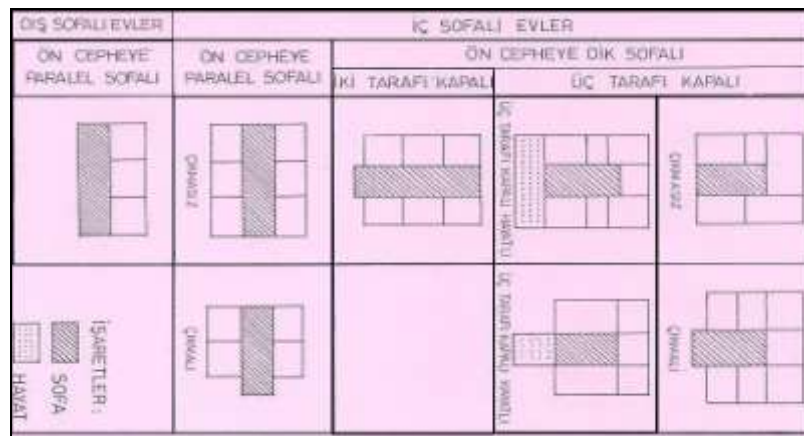
4.2.2. Mersin Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması

Mersin ve kıyı şeridindeki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk araştırmasında; geleneksel konutların daha çok olduğu alanlar olarak Mersin merkez, Silifke ve Anamur kıyı yerleşim alanlarındaki örnekler temel alınmıştır. Bu alanlardaki örnekler, daha çok 18.yüzyıl, 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl başı yapım tarihlerindedir. Bu yapım tarihlerinde restorasyonu yapılmış, yapılmakta olan veya yapılmayan örnek konutlar üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün, illere göre tek yapı ölçeğindeki tescilli yapılar listesine göre Mersin'de 373 adet sivil mimari örneği bulunmaktadır (Ek-14). Mersin Valiliği ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden, araştırma alanımız içinde bulunan 373 tescilli yapılmış sivil mimari örneklerinin kültür envanterleri, bu araştırmada incelenmiştir. Mersin

ve kıyısındaki geleneksel konutların örnekleri ışığında; genel özellikler olarak plan ve tasarım özellikleri ile birlikte dış cephe kaplamaları, çatı örtüsü, dış ve iç kapıları, pencereleri ve iç mekânda yer, duvar, tavan, merdiven ve sabit mobilya (dolap, raf, ocak vb.) üzerinde yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler araştırılmıştır.

4.2.2.1. Mersin ve Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım Özellikleri

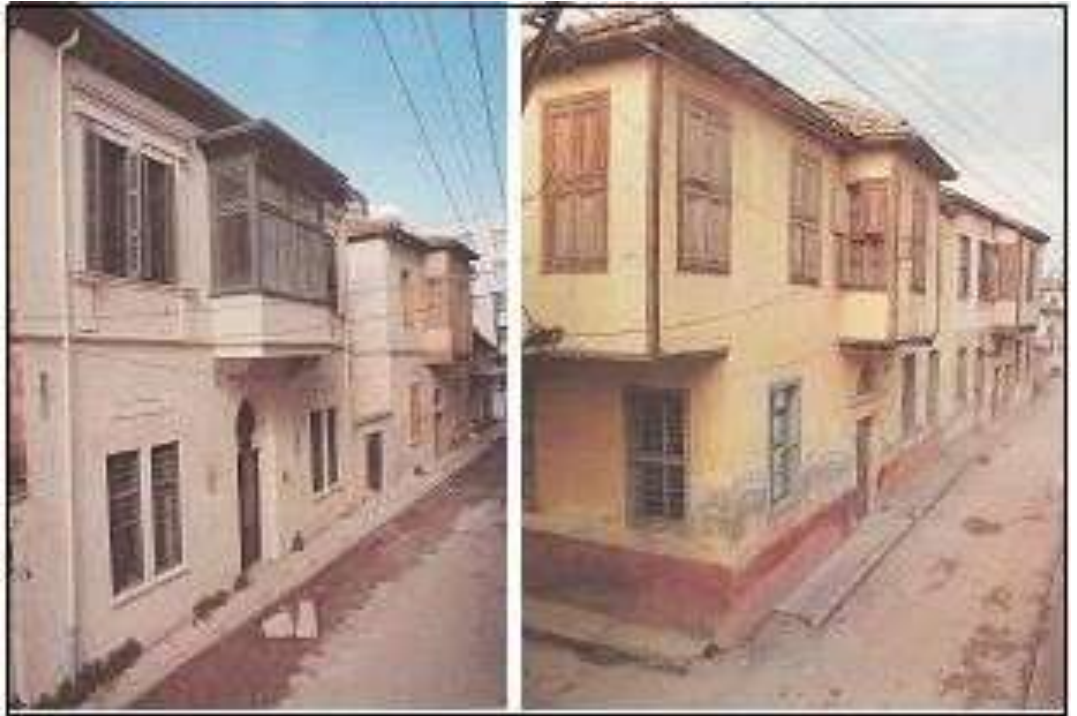
Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlar, değişik kültürler ile sıcak ve nemli güney ikliminin etkileri doğrultusunda gelişmiştir. Yüksek taşlıklar ve zemin katları az pencereli, kalın duvarları, iklimin; çıkma ve balkonların görkemli biçimleri ise Osmanlı Mimarisi'nin etkilerini yansıtmaktadır (Eldem, 1984,s:29-60). Mersin geleneksel konutlarında, iç sofalı ve dış sofalı plan tipi uygulamaları görülmektedir (Şekil-32). Özellikle iki katlı geleneksel konutlarda veya alt katı depo, dükkân olan konutlarda, üst katın girişi yan cepheden veya bahçe içinden yapılmaktadır. Konutların zemin kat girişleri ise ana cephedendir (Şekil-32,33). Mersin geleneksel konutlarının sokak ve bazı yan cephelerinde görülen çıkmalar, cepheye hareket kazandırır. Yüzeylerde silme ve pencereler dışında bezemeci bir anlayış hâkimdir (Renda, vd., 1995, s:129,139).

Şekil 32 Mersin Geleneksel Konutları Plan Tipolojisi (Renda, vd., 1995, s:47).

İklim nedeniyle binalar kalın duvarlı olarak tasarlanmış olup, gölge sağlamak için geniş saçaklar ve konsollar kullanılmıştır. Bu bölgedeki geleneksel konutların çoğu, 19.yüzyıla kadar dışa tamamen kapalı olarak tasarlanmıştır. Bu binaların rüzgârı içine alabilecek güney-güneybatı yönünde yerleştirilmiş iç avluları bulunmaktadır. Mersin ve kıyı şeridinde geleneksel konutlar, avlulu ve avlusuz olarak tasarlanmış olduğundan iki tipin mekânsal kurguları birbirinden ayrı olmuştur. Avlusuz konutlarda, kapıdan içeri girildiğinde taşlık adı verilen iç sofaya gelinirken avlulu konutlarda ise bahçeye çıkılmaktadır (Reel, 2006, s:46,51,52).

Geleneksel konutlar, giriş katı, ara kat ve üst kattan meydana gelmektedir. Giriş katlarında genellikle depo, ahır, mutfak, hamam ve tuvalet gibi bölümler bulunmaktadır. Dolayısıyla bu bölümlerde daha az sayıda pencere bulunmaktadır (Şekil-33,34,35).

Şekil 33 Mersin Merkez Geleneksel Konut Örnekleri (Renda vd., 1995, s:36,37).

Şekil 34 Mersin Silifke Geleneksel Konut Örnekleri (URL-07, 2011).

Şekil 35 Mersin Anamur Geleneksel Konut Örnekleri ve Bezeme Detayı/ Sırasıyla 1- Hakkı Efendi Konağı 2- Karamanoğlu Konağı 3 ve 4- Nazifoğlu Konağı (URL-08, 2011).

Mersin, Silifke ve Anamur geleneksel konut örneklerinde plan ve tasarım özellikleriyle birlikte malzeme ve renk kullanımı mimari ve iç mekânlarda araştırılmıştır.

4.2.2.2. Mersin Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı

Mersin ve kıyısı geleneksel konutlarının malzeme özellikleri, doğal ve yöresel malzemeler olup kullanılan bu malzemelerin, iklim özelliklerine de uyum sağladığı görülmektedir. Mersin kıyı şeridindeki geleneksel konutlarda yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler, aşağıdaki bölümlerde incelenmiştir.

Mimaride kullanılan malzeme ve renkte; Mersin ve kıyısı geleneksel konut mimarisinde, taş, toprak ve ahşap gibi doğal yapı malzemeleri ve

renkleri kullanılmıştır (Şekil-33,34,35). Genel yapım tekniğinde binalarda, zemin katlar kâgir, üst katlar ise ahşap olarak inşa edilmiştir. Bununla birlikte, Mersin merkezinde ve kıyı şeridinde, binanın tamamı kesme taş (sarı, bej renklerinde) olan konutlar da sıkça görülmektedir. Ahşap malzemede, çam türleri ve Toros Sediri sıkça kullanılan türlerdir (Şekil-38). Dış duvarda kullanılan taş, genellikle sarı, bej renk tonlarda kalkerli taştır. Sıva üzeri boya renkleri ise yaygın olarak beyaz, bej ve sarı tonlarında olup, duvar bezemelerinde mavi, yeşil, sarı ve kırmızı tonlar görülmektedir (Tablo-02). Avlu veya taşlıkların yer döşemelerinde genellikle kesme taş, traverten veya renkli dökme mozaik karolar kullanılmıştır (Şekil-37). Avlu veya bahçe duvarları genellikle moloz taş örgü sisteminde olup kesme taş duvarlar da görülmektedir. Binaların dış duvarları taş olarak bırakıldığı gibi sıvanmış örnekleri de mevcuttur. Bazı konutlarda, odalar kış odası ve yaz odası olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Reel, 2006, s:46,51).

Zemin katta bulunan kış odalarında tavan yüksekliği düşük tutulmuş, duvarlarda ise kalın, gri tonunda kerpiç (üzeri sıvalı) veya taş (sarı, bej renklerde) malzeme kullanılmıştır. Bu yüzden bu odalarda, kışları ısınma sorunu bulunmamaktadır. Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarının üst örtülerinde, genellikle Marsilya kiremit çatı örtüsü görülmektedir (Reel, 2006, s:46,51,52) (Şekil-33-36).

Şekil 36 Mersin Merkezde Cumbalı Geleneksel Bir Konut Örneği (URL-09, 2011).

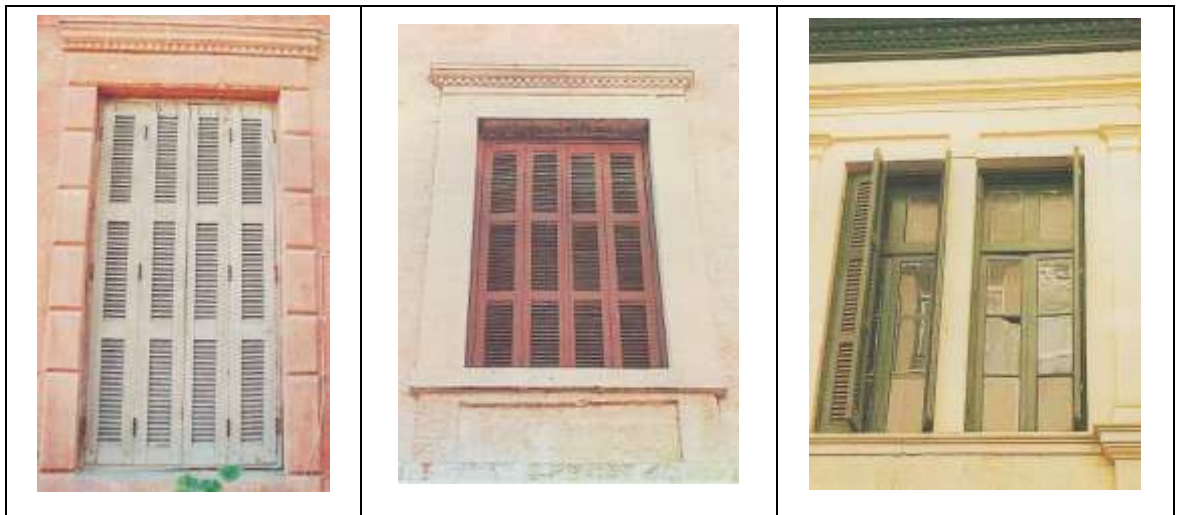
Şekil 37 Mersin Merkez Kiremithane Mahallesiinde Dış Sofalı ve Avlulu Geleneksel Bir Konut (Renda, vd., 1995, s:46).

Pencereler; Mersin geleneksel konutunda, lentolu, kemerli ve oval olmak üzere üç tipte yaygın olarak görülmektedir. Pencere sövelerinde taş ya da ahşap uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Pencerelerin tümü çift kanatlı pencerelerdir. Antalya konutlarında sıkça kullanılan giyotin pencereye, Mersin’de çok rastlanmaz. Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutların pencerelerinde, 19.yy. da bütün Akdeniz dünyasında yaygın olarak kullanılan ahşaptan yapılmış kepenkler kullanılmıştır. Pencerelerde, ahşap kafesler daha çok zemin kat pencerelerinde görülmektedir (Renda, vd., 1995, s:135-138) (Şekil-39).

Pencere söve, doğrama, kepenk ve kafeslerinde kullanılan ahşap türleri; yörede kolay temin edilebilen ahşap türlerinden, çam türleri, sedir, meşe gibi ağaçlardan yapılmıştır. Penceredeki doğrama, kepenk ve kafesler doğal ahşap renginde veya beyaz, kahverengi, mavi veya yeşil boyalıdır. Pencere taş sövelerinde ise genellikle sarı, bej renklerde kesme taş kullanılmıştır (Tablo-02) (Şekil-38,39).

					
Karaçam/ NCS Renk Kod:S 2020- Y40R.	Kızılçam/ NCS Renk Kod:S 3020- Y60R.	Toros Sedir /NCS Renk Kod:S 3020- Y30R.	Meşe/ NCS Renk Kod:S 2020-Y30R	Kökner/ NCS Renk Kod:S1510- Y40R.	Ceviz/ NCS Renk Kod:S 4020-Y40R.

Şekil 38 Mersin Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Türleri (Ek-05-10)
(NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 39 Mersin Geleneksel Konutlarında Pencere Örnekleri (Renda vd, 1995,
s:50,102,140).

Şekil 40 Mersin Geleneksel Konutlarında Konut Giriş Kapı Örnekleri (Renda vd., 1995, s:69,77, 102,125,131)

Şekil 41 Mersin Geleneksel Konutlarında İç Mekân Kapı Örnekleri (Renda vd., 1995, s:92,111).

Konut giriş kapılarında; en çok görülen kapı biçimleri, kemerli kapılardır. Bu tür örneklerin söveleri kesme taştan yapılmıştır. İki kanatlı ahşap kapıların camlı açıklık kısımlarında, dökme demir işçilikleri görülmektedir. Kapılardaki ahşap malzeme, yine yörede yaygın olarak kullanılan ahşap türlerindendir (Tablo-02) (Şekil-38,40).

İç mekân kapıları; Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutların oda kapıları, çift kanatlı olup her kanat çeşitli adetlerde panolara bölünmüştür. İki kanatlı ahşap malzemeden olan iç kapılar, genellikle doğal ahşap renklerinde veya beyaz, mavi ve yeşil tonlarda boyalı örnekleri de mevcuttur (Şekil-38). İç

kapılar ahşap pervazlı veya söveli ve bazı kapı üstlerinde ise camlı pencereler bulunmaktadır (Şekil-41).

İç mekân yer döşemesinde; Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda, alt kat avluda, taşlık ve odalarda genellikle kesme taş, traverten, renkli mermer ve renkli mozaik karo kullanılmıştır (Tablo-02). Üst kat odaları yer döşemesinde ise renkli mozaik karo veya ahşap (daha çok çam türleri) lamalı kaplamalar kullanılmıştır (Şekil-42,43).

Yaygın olarak kullanılan mermer çeşitleri; Silifke bej mermerleri, Mersin Mut Travertenleri, Toros siyahı ve beji, Anamur beji ve kahve mermeri, Mersin fosilli bej mermeri çoğunlukla kullanılan örneklerdir (Ek-02, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, 2012).

			
Silifke Beji/ NCS Renk Kod: S1510-Y20R.	Mersin Mut Traverteni/ NCS Renk Kod: S1505-Y20R.		Toros Beji/ NCS Renk Kod: S3010-Y50R.
			
Toros Siyahı/ NCS Renk Kod: S7005-R80B.	Anamur Beji/ NCS Renk Kod: S0907-Y10R.	Anamur Kahve/ NCS Renk Kod: S3010-Y60R.	Mersin Fosili Beji/ NCS Renk Kod:S1505-Y30R.

Şekil 42 Mersin ve Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Taş-Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-02) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 43 Mersin ve Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Renkli Mozaik Karo Malzeme ve Renk Örnekleri (Renda vd., 1995, s:51).

Şekil 44 Mersin-Silifke Geleneksel Konutu İç Mekân Örneği (URL-07, 2011).

İç mekân duvarları; Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda, iç mekân duvarları genellikle sıvalı ve boyalıdır. Renkler yaygın olarak beyaz, bej, sarı ve mavi tonlarında olup, duvarlarda ahşap niş, raf veya ahşap silmeler, ahşap kapı üstü süslemeler kullanılmıştır. Bununla birlikte, özel konutların duvarlarında renkli kalem işleri ve kapı çevresi süslemeli alçı silmeler görülmektedir (Tablo-02) (Şekil-41,44,45,46).

Şekil 45 Mersin- Anamur Osman Sinanoğlu Konutu Örneği (URL-08, 2011).

Şekil 46 Mersin Merkez Atatürk Konutu İç Mekân Örneği (Renda vd., 1995, s:100).

İç mekân tavanlarında; Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda, ahşap süsleme sıkça görülmektedir. Tavanlar düz ahşap kaplamalı olabildiği gibi tavanı dıştan çevreleyen sıralı bir düzenlemeden sonra tavanın ortasında motifli göbek bulunmaktadır. Bazı tavanlarda ek pano veya üç pano içinde yoğun ahşap işçilikli kompozisyonlar yer almaktadır. Tavan motifleri, şablonlarla kesilmiş ince ahşap parçaların bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur (Renda, vd., 1995, s:93,94).

Tavan ahşaplarında yaygın olarak çam türleri kullanılmış olup, doğal ahşap renklerindedir (Tablo-02)(Şekil-38,47). Bununla birlikte, bazı örneklerin sonradan sarı ve kahverengi tonlarında cilalandığı görülmektedir (Şekil-47).

Şekil 47 Mersin Geleneksel Konutu Tavan Örnekleri/ Sırasıyla 1-2-3 Mersin Merkez ve 4- Anamur Ahmet Karan Konutu Tavanı (Renda vd., 1995, s:50,93,109).

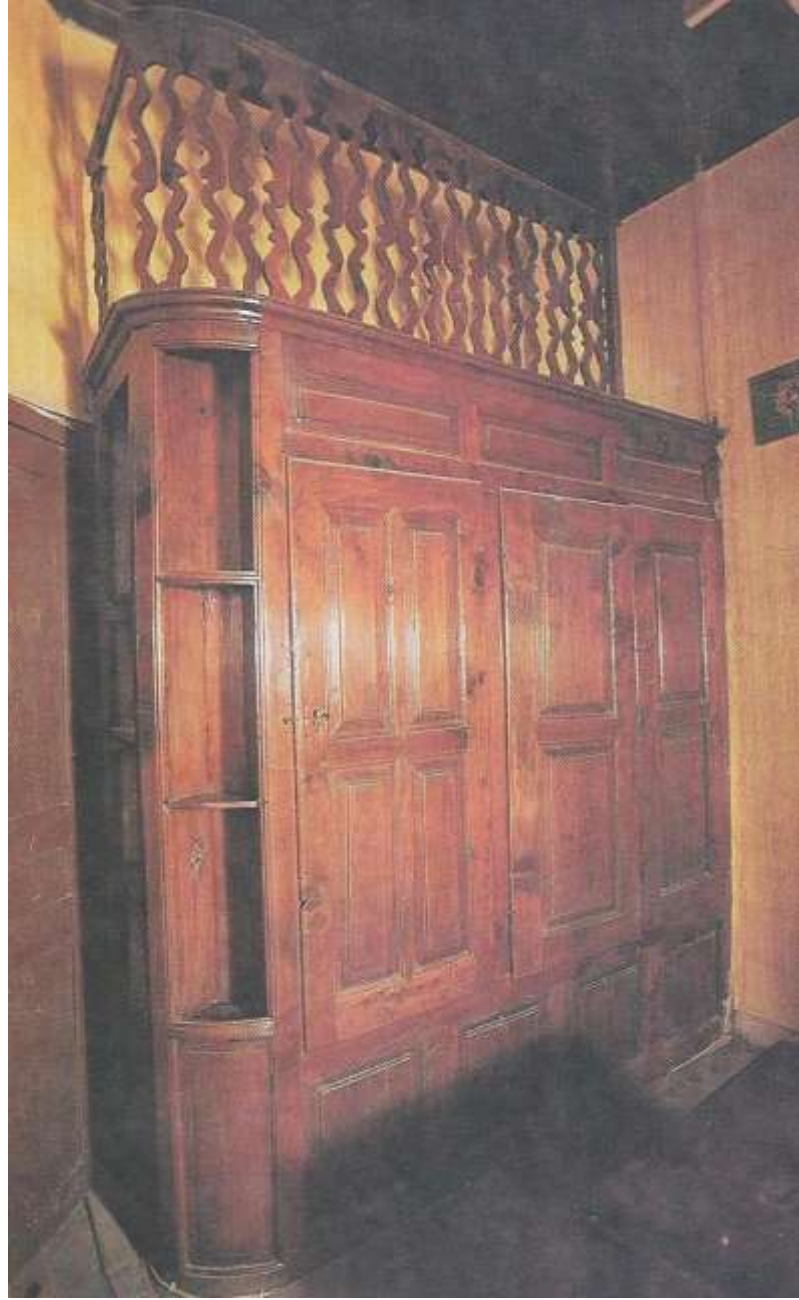
Şekil 48 Mersin Merkezde Geleneksel Konutlarında Merdiven Örnekleri (Renda vd., 1995, s:59,90,107).

Merdivenlerde; Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda avludan, bahçeden veya yan cepheden üst kata çıkış merdivenlerinde, genellikle kesme taş kullanılmış olup, iç mekândan çıkan (özellikle iç sofalı konutlarda) merdivenlerde ise kesme taş veya ahşap kullanılmıştır. İç ve dış merdiven korkuluklarında taş, alçı, ahşap ve demir işçilikleri görülmektedir (Şekil-48).

Sabit mobilya (dolap, raf, ocak vb.); Mersin ve kıyısındaki geleneksel konutlarda, oda biçimlenmesini etkileyen dolap, raf, ocaklar mal sahibinin ekonomik düzeyi doğrultusunda özellikle süsleme ve malzeme yönünden çeşitlilik göstermektedir. Bununla birlikte dolap, raf vb. sabit mobilyalar, şekil-38'deki ahşap türlerinden çam türleri, Toros Sediri, meşe, köknar ve ceviz'den yapılmıştır (Tablo-02). Kullanılan ahşap malzemedeki renkler; doğal ahşap renkleri veya üzeri beyaz, mavi ve yeşil tonlarda boyalıdır (Şekil-49,50). Ocaklarda ise kesme taş ve alçı işçiliği görülmekte olup ocak üstü süslemelerde ahşap işçilikleri görülmektedir (Şekil-49).

Şekil 49 Mersin Anamur Geleneksel Konutunda Sabit Mobilya Örnekleri Sırasıyla 1-Hacı Ali Bey Konağı 2- Nazifoğlu Konağı 3-4- Murat Bayındır Konutu (URL-08, 2011).

Şekil 50 Mersin Geleneksel Konutu Dolap- Yüklük Örneği (Renda vd., 1995, s:94).

Buraya kadar Akdeniz kıyı şeridinde bulunan Mersin ve kıyı şeridinde, coğrafya, iklim ve kültürün etkisi altında gelişen geleneksel konutlarda malzeme ve renk kullanımı incelenmiştir. Bu bölgenin batısına doğru gidildiğinde, Antalya kıyı şeridindeki geleneksel konutlar bulunmakta ve kıyı şeridine dâhil olması nedeniyle bu konutlarda da malzeme ve renk kullanımı incelenmiştir.

	Alan	Malzeme	Renk Tanımı	NCS Renk Modeli Kodu (NCS Index, 2012)
MİMARİ	Cephe	Kesme,moloz taş Toros Sediri Çam türleri Sıva üzeri boya	Sarı, bej, gri tonlar Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, bej, sarı	S4010-Y30R, S4005-Y20R S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R S0300-N, S0502-Y, S0530-G90Y
	Pencere	Toros Sediri Meşe, çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S1510-Y80R,S2020-Y40R, S3020-Y60R
	Kapı	Toros Sediri Çam türleri, meşe	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R,S3020-Y60R,S1510-Y80R
	Çıkma ve Balkon	Toros Sediri Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R
	Avlu ve Alt Kat Zemini	Kesme Taş Mermer Traverten Renkli Mozaik	Sarı, bej, gri tonlar Siyah,bej-sarı,kahve Sarı-bej Bej,kırmızı,sarı,yeşil tonlar	S4010-Y30R S7005-R80B,S0502-Y, S3010-Y60R S1505-Y20R S0502-Y, S2040-R, S1515-Y30R, S7010-G10Y
	Cephe Bezemeleri	Kalem işleri	Sarı, mavi, yeşil ve kırmızı tonlar	S0540-G90Y, S1050-B, S5030-B90G, S2060-Y90R
	Çatı	Marsilya Kiremit	Kırmızı	S2570-Y80R
İÇ MEKÂN	İç Duvar	Sıva üzeri boya	Beyaz,bej,sarı,mavi	S0300-N, S0502-Y, S0530-G90Y S1040-B
	İç Duvar Bezemeleri	Kalem işleri	Sarı, mavi, yeşil ve kırmızı tonlar	S0540-G90Y, S1050-B, S5030-B90G, S2060-Y90R
	İç Kapı	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, mavi, yeşil	S3020-Y30R,S2020-Y40R,S3020-Y60R S0300-N, S1040-B, S6010-G50Y
	Alt Kat Zemini	Mermer Renkli Mozaik	Siyah,bej-sarı,kahve Bej,kırmızı,sarı,yeşil tonlar	S7005-R80B,S0502-Y, S3010-Y60R S0502-Y, S2040-R, S1515-Y30R, S7010-G10Y
	Üst Kat Zemini	Çam türleri Renkli Mozaik	Doğal ahşap rengi Bej,kırmızı,sarı,yeşil tonlar	S2020-Y40R, S3020-Y60R S0502-Y, S2040-R, S1515-Y30R, S7010-G10Y
	Tavan	Toros Sediri,Çam	Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R, S2020-Y40R
	Merdiven	Toros Sediri,Çam Kesme taş Mermer	Doğal ahşap rengi Sarı, bej, gri tonlar Siyah,bej-sarı,kahve	S3020-Y30R, S2020-Y40R S4010-Y30R S7005-R80B,S0502-Y, S3010-Y60R
	Sabit Mobilya	Çam türleri Meşe Ceviz Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, mavi, yeşil.	S2020-Y40R, S3020-Y60R S1510-Y80R S4020-Y40R S0300-N, S1040-B, S0530-G40Y

Tablo 02 Mersin Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/ Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır).

4.3. ANTALYA KIYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR

Antalya geleneksel konut mimarisi, çevresel (iklim, topografya, malzeme) ve sosyal ve kültürel faktörlerle birlikte tarihsel süreç içinde gelişmiştir. Bu yapılar, dinsel, ırksal ve ulusal bağların dışında gelişen, kültürel sürekliliğin bir sonucudurlar (Özcan, 1994, s: v).

Antalya kıyısındaki geleneksel konutların genel özelliklerinde, malzeme ve renk kullanımına geçilmeden önce araştırmaya ışık tutması bakımından, Antalya'nın coğrafi konumu, iklimi ve tarihi incelenmiştir.

4.3.1. Antalya'nın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi

Antalya ili Türkiye'nin güneyinde ve Türkiye'nin Batı Akdeniz kıyıları boyunca uzanan kentin kara sınırlarını, Toros Sıradağları ile kuzeyinde Burdur ve Isparta, kuzeydoğusunda Konya, doğusunda Mersin ve batısında Muğla illeri oluşturmaktadır (Şekil-51). Antalya ili sıcak nemli Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Bununla birlikte Antalya Havzası'nda iki çeşit iklim görülmektedir. Denize yakın kesimlerde tipik Akdeniz iklimi görülürken, denizden uzak ve yüksek bölümlerde daha çok İç Anadolu İklimine benzeyen kara iklimi etkisini sürdürmektedir (Aktuna, 2007 s:66,67).

Şekil 51 Antalya Kıyı Haritası (URL-10, 2011).

Antalya Bölgesi'nin tarihi, insanoğlunun Anadolu'da görülmeye başladığı çağlara kadar uzanmaktadır. Antalya Bölgesi'nde Paleolitik Çağ'dan (Eski Taş ve Yontma Taş Devri) bu yana yerleşilmiştir. Antalya'nın 27 km. kuzeybatısındaki Karain Mağarası, Anadolu'nun en eski yerleşimidir. Beldibi Mağarası'nda da yine aynı devre tarihlenen duvar resimleri ve buluntular keşfedilmiştir. M.Ö.2500-1200 yılları arasında Anadolu'da hüküm süren Hititler'in, M.Ö.1200-1400 yılları arasında Pamfilya' ya hâkim oldukları bilinmektedir. Bölge M.Ö.6. yy.' da Lid Krallığı'nın, M.Ö.546 yılında Persler'in, M.Ö.334 yılında Büyük İskender'in egemenliği altına girmiştir. Antalya'nın bilinen tarihi, M.Ö.158 yılında Bergama Kralı II. Attalos' un bölgeye egemen olmasıyla başlamıştır. Antalya, Bizans egemenliği döneminde de aktif bir liman olma özelliğini korumuştur. Şehir, Türkler' in Anadolu'yu fethi sırasında Süleyman Şah tarafından alınarak 1130 yılına kadar Selçuklular'ın egemenliği altında kalmıştır. 1299'da Selçuklular'ın yıkılmasından sonra Beylikler Devri yaşanmış ve şehir 14.yy. sonlarında Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmıştır. I.Dünya Savaşı'ndan sonra, 29 Nisan 1919 tarihinde İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ve 5 Temmuz 1921'de İtalyan işgalinin kalkmasıyla Antalya ili, Türk Hükümeti'ne bağlanmıştır (Güvenç, 1997, s:54,55).

Antalya'nın coğrafi konumu, iklimi ve tarihine değinildikten sonra bu bölümde, Antalya kıyısındaki geleneksel konutlarının genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımına dayalı araştırma gerçekleştirilmiştir.

4.3.2. Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması

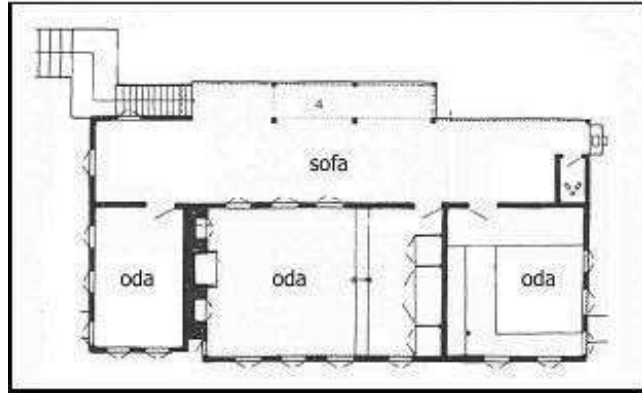
Antalya kıyı şeridindeki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk araştırmasında; kıyı şeridindeki konumlanmaları nedeniyle Antalya Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş ve Kalkan yerleşim alanlarındaki örnekler temel alınmıştır. 18.yüzyıl, 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl başı yapım tarihlerinde, restorasyonu yapılmış, yapılmakta olan veya yapılmayan örnek konutlar üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Ek-15' deki Kültür ve

Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün, illere göre tek yapı ölçeğindeki tescilli yapılar listesinde Antalya'da; 1192 adet sivil mimari  rne i bulunmaktadır. Antalya Valiliği ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden, araştırma alanımız içinde bulunan 397 adet tescilli sivil mimari örneklerinin kültür envanteri bu araştırmada incelenmiş olup 80 adedi daha detaylı incelenmiş ve bazı örnekler de yerinde görülmüştür.

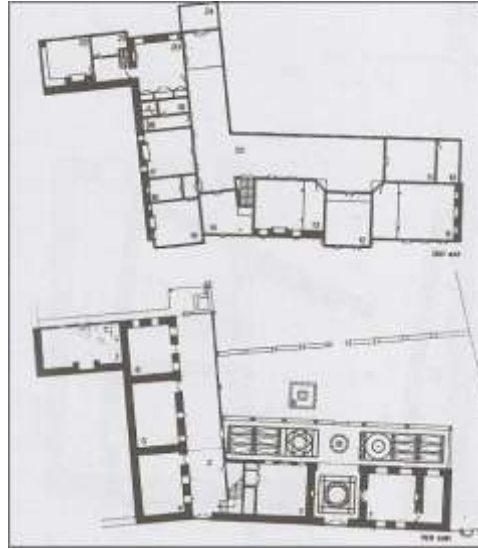
Antalya kıyısındaki geleneksel konut örnekleri işığında; plan ve tasarım özellikleri ile birlikte dış ceph , çatı örtüsü, konut giriş ve i  kapıları, pencereleri ve i  mekânda yer, duvar, tavan, merdiven ve sabit mobilya (dolap, raf, ocak vb.)  zerinde yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler ele alınmıştır.

4.3.2.1. Antalya Kıyı şeridindeki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım  zellikleri

Antalya'nın doğu ve kent merkezindeki geleneksel konutların ceph  tasarımlarında, geleneksel Türk konutunun özellikleri fazlasıyla görülmektedir. Antalya kıyısı geleneksel konutları, genellikle iki katlı olup daha çok iklim özelliklerinden dolayı yaygın olarak "dış sofalı plan tipi" uygulanmıştır. Bununla beraber, i  sofalı veya orta sofalı örnekler, özellikle Antalya Kaleiçi geleneksel konutlarında görülmektedir (Antalya Valiliği, 2003a, s:60,70). Dış sofalı plan üzümünde; Antalya kıyı şeridi konutlarında kullanılan dış sofalı plan tipleri, yan sofalı, 'L' sofalı ve 'U' sofalı  z ml  tipler olarak ayrılır (Bektaş, 2004b, s:92-110). Batı kıyı şeridinde ise daha çok koridor genişliğinde olan dar bir dağılım mek nının bazen iki yanında odaların dizildi i bir plan şeması izlenir ( zcan, 1994, s: 252-366). Buna göre Antalya kıyı şeridinde, yaygın olarak kullanılan dış sofalı plan tiplerinin örnekleri; şekil-52, 53 ve 54' de görülmektedir.

Şekil 52 Antalya Kaleiçi, Abdullah Baykara Konutu 1. Kat Planı Yan Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:97).

Şekil 53 Antalya Kaleiçi, Mesut Bey Konutu "L" Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:100).

Şekil 54 Antalya Kaleiçi Hacı Ömer Ağa Evi Planı "U" Sofalı Örnek (Bektaş, 2004b, s:109).

Antalya kıyısındaki geleneksel konutların cepheleri, planın işlevselliğini dışa yansıtmaktadır (Şekil-55,56,58,60). Cumba ve özellikle sokağa bakan cephelerde, pencerelerin önemli bir yeri vardır. Güvenlik ve gizlilik açısından pencerelerde; ahşap kapaklar veya ahşap kafesler kullanılmıştır. Zemin kat pencereleri de dışarıdan iç mekânın görülmesini engellemek ve mahremiyeti korumak için elden geldiğince küçük tutulmuştur. Pencerelerde bulunan ahşap kepenklerin bir diğer görevi de; doğramaları, fırtınalı günlerde rüzgârın denizden getirdiği tuzlu suyun etkileri gibi hava koşullarının oluşturduğu etkilerden korumaktır (Aktuna, 2007, s:71-85).

Antalya ili ve kıyılarında kışın yağış miktarının fazla olmasından ahşap malzemenin kolayca bulunması nedeniyle konutların çatısında, eğimli çatı ve geniş saçaklar kullanılmıştır. Avlu ve taşlık, özellikle yaz aylarında yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği mekânlardır. Taşlıktan merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Merdivenle ilk olarak üzeri kapalı, yanları açık sofaya ulaşılmakta ve odalara ulaşım sofadan sağlanmaktadır. Mutfak genellikle üst kattadır, ancak yaz aylarında avluda bulunan ocak da mutfak olarak kullanılabilir. Depo, kiler ve hizmet mekânlarıyla yapının ısınmasına neden olan fonksiyonların gerçekleştiği mekânlar avluda bulunmaktadır (Şekil-57). Antalya kıyısı, Alanya geleneksel konutlarında, topoğrafik ve iklimsel veriler etkisi altında, yazlık ve kışlık bölümler ayrı düşünülmüştür (Şekil-56). Zemin ve üst katların kuzeye bakan kısımları, ahşap hatıllı taş duvar, üst katın diğer duvarları ahşap karkas sistem olarak kurulmuştur. Karkas sistem, dolgusuz yapıp bağdadi çıtalarla kaplanmıştır (Bektaş, 2004b, s:26-116). Antalya, Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş ve Kalkan geleneksel konutlarında kullanılan yapı malzemeleri, yaygın olarak kesme veya moloz taş ve ahşap malzeme olup, Manavgat geleneksel konutunda kâgir yapı daha yaygın görülmektedir (Şekil-52-62).

Şekil 55 Antalya Kaleiçi Selçuk Mahallesi Tekelioğlu Konutu Ada/Parsel; 155/30 (Antalya Valiliği, 2003a, s:55).

Şekil 56 Antalya- Alanya Geleneksel Konutuna Bir Örnek (URL-11, 2011).

Şekil 57 Antalya Geleneksel Konutunda Avlu ve Taşlık Mekânı/ Suna- İnan Kiraç Müzesi (URL-12, 2011).

Şekil 58 Antalya Kaleiçi Restorasyonu Yapılmış Birleştirilmiş İki Geleneksel Konut 19.yy. Suna- İnan Kiraç Müzesi (URL-12, 2011).

Şekil 59 Antalya- Alanya Geleneksel Konut Örnekleri,19.yy. ve 20.yy. Başlı Tophane Mahallesi (Antalya Valiliği, 2003b, s:129,131).

Şekil 60 Antalya- Manavgat Geleneksel Konut Örnekleri, 19.yy. Sonu- 20.yy. Başı, Ali Günay Konutu ve Süleyman Subaşı Konutu (Antalya Valiliği, 2004a, s:44,54).

Şekil 61 Antalya- Kaş Geleneksel Konutları, 19.yy. Sonu (Antalya Valiliği, 2004b, s:167,179).

Şekil 62 Antalya- Kalkan Geleneksel Konutları 20.yy. Başı Yalıboyu Mahallesi (Antalya Valiliği, 2004b, s:171,177).

Antalya Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş ve Kalkan geleneksel konut örneklerinde malzeme ve renk kullanımı, mimari ve iç mekânlarda araştırılmıştır.

4.3.2.2. Antalya Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı

Antalya kıyısı konutlarının malzeme özellikleri, doğal ve yöresel malzemeler olup, kullanılan bu malzemelerin iklim özelliklerine de uyum sağladığı görülmektedir. Antalya kıyı şeridi geleneksel konutlarında yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler aşağıdaki bölümlerde aranmıştır.

Mimaride kullanılan malzeme ve renkte; Antalya kıyısı geleneksel konutlarında, yöresel malzeme olan ahşabın kullanımı oldukça yaygındır. Bununla birlikte temel, zemin kat ve bahçe duvarlarında, her yörede bulunabilen doğal renklerde kesme veya moloz taş kullanılmıştır. İklimin etkisi ile kullanılan kalın zemin kat duvarlar, iç mekânın serin kalmasını sağlar. Üst katlarda ahşap iskelet sistemi uygulanmıştır. Antalya kıyısındaki geleneksel konutlarda sıkça kullanılan payandalı çıkma görülmekte olup, payandaların hem düz hem de eğimli örnekleri mevcuttur. Çıkma ve balkonlarda da ahşap kullanılmıştır. Çıkma payandalarında, giriş kapısı üstlerinde, saçak altları gibi alanlarda, çeşitli ahşap işçilikleri veya çeşitli kalem işi bezemeler de görülmektedir. Bazı konutların alt kat pencerelerinde kesme taş söveler ile giriş kapılarında genelde basık kemerli taş söveler kullanılmıştır (Şekil-63-67).

Ahşap malzeme olarak yörede bulunan 1500 metre yükseklikteki katran (Toros Sediri), köknar (beyaz çam), karaçam, kızılçam, meşe, gürgen, dişbudak, kestane ormanlarından yararlanılmıştır (Şekil-69). Bununla birlikte Antalya ve kıyısındaki geleneksel konutlarda, genellikle iki tür ahşap kullanılmış olup bunlar; katran (Toros Sediri) ve çam türleridir. Katran, daha çok konutun dış cephesinde, çam türleri ise daha çok iç mekânlarda kullanılmıştır. Katran ağacının tercih sebepleri; güzel kokusu, dayanıklılığı, boya istememesi ve kolay işlenebilmesidir (Bektaş, 2004b, s:34,35,115). Dış

duvar sıvalarında kırıktık kireç sıva görölmektedir. Yaygın olarak katran (sedir) veya çam türlerinden kurulan çatı sistemi kırma veya beşik çatı olup, çatı örtü malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılmıştır (Antalya Valiliği, 2003a, s:70).

İklim ve kültürün etkisi ile avlu mekânlarında, mekâna serinlik vermek amacıyla kuyu, havuz ve çakıl döşemeler gibi serinletmek için biçimlendirilmiş elemanlar bulunmaktadır. Antalya kıyı şeridinde üç ana yapı yöntemi uygulanmış olup bunlar; kâgir yapı yöntemi, kâgir ve ahşap yöntemi ve ahşap yapı yöntemidir (Bektaş, 2004b, s:116). Dış cephe malzemeleri çoğunlukla kesme veya moloz taş, tuğla, ahşap ve kiremittir (Antalya Valiliği, 2003a, s:60-70) (Şekil-63-67).

Şekil 63 Antalya Geleneksel Konutları, 19. yy. Tuzcular ve Selçuk Mahallesi Dış Cephe Bezeme Örnekleri (Antalya Valiliği, 2003a, s:53,56).

Şekil 64 Antalya Geleneksel Konutları, 19.yy. Sonu, Haşimişcan Mahallesi Pencere ve Kapılardaki Taş Söveli Örnekler (Antalya Valiliği, 2003a, s:73,75).

Şekil 65 Antalya Kültür Varlıkları ve Müzeler Koruma Bölge Müdürlüğü Hizmet Binası, 19.yy. (Antalya Valiliği, 2011,s: 98).

Şekil 66 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutu 19.yy Sonu, Kılıçaslan Mahallesi Ada/Parsel; 136/3 (Antalya Valiliği, 2003a, s:49).

Şekil 67 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutu 19.yy Sonu, Barbaros Mahallesi Ada/Parsel; 136/3 (Antalya Valiliği, 2003a, s:52).

Şekil 68 Antalya Kaleiçi Ada/Parsel 115/10, Ahşap Panjur ve Kafes Örneği (Antalya Valiliği, 2003a, s:48).

Pencereler; üst kat pencerelerinde bire iki oranı korunmuş olup giyotin tip ve üzerinde tepe pencereleri de görülmektedir (Antalya Valiliği, 2003a, s:70-76) (Antalya Valiliği, 2003b, s:130,131,134). Sıcak iklimin görüldüğü Antalya kıyılarında, özellikle ahşabın doğal renklerinde katran (sedir) ve çam türlerinden yapılmış olan panjur, kapak, kafes gibi elemanlar sıklıkla görülmektedir (Ceylan, 1997, s:77-87). Sofa pencere düzeninde, indirilip kaldırılabilen kafeslerle, görüş ve ışık denetlenmiştir (Bektaş, 2004b, s:87).

Alt kat pencerelerinde, panjur kullanımının yanı sıra ahşap veya demir parmaklıklar kullanılmıştır (Şekil-70). Bununla birlikte, iç mekânın görülmesini engelleyerek mahremiyeti korumak için alt kat pencereleri olabildiğince küçük tutulmuştur. Böylece güvenlik ve gizlilik açısından önemli çözümler getirilmiştir (Küçükerman, 1996, s:196-209). Ahşap zamanla kararan bir malzeme olduğundan, önceleri doğal haliyle kullanılmış olup daha sonraları kahverengi tonlarında boyanmaya başlanmıştır (Özcan, 1994) (Şekil-68-72).

Pencerelerde ahşap malzeme olarak daha çok katran (Toros Sediri) veya çam türleri (köknar, karaçam, kızılçam) ve dışbudak görülmektedir

(Tablo-03) (Şekil-69). Bunlar ilk yapıldıklarında boyanmadan doğal rengiyle kullanılmış olup daha sonraki dönemlerde kahverengi, beyaz, mavi ve yeşil renk tonlarında boyanan örnekler bulunmaktadır. Alt kat pencerelerinde ek olarak siyah demir malzeme kullanılmıştır (Şekil-68-72).

							
Karaçam/ NCS Renk Kod:S2020- Y40R.	Kızılçam/ NCS Renk Kod:S3020- Y60R.	TorosSedir /NCS Renk Kod:S3020- Y30R.	Meşe/NCS Renk Kod: S2020- Y30R	Kök nar/ NCS Renk Kod:S1510- Y40R.	Dişbudak/ NCS Renk Kod:S1510- Y30R.	Gürgen/ NCS Renk Kod:S3030- Y80R.	Ceviz/ NCS Renk Kod: S4020- Y40R.

Şekil 69 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Türleri (Ek-05-12) (NCS Index, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 70 Antalya Kaleiçi ve Manavgat Geleneksel Konutlarında Alt Kat Pencere Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Şekil 71 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında Üst Kat Pencere Örnekleri-Antalya Kaleiçi ve Alanya (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Şekil 72 Antalya- Alanya Geleneksel Konutu 18.yy. Tophane Mahallesi Ada/Parsel: 407/4 (Antalya Valiliği, 2003b, s:134).

Şekil 73 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Konut Giriş Kapı Örnekleri, 19.yy. ve 19.yy. Sonu (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Konut giriş kapıları; genellikle bahçeye, iç avluya veya taşlık denilen bölümlere açılır (Şekil-57,65). Çift kanatlı olan konutun dış kapılarında doğal renkte ahşap veya seçkin siyah renkte metal işçiliği görülmekte olup bazı konutlarda kapı etrafında kemerli, beyaz kireçtaşından söve de kullanılmaktadır (Antalya Valiliği, 2003a, s:49,50,74,77).

Konutların ana giriş kapılarındaki ahşap malzemede, yaygın olarak meşe, gürgen, dişbudak veya katran (Toros Sediri) ağaçlarının kullanıldığı görülmektedir (Şekil-69). Renkler, önceleri doğal işlenmemiş halde kullanılmış olmakla beraber daha sonraları kahverengi tonlarda boyandığı görülmektedir (Şekil-73).

İç mekân kapıları, yaygın olarak çam türleri veya katran (Toros Sediri) ağacından yapılmıştır (Şekil-69). Oda kapıları genelde tek kanatlı olup dar ve alçak tutulmuştur. Kapılar, doğrudan odaya değil odadan bir basamak alçakta olan seki altına açılmıştır. Bazı konutların başoda kapıları genelde kemerli olup, bazılarının üzerinde de tepe penceresi veya çeşitli renklerde çiçek motifli bezemeler görülmektedir. İç kapı renkleri doğal ahşabın renginde olabildiği gibi ahşap üzerine beyaz, mavi ve yeşil renkli yağlı boya uygulamaları da görülmektedir (Tablo-03). İç mekân kapıları düz olabildiği gibi çeşitli motiflerde ahşap işçilikleri veya çiçek motifli bezemeler de yapılmıştır (Şekil-74).

Şekil 74 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda İç Mekân Kapı Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekân yer döşemesinde; Antalya ve kıyılarındaki geleneksel konutların alt katlarında, doğal kesme taş, traverten, çakıl taşı veya karışık ebatlarda mermer karo döşemeler kullanılmıştır (Şekil-75). Genelde kullanılan taş ve mermer çeşitleri, Antalya ve çevresinde bulunan malzemelerdir (Ek-03, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, 2012). Üst katlar, ahşap kiriş üzeri çam türleri (köknar, kızılçam, karaçam) ile kaplanmıştır (Şekil-69).

Konutların zemin katında yapının oturduğu taşlık bölümü vardır. Bu konutlardaki taşlık bölümünün yer döşemesi, doğal renklerinde (beyaz, gri ve siyah) küçük çakıl taşlarıyla kaplanmıştır (Tablo-03). Cengiz Bektaş, Antalya kitabında; Taşlıkların Antalya konutlarının vazgeçilmez öğeleri olduğunu ve Antalya konutundaki çakıl taşı döşemenin en az 1500-2000 yıl önce Limyra’da yapılmış olana benzerliğinden söz etmekte ve bu döşemenin kırmızı toprak kireç karışımı horasan harç içine çakıl döşenerek yapıldığını belirtmektedir (Şekil-76).

			
Kemer Beyazı/ NCS Renk Kod: S1000-N.	Antalya Travertenleri/ NCS Renk Kod: S1505-Y50R.		Toros Beji/ NCS Renk Kod: S3010-Y50R.
			
Burdur Beji/ NCS Renk Kod: S1505-Y20R.	Isparta Beji/ NCS Renk Kod: S3010-R50B.	Yeşil Diyabaz/ NCS Renk Kod: S6010-G10Y.	Elmalı Beji/ NCS Renk Kod: S1005-Y20R.

Şekil 75 Antalya ve Kıyısı Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Taş-Mermer Malzeme ve Renk Örnekleri (Ek-03) (NCS Index, 2012) (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 76 Antalya Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Taşlık Zemin Kaplama Detayları (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

İç mekân duvarları; genelde alt katın taş duvarlı dış cephesinde, sıvasız bırakılmış olup, iç mekânlarda sıvandığı gibi bazı konutlarda da yine taş bırakılmıştır. Üst kat iç mekân duvarlarında ise saman, kireç, kum karışımı ile yapılan sıvada yüzeyi daha pürüzsüz hale getirmek için kaba sıva üstü ince sıva uygulamaları da görülmüştür. İç mekân duvarları, kireç sıvalı beyaz renkteyken, daha sonraki dönemlerde çeşitli renklerde (sarı, yeşil, mavi) boya kullanılmış örnekler bulunmaktadır (Şekil-77). Özellikle bazı konutların başoda duvarlarında, çeşitli renklerde (mavi, sarı, yeşil, kırmızı) bezemeler görülmektedir (Tablo-03). Bu duvar bezemeleri, genellikle pencere üzerinde ahşap silmeye kadar olan kısımlardaki sövelere dik çizgiler arası renkli çiçek motifleri şeklindedir. Tavan ile ahşap raflar arası panolarda, çiçek motifleri yanında bazı konutlarda manzara resimleri de yapılmış örnekler bulunmaktadır. Duvar bezemeleri, restorasyon geçirmiş konutlarda temizlenerek sağlamlaştırılmıştır (Antalya Valiliği, 2003a, s:53) (Şekil-78).

NCS Kodu:S1030-R70B	NCS Kodu:S1510-R40B	NCS Kodu:S6005-Y20R	NCS Kodu:S1040-B30G
---------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Şekil 77 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında İç Mekân Duvar Sıva Üzeri Yüzey Boya Renk Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

19 yy. Antalya Kaleiçi Selçuk Mahallesi

18.yy. Alanya Kale Mevkinde Taş ev

19.yy. Antalya Kaleiçi Mediterra Hotel

19.yy. Suna- İnan Kiraç Müzesi

Şekil 78 Antalya Kıyısı Geleneksel Konutlarında Alt ve Üst Kat İç Mekân Duvar Örnekleri
Antalya Kaleiçi ve Alanya (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekânlardaki tavan kirişlemesinde, sedir ağacından elde edilen yuvarlak kesitli veya işlenmiş doğal renklerdeki ahşap kirişler belirli aralıklarla oda boyutuna bağlı bir düzende sıralanmıştır. Taşıyıcı olan döşeme kirişleri, genel olarak tek yönde kullanılmıştır. Çatı ahşap kirişlemesinde; tavan kirişlemesi, bazen ahşap çitalarla kaplanıldığı gibi bazen de kaplanmayarak kirişleme açıkta bırakılmıştır. Tavan kaplanmasında, doğal renklerde ahşap çitalarla geometrik formlarda tavan süslemeleri dikkat çekmekte, özellikle Alanya ve çevresinde yıldız motifleri yaygın olarak görülmektedir (Özhan, 2007, s:98-107). Genellikle çitalı tavanların orta göbeğinde altıgen, yıldız veya elips gibi geometrik formda düzenlemeler kullanılmaktadır (Antalya Valiliği, 2003a, s:53). Tavanlarda ahşap malzeme olarak çam çeşitleri (köknar, karaçam ve kızılçam) ve Toros Sediri daha yaygın kullanılmıştır

(Tablo-03). Bunun yanında ahşap üzeri yağlıboya da görülmektedir. Özellikle ahşabın doğal renklerinin yanı sıra ahşap üzeri beyaz, yeşil boyalı tavanlarla da karşılaşılmuştur (Şekil-79).

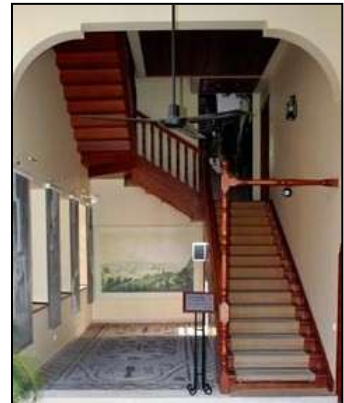
Şekil 79 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Tavan Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Antalya Kaleiçi Kılıçarslan Mahallesi
İç Mekân Ahşap Malzeme Örneği

Antalya Kaleiçi
Taşlıktan Üst kata
Çıkış Merdiveni
Taş ve Ahşap.

Suna- İnan Kırâç Müzesi
Taşlıktan Çıkış Merdiveni

Şekil 80 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Merdiven Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Merdivenler: Dış sofası olan konutlarda genellikle tek kollu merdivenler sofa cephesine paralel yapılmıştır. Alanya ve Kaş yerleşimlerindeki konutların avludan üst kata çıkış merdivenlerinde, daha çok kesme taş kullanılmıştır (Antalya Valiliği, 2003b, s:122) (Antalya Valiliği, 2004b, s:164). Antalya ve kıyısındaki geleneksel konutlarda iç mekân merdivenlerinde ahşap malzeme kullanılmıştır (Sözen; Eruzun, 1996, s:78-231). İç mekândaki ahşap merdivenlerde daha çok Toros Sediri kullanılmış olup bunun yanında dişbudak ve gürgen de kullanılmıştır (Tablo-03) (Şekil-80).

Sabit mobilya (dolap, raf vb.): Yerinde yapılan incelemelere dayanarak odaların biçimlenmesini etkileyen dolaplarda, kapalı ve açık kullanım alanları bulunmaktadır. Dolap kapakları, odanın önemine ve işlevine, mal sahibinin zenginliğine bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Sofa ve başodalarda pencerelerin üst sınırını, tavan yüksekliğine bağlı olarak oda içinde çepeçevre yapılan sergen, ahşap bant veya raf tasarımları kullanılmıştır. Sabit mobilyada (dolap, niş, raf, sergen vb.) ahşap malzeme olarak çam türleri yaygın olarak görülmektedir. Bununla birlikte dişbudak ve meşe türleri de kullanılmıştır. Oda duvarlarındaki nişlerde süslemeli ahşap, alçı işçiliği veya ahşap kapaklı dolaplar görülmektedir. Bazı konutların dolap kapaklarında ahşap üzeri yağlı boya ile yapılmış renkli çiçek motifli bezemeler de görülmektedir. Bu bezeme renklerinde daha çok sarı, mavi, yeşil ve kırmızı tonlar kullanılmıştır (Tablo-03). Odalarda bulunan ocakların davlumbazlarında, yaygın olarak ahşap, alçı veya kesme veya moloz taştan yapılmış olup özellikle alçıdan olanlarda çeşitli alçı süsleme işçilikleri de görülmektedir (Özhan, 2007, s:98-107) (Şekil-81,82).

Şekil 81 Antalya Kaleiçi Suna- İnan Kırac Müzesi İç Mekân Sabit Mobilya Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Antalya Kaleiçi Taş Ocak Örnekleri

Antalya Kaleiçi Restorasyonları Yapılmış Ocak Örnekleri

Şekil 82 Antalya Kaleiçi ve Alanya Geleneksel Konutlarında Ocak Örnekleri (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

	Alan	Malzeme	Renk Tanımı	NCS Renk Modeli Kodu (NCS Index, 2012)
MİMARİ	Cephe	Kesme, Moloz taş Tuğla Toros Sediri Çam türleri Sıva üzeri boya	Sarı, bej, gri tonlar Kırmızı-kahverengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Beyaz, sarı, yeşil	S4010-Y30R, S4005-Y20R S2570-Y80R S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R, S0300-N, S0530-G90Y, S5030-B90G
	Pencere	Toros Sedir Meşe Dişbudak Gürgen	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S1510-Y80R S1510-Y30R S3030-Y80R
	Kapı	Toros Sediri Dişbudak Gürgen	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S1510-Y30R, S3030-Y80R.
	Çıkma ve Balkon	Toros Sediri Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R, S2020-Y40R,S3020-Y60R,S1510-Y40R.
	Avlu ve Alt Kat Zemini	Çakıl taşı Traverten Mermer Yeşil Diyabaz	Beyaz, gri, siyah Bej Beyaz,sarı-bej Yeşil	S0300-N, S3500-N, S8500-N S1505-Y50R S1000-N, S1505-Y20R, S3010-Y50R S6010-G10Y
	Cephe Bezemeleri	Kalem işleri	Sarı, mavi, yeşil ve kırmızı tonlar	S0540-G90Y, S1050-B, S5030-B90G, S2060-Y90R
	Çatı	Alaturka Kiremit	Kırmızı	S2570-Y80R.
İÇ MEKÂN	İç Duvar	Kesme, Moloz taş Tuğla Sıva üzeri boya	Sarı, bej, gri tonlar Kızıl-kahverengi Beyaz,bej, kahve, mavi- yeşil	S4010-Y30R,S4005-Y20R S2570-Y80R S0300N, S1510-R40B, S6005-Y20R, S1040-B30G
	İç Kapı	Toros Sediri Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R, S1510-Y40R
	Alt Kat Zemin	Çakıl taşı Kesme Taş Traverten, Mermer Diyabaz.	Beyaz, gri, siyah Sarı, bej, gri tonlar Bej Beyaz, sarı-bej Yeşil	S0300-N, S3500-N, S8500-N S4010-Y30R S1505-Y50R S1000-N, S1505-Y20R, S3010-Y50R S6010-G10Y
	Üst Kat Zemini	Çam Türleri	Doğal ahşap rengi	S2020-Y40R,S3020-Y60R,S1510-Y40R
	Tavan	Toros Sediri Çam Türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R,S3020-Y60R,S1510-Y40R
	Merdiven	Toros Sediri Dişbudak, gürgen	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S1510-Y30R, S3030-Y80R
	Sabit Mobilya	Çam türleri Dişbudak, Meşe.	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S2020-Y40R, S3020-Y60R, S1510-Y40R S1510-Y30R, S1510-Y80R
	Bezemeler	Kalem işleri	Sarı,mavi,yeşil ve kırmızı tonlar	S0540-G90Y, S1050-B, S5030-B90G, S2060-Y90R

Tablo 03 Antalya Kıyısındaki Geleneksel Konutlarda Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/ Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır).

Akdeniz Bölgesi'nin batısında bulunan diğer yörelere göre farklılıklar gösteren geleneksel konutların bulunduğu Muğla kıyısından Bodrum ve Datça geleneksel konutları da Türkiye'de Akdeniz' in Ege Havzası'na geçiş alanında bulunduğundan dolayı bu bölümde incelenmiştir.

4.4. MUĞLA KIYISINDAKİ GELENEKSEL KONUTLAR

Muğla kıyısındaki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımına geçilmeden önce araştırmaya ışık tutması bakımından Muğla'nın coğrafi konumu, iklimi ve tarihi kısaca ele alınmıştır.

4.4.1. Muğla'nın Coğrafi Konumu İklimi ve Tarihi

Türkiye'nin güneybatısında yer alan Muğla ili, Ege Bölgesi'nin Kıyı bölümündeki Menteşe Yöre'si ile Akdeniz Bölgesi'nin bir bölümünde yer alan Teke Yöresi'nde bulunmaktadır. Yüzölçümü 12.851 km²'dir ve deniz kıyı uzunluğu kara sınır uzunluğundan fazladır. Muğla ili kıyıları, Türkiye'nin en girintili, çıkıntılı kıyılarıdır (Şekil-83). Muğla merkezinde, kış ayları hem yağışlı ve ılık, hem de soğuk ve kurak, yazlar ise sıcak ve kurak geçer. Muğla'da kıyılara inildikçe tipik Akdeniz iklimi ile karasal iklimin karıştığı görülmektedir. Dolayısıyla hem karasal, hem de deniz iklimi etkisini gösterir. Muğla ve kıyısı karakteristik özelliklerinden biri de bol yağış almasıdır. Bundan dolayı da zengin ormanlara ve bitki örtüsüne sahiptir (Uğur, 1998, s:2-5).

Şekil 83 Muğla Kıyı Haritası (URL-13, 2011).

İlk çağlarda, Karya olarak anılan Güneybatı Anadolu'da kurulmuş en eski kentlerden biri olan Muğla'nın tarihi, M.Ö.3000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Herodot kitaplarında, Muğla'nın ilk yerleşimcileri olarak bilenen Karyalılar'ı aslında Ege Adaları'nda yaşamış, daha sonra Dorlar'ın ve İyonlar'ın Yunanistan ve adalara yayılmasıyla Asya kıyılarına göç etmek zorunda kalmış bir halk olarak anlatır. Karyalılar'ın o zamanki adının Leleg olduğundan da söz etmiştir (Herodot, 1988, s:70).

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan beyliklerden olan Germiyanolu Beyliği'nin beylerinden biri olarak kabul edilen Menteşe Bey komutasındaki Türkler, Aydın ve Muğla'yı 1284' de ele geçirirler. Bu dönemden sonra Muğla ve çevresi Menteşe olarak anılır. Niğbolu Savaşı'ndan sonra Anadolu ve Balkanlar'da gücünü hissettiren Osmanlı Devleti, Yıldırım Beyazıt Dönemi'nde (1390-1391) Menteşe ilini ele geçirmiştir. Muğla ili, 1424' den itibaren Osmanlı Devleti'ne bir sancak olarak bağlanmıştır (Faroqhi, 1993, s:19-24).

Muğla ilinin coğrafi konumu, iklimi ve tarihine göz attıktan sonra Muğla kıyı yerleşimlerindeki geleneksel konutların genel özelliklerinde malzeme ve renk kullanımı ele alınmıştır.

4.4.2. Muğla Kıyısındaki Geleneksel Konutların Genel Özelliklerinde Malzeme ve Renk Araştırması

Muğla geleneksel konut dokusu, Antalya geleneksel konut dokusu ve dolayısıyla geleneksel Türk konutları ile benzerlikler içinde olup, Muğla'nın kent merkezinden Datça ve Bodrum Yarımada'larına gelindiğinde ise geleneksel konut biçimlenişinde farklılıklar görülmektedir (Şekil- 84-86).

Muğla kıyısı geleneksel konutlarının genel özelliklerinde malzeme ve renk araştırmasında; Akdeniz'in Ege Havzası'na geçiş alanında bulunduğundan dolayı Bodrum ve Datça kıyı yerleşim alanlarındaki örnekler temel alınmıştır. Örnekler, 18.yüzyıl, 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl başı yapım tarihlerinde, restorasyonu yapılmış, yapılmakta olan veya yapılmamış örnek konutlar üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı,

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün, illere göre tek yapı ölçeğindeki tescilli yapılar listesine göre Muğla' da 2336 adet sivil mimari örneği bulunmaktadır (Ek-16). Muğla Valiliği ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden, araştırma alanı içinde (Bodrum ve Datça) bulunan tescilli yapılmış sivil mimari örneklerinin kültür envanteri bu araştırmada incelenmiştir. Muğla kıyısından, Bodrum ve Datça kıyısındaki geleneksel konutların örnekleri ışığında; plan ve tasarım özellikleri ile birlikte dış cephe kaplamaları, çatı örtüsü, dış ve iç mekân kapıları, pencereleri ve iç mekânda yer, duvar, tavan, merdiven ve sabit mobilya (dolap, raf, ocak vb.) üzerinde yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler araştırılmıştır.

Şekil 84 Muğla Merkezde Tarihi Bir Sokak (Üzeyiroğlu, 2009, s:53).

Şekil 85 Bodrum Geleneksel Konut Örneği (Karakoyun, 2010, s:69).

Şekil 86 Datça Geleneksel Konut Örneği (Ergül, 2008, s:23).

4.4.2.1. Muğla Kıyısındaki Geleneksel Konutların Plan ve Tasarım Özellikleri

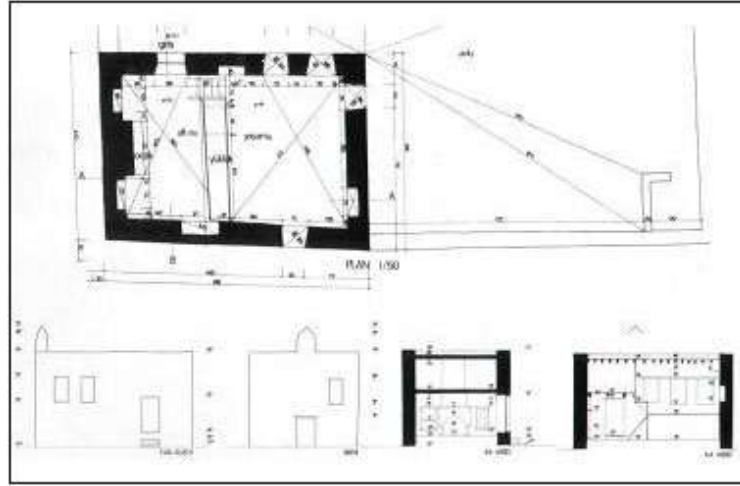
Bodrum ve Datça Yarımadaları; Türkiye Akdeniz' inden Akdeniz'in Ege Havzası bölümüne geçiş alanı kategorisinde olup genel olarak geleneksel Türk konut tipinden ayrılan özellikleri ile 'Adalar Mimarisi' olarak tanımlanan bir alan içinde bulunmaktadır. Bodrum ve Datça yerleşim alanlarındaki

yöresel mimaride çok kültürlülüğün etkileri görülmektedir. Özellikle yapı terminolojisinde bile birbirine oldukça benzeyen birçok aynı anlamlı kelime bulunmaktadır. Bunlardan; Parmaklık/ Paramaklikia, Trabzan/ Trapouzania, Musandır/ Mousandra, Sofa/ Soufas, Konak/ Konaki, Bahçe/ Bachtse, Hayat/ Hagiati, Sofra/ Soufras gibi kelimeler örnek verilebilir (Özcan, 1994, s:20-477).

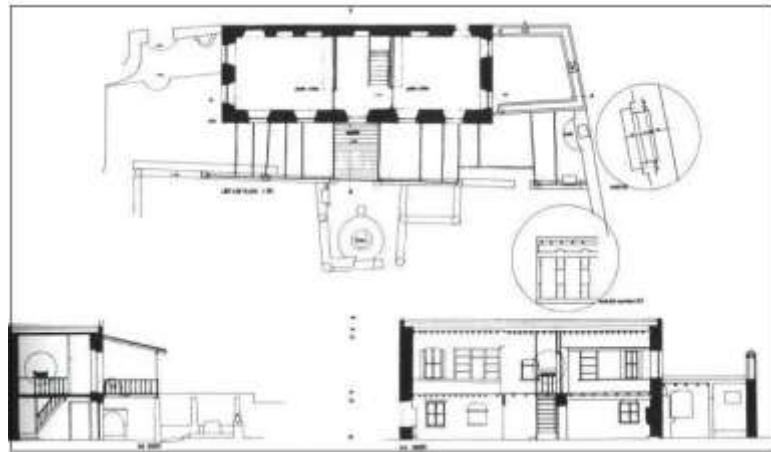
Cengiz Bektaş'ın (Bektaş, 2004a, s:45), 'Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, BODRUM' adlı kitabında, Bodrum geleneksel konutlarının üç türe ayrıldığına değinilmektedir. Bu türler Datça yerleşiminde de görülmektedir. Bunlar: (Şekil-90)

- 1.Musandır/alı Konutlar,
- 2.Sakız Tipi Konutlar,
- 3.Kule Tipi Konutlar olarak belirtilmiştir.

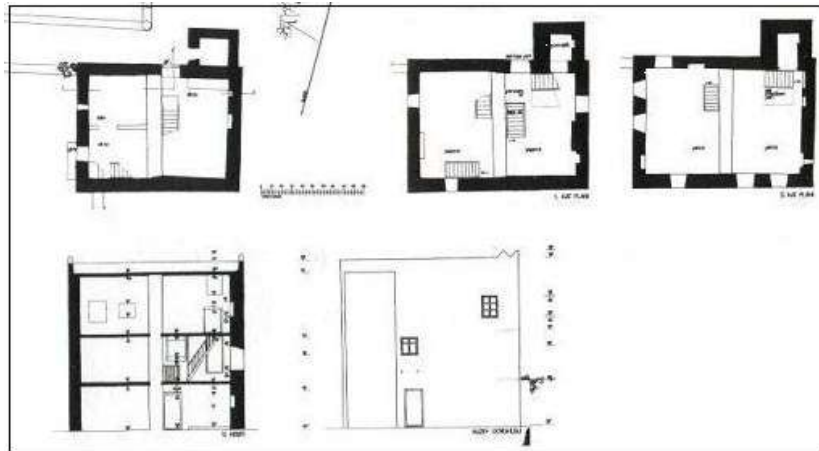
Tipik Bodrum ve Datça Geleneksel Konutu, tek katlı veya iki kattan oluşmakta ve yığma yapım tekniğinde yapılmıştır. Düz damlı çatının köşelerinde yapılmış üçgen çıkıntılar ve kule bacalar, geleneksel Bodrum ve Datça konutlarının karakteristik tasarım özelliklerindendir (Şekil-85,86). Musandır/alı konutlarda plan dikdörtgendir. Dikdörtgenin uzun kenarından giriş kapısı ile düzayak girilir. Girişin dar boyuttaki duvarın ortasında ocak bulunur. Alt kısım pişirme yeri olarak kullanılır. Ocağın hemen yanında yunmalık (yikanmalık) kısmı vardır. Giriş kattan merdivenle oturma yerine çıkılır. Oturma yerinden bir merdivenle de musandır/alı bölümüne çıkılmaktadır. Musandır/alı bölümü, yüklük görevi görmekte olup yatma yeri olarak da kullanılır (Şekil-87). Sakız tipi konutlarda dış ölçüler musandır/alı konuttaki gibidir. Giriş bölümünün sağ ve solunda iki oda yer almaktadır. Girişin karşısından merdivenle üst kata çıkılır. Üst katta da alttaki odaların tam üstlerinde birer oda daha vardır. Ocaklar genellikle alt giriş katındadır (Şekil-88). Kule tipi konutların planı, kare veya kareye yakındır. Musandır/alı konuttan farklı olarak girişin alt katında ahır bölümü bulunmaktadır. Konuta giriş, dışarıdan ayrı bir köprü oluşturan merdivenle yapılır (Şekil-89) (Bektaş, 2004a, s:45-58).

Şekil 87 Bodrum Musandırılı Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:50).

Şekil 88 Bodrum Sakız Tipi Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:54).

Şekil 89 Bodrum Kule Tipi Konut Plan Örneği (Bektaş, 2004a, s:58).

Buraya kadar Muğla kıyısından Bodrum ve Datça geleneksel konutlarının plan ve tasarım özellikleri incelenmiş olup yine bu alanlarda malzeme ve renk kullanımı araştırılmasına geçilmiştir.

4.4.2.2. Muğla Kıyısındaki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı

Muğla kıyısındaki Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında malzeme özellikleri, doğal ve yöresel malzemeler olup kullanılan bu malzemelerin, iklim özelliklerine de uyum sağladığı görülmektedir. Muğla kıyı şeridinde Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler incelenmiştir.

Mimaride kullanılan malzeme ve renklerde; taş, ahşap, toprak, kargı (saz, kamış) gibi çevreden sağlanabilecek doğal malzemeler ve renkleri kullanılmıştır. Kesme taş, daha çok uzaktan develerle getirilmesi ve pahalı olması sebebiyle sadece kapı ve pencere kenarlarında söve olarak kullanılmıştır. Kullanılan ahşap dilmelerin boyutları ve taş duvarda açılan pencere boşlukları tekrar eden bir modül oluşturmaktadır. Bu modüllerin tekrarı konutlarda mimari bir bütünlük oluşmasını sağlamıştır (Aysel, 2003, s:19).

Yığma yapım tekniği ile yapılan Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında yapı malzemesi olarak kesme ve moloz taş kullanılmıştır (Şekil-90,91). Yer yer antik kalıntılardan devşirme kesme taş bloklarla yapılmış taş örgü, kule tip konutlarda sıvasız olarak kullanılmaktadır. Kalın duvarlar, bazen sadece beyaz kireç sıvalı badana ile kaplıdır (Tablo-04). Diğer bir sıvama şekli ise moloz taşları çevreleyen yuvarlak veya dikdörtgen derzlerin kireçle sıvanmasıdır. Bütün konutlar, düz damlıdır. Toprak damlı ahşap kirişli damların yapımında, mora yakın bir rengi olan geren toprağı kullanılmıştır. Bodrum ve Datça geleneksel konutlarının avlusunda, zemin döşemesi yeşil tonlarda kayrak taşla kaplı olup etrafı yaklaşık 2 metreyi aşan yığma taş duvarlarla çevrilidir (Bektaş, 2004a, s:71,73).

Bodrum ve Datça yerleşim alanlarındaki konut özellikleri ve renkleri aynı olup Moloz taş veya beyaz renktedir. Dış cephede; beyaz badana, mavi kapı ve pencereler bu bölgenin karakteristik özelliklerindendir. Bodrum, Datça ve çevresi yerleşim alanlarındaki geleneksel konutların bütün duvarlarında, içte ve dışta beyaz badana yapılmaktadır. Doğrama ve kaplamaların doğal ahşap rengi veya mavisile, damdaki geren toprağının moruyla, beyaz badananın karşıtlığı, Akdeniz'e özgü bir güzelliği oluşturmaktadır (Bektaş, 2004a, s:84) (Şekil-90,91).

Şekil 90 Bodrum Geleneksel Konut Örnekleri/ Sırasıyla 1- Musandırılı Konut 2- Sakız Tipi Konut ve 3- Kule Tipi Konut (Karakoyun, 2010, s:61,63,64).

Şekil 91 Datça Geleneksel Konut Örnekleri (Ergül, 2008, s:23,24).

			
Karacam/ NCS Renk Kod: S2020- Y40R.	Toros Sediri/ NCS Renk Kod: S3020- Y 30R.	Meşe/ NCS Renk Kod: S 2020-Y30R	Kök nar/ NCS Renk Kod: S1510- Y 40R.

Şekil 92 Muğla Kıyısındaki Bodrum ve Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Ahşap Malzeme ve Renk Türleri (NCS Index, 2012) (Ek-06,07,09,10, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

Şekil 93 Muğla Kıyısında Bodrum Geleneksel Konutlarında Kapı ve Pencere Örnekleri (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Kapı ve pencerelerde; en çok kullanılan çırallı çam (çam türleri) ve Finike'den getirilen katran ağacı (Toros Sediri) ahşap malzemeden yapılmıştır ve doğal ahşap renginde olabildiği gibi genellikle mavi boyalıdır (Tablo-04). Kapı ve pencere kenarlarında söve, lento, denizlik ve eşik bölümlerinde de özellikle 'Küfeki Taşı' kullanılmıştır (Şekil-94). Dış kapı ve pencerelerde kullanılan demir aksam, 19. yüzyıldan bugüne kadar Bodrum çarşısında yapılmaktadır (Bektaş, 2004a, 71-74) (Şekil-92,93).

Yer döşemelerinde; sundurma ve ayazlık bölümlerinde ve konut girişi iç mekânında genellikle 4 ile 7 cm. kalınlıklarında yassı ve geniş yüzeyli taş olan ve yöreye ait kahverengi, bej ve yeşil tonlarında ‘kayrak taşı’ denilen malzeme kullanılmıştır. Bununla birlikte, giriş iç mekânlarında, Muğla beyazı, Milas beyazı gibi beyaz renklerde yöresel mermer çeşitleri de kullanılmıştır. Üst kat yer döşemelerinde ise yaygın olarak çam türlerinin yanında meşe ağacı (beyaza yakın doğal ahşap renkte) kullanılmıştır (Tablo-04) (Şekil-92,94).

	
Muğla Beyaz Mermer/ NCS Renk Kod: S0500-N	Milas Beyaz Mermer/ NCS Renk Kod: S1500-N.
	
Küfeki Taşı/ NCS Renk Kod: S1005-Y50R.	Bodrum Kayrak Taşı/ NCS Renk Kod: S5010-Y10R.

Şekil 94 Muğla Kıyısı Bodrum ve Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Taş Örnekleri (NCS Index, 2012) (Ek-04, 2012) (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2012).

İç mekân duvarlarında, sıva üzeri beyaz kireç badana yapılmaktadır. Bununla birlikte, tamamı moloz taş olarak bırakılan konutların iç mekân duvarları da sıvanmadan taş görüntüsünde bırakılmış konutlar da bulunmaktadır. İç mekân duvarlarında bazı konutlarda, özellikle pencere ve niş kenar yüzeyleri ve ahşap kaplamalarında mavi, yeşil, kırmızı ve sarı renklerde kalem işleri görülmektedir (Tablo-04) (Şekil-95,98,100).

İç mekân tavanları; Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında yaygın olarak ahşap kirişli tavan düzeneği görülür. Ahşap olarak genelde çam türlerinin yanında meşe (pardı) ağacı (beyaza yakın bir renkte) kullanılmıştır (Bektaş, 2004a, s:73). Birinci kat ahşap tavanları taşımak amaçlı ahşap konsollarda kullanılmıştır (Şekil-92, 96).

Şekil 95 Bodrum Geleneksel Konutlarında İç Mekân Örnekleri/ Sırasıyla 1-2 Bodrum Gündoğan ve 3- Gümüşlük' de Geleneksel Konutlar (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Şekil 96 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında Tavan Örnekleri/ Sırasıyla 1- Mustafa Deniz Konutu 2- Kamil Ağa Konutu 3- Ali Öger Konutu 4- Çamıklar Kule Konutu (Atılğan, 2009, s: 34,52,68,193).

Şekil 97 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında İç Mekân ve Dış Giriş Merdiven Örnekleri (Atılğan, 2009, s:65,134,193,202).

Şekil 98 Bodrum Ortakent Geleneksel Konutlarında Dolap, Niş, Raf Örnekleri (Atılğan, 2009, s:31,126,152,191).

Merdivenler; Bodrum ve Datça geleneksel konutları iç mekânlarında dik ve ahşaptan yapılmış olup, ahşap türü olarak genellikle çam türleri veya katran (Toros Sediri) kullanılmıştır (Bektaş, 2004a, s:73). İç mekân merdivenlerindeki renkler, ya ahşabın doğal renginde veya mavi boyalı olabilmektedir (Tablo-04).Konut giriş merdivenlerinde kesme taş kullanılmıştır (Şekil- 92, 97).

Sabit mobilyalarda (dolap, raf vb.); Bodrum ve Datça geleneksel konutları iç mekânlarında kullanılan dolap, raf vb. mobilyalarda çam türleri, sedir ve meşe ahşap malzemeler kullanılmıştır. Konutların ocaklarında, genellikle kesme taş veya alçı işçiliği görülmektedir. Musandıra bölümleri de tamamı ile ahşap malzemeden yapılmıştır. Bazı konutlarda, özellikle niş kaplamalarında, dolap çevresi ahşap bantlarda, raflarda mavi, yeşil, kırmızı ve sarı renklerde kalem işleri kullanılmıştır (Tablo-04) (Şekil-98-101).

Şekil 99 Bodrum Ortakent Mustafa Paşa Konutu İç Mekânı (Büket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Şekil 100 Bodrum Ortakent Mustafa Paşa Konutu Ocak ve Niş Örnekleri (Atılğan, 2009, s:217-220).

Şekil 101 Bodrum Geleneksel Konutu İç Mekân/ Ocak ve Niş Örneği -Bodrum Gümüşlük Geleneksel Taş Konutu (Buket Güçbey Fotoğraf Arşivi, 2011).

Araştırmada, IV. Bölüm itibariyle de Hatay (İskenderun ve Dört Yol), Mersin (Merkez, Silifke ve Anamur), Antalya (Merkez, Alanya, Manavgat, Kaş ve Kalkan) ve Muğla (Bodrum ve Datça) kıyılarındaki geleneksel konutların örnekleri incelenmiştir. İncelenen örnekler ışığında; plan ve tasarım özellikleri ile birlikte dış cephe kaplamaları, çatı örtüsü, dış ve iç kapıları, pencereleri ve iç mekânda yer, duvar, tavan, merdiven ve sabit mobilya (dolap, raf, vb.) üzerinde yaygın olarak kullanılan malzeme ve renkler araştırılarak araştırma sonuçlandırılmıştır.

	Alan	Malzeme	Renk Tanımı	NCS Renk Modeli Kodu (NCS Index, 2012)
MİMARİ	Cephe	Kesme taş Moloz taş	Sarı, bej, gri tonlar Sarı, bej, gri tonlar	S4010-Y30R S4005-Y20R
	Cephe	Siva üzeri boya	Beyaz	S0300-N
	Pencere	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Mavi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020Y60R, S1060-B
	Kapı	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Mavi	S3020-Y30R S2020Y40R, S3020-Y60R S1060-B
	Avlu ve Alt Kat Zemini	Kayrak Taşı	Bej, kahverengi,yeşil tonları	S5010-Y10R
	Çatı Örtüsü	Toprak dam/ Geren Toprağı	Mora yakın toprak renk tonu	S4005-Y20R
	İç Duvar	Kireç badana	Beyaz	S0300-N
İÇ MEKÂN	İç Duvar Bezemeleri	Kalem işleri	Sarı Mavi Yeşil Kırmızı	S0530-G90Y S1060-B S1060-G S1080-Y80R
	İç Kapı	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Mavi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R, S1060-B
	Alt Kat Zemini	Kayrak taşı Mermer	Sarı-bej,kahve,yeşil Beyaz, sarı-bej	S5010-Y10R S0500-N,S1500-N,S1005-Y50R
	Üst Kat Zemini	Çam türleri Meşe	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S2020-Y40R, S3020-Y60R S1510-Y80R
	Tavan	Toros Sediri Çam türleri	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R
	Merdiven	Toros Sediri Çam türleri Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Mavi	S3020-Y30R S2020-Y40R, S3020-Y60R S1060-B
	Sabit Mobilya	Çam türleri Meşe Ceviz Boya	Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Doğal ahşap rengi Mavi	S2020-Y30R, S2020-Y40R S1510-Y80R S4020-Y40R S1060-B

Tablo 04 Muğla Kıyısındaki Bodrum - Datça Geleneksel Konutlarında Yaygın Olarak Kullanılan Malzeme ve Renk Tanımları (Renk Tanımlarında: NCS Scan/ Cihazı ve NCS Index/ 2012 Kataloğu Kullanılmıştır).

V. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın neticesinde; araştırma kapsamındaki, Türkiye’de Hatay (İskenderun, Dörtyol), Mersin (Merkez, Silifke, Anamur), Antalya (Merkez Kaleiçi, Alanya, Manavgat, Kaş, Kalkan) ve Muğla (Bodrum, Datça) kıyıları yerleşim alanlarındaki geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renkler tanımlanmıştır. Kullanılan malzemeler günümüzde de mevcut olduğundan, orijinaleri üzerinde renk tanımlamalarında da NCS (Natural Color System-Doğal Renk Sistemi) kataloğu ve NCS renk tanımlama cihazı kullanılmıştır. Tablo-01,02,03,04’ de, NCS renk modeline göre NCS renk kodları; renk tanımlamalarına kılavuz olarak referans verilmiştir.

5.1 DEĞERLENDİRME

Elde edilen bulgular neticesinde ulaşılan sonuçlar sırasıyla; Tablo-01,02,03 ve 04’deki verilerdir. Buna göre Tablo-01’de Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda, yaygın olarak kullanılan malzeme ve renk tanımlamaları yapılmıştır. Renkler, NCS renk kataloğundaki renk kodlarından tanımlanmıştır. Hatay kıyısındaki geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renkler sıcak iklime ve bu yörenin kültürüne bağlı olarak gelişmiştir. Bu tanımlamalara göre mimari cephelerde kesme ‘Hatay Taşı’ kullanılmış olup bunun yanında sıva üzeri beyaz, bej ve sarı tonlardaki renkler de kullanılmıştır. Cephedeki ahşap malzeme kullanımlarında (pencere, kapı, çıkma, balkonlarda) çam türleri, sedir, meşe ve kayın görülmektedir. Çatı örtüsü olarak kırmızı renkte alaturka kiremit kullanılmıştır. Hatay kıyısındaki geleneksel konut iç mekân duvarlarında sıva üzeri boya olarak beyaz, bej, sarı ve yeşil renkler yaygın olarak kullanılmıştır. İç mekân kapılarında çam türleri ve sedir ağacı kullanılmış olup ahşap üzeri boyamalarda ise mavi renk görülmektedir. İç mekân alt kat yer döşemelerinde sıcak iklimin etkisini azaltmak amacıyla ve yörede bulunan mermer, traverten, bazalt gibi taş

malzemeler kullanılmıştır. Bununla birlikte yine bu malzemelerden yapılmış beyaz, bej, sarı, siyah, gri ve kırmızı renklerde bu yörenin kültürünü yansıtan mozaikler de kullanılmıştır. Üst kat yer döşemelerinde ise daha çok ahşap kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar; çam türleri, meşe ve kayındır. Tavan kaplamalarında da Toros Sediri ve çam türleri kullanılmış olup sıva üzeri beyaz renkte bırakılan örnekler de bulunmaktadır. Merdivenlerde kesme taş veya çam türleri kullanılmıştır. Sabit mobilya olarak dolap, yüklük, raf ve nişlerde kullanılan ahşap malzemeler çam türleri, meşe ve kayın ağacından yapılmıştır. Odalardaki ocaklarda daha çok kesme taş veya alçı işçiliği görülmektedir.

Tablo-02’de Mersin kıyısındaki geleneksel konutlarda, yaygın olarak kullanılan malzeme ve renk tanımlamaları yapılmıştır. Renkler, NCS renk katalogundaki renk kodlarından tanımlanmıştır. Mersin kıyısındaki geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renkler sıcak iklime ve bu yörenin kültürüne bağlı olarak gelişmiştir. Bu tanımlamalara göre mimaride kesme taş, moloz taş veya sıva üzeri boya kullanılmış olup beyaz, bej, gri ve sarı renk tonlarındadır. Mimari cephelerdeki pencere, kapı, çıkma ve balkonlarda Toros Sediri, çam türleri ve meşe daha çok kullanılmıştır. Çatı örtüsü olarak kırmızı renkte Marsilya kiremidi görülmektedir. Mersin geleneksel konutlarında kullanılan cephe bezeme renkleri sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renk tonlarındadır. İç mekân duvarlarında daha çok beyaz, bej, sarı ve mavi renkler görülmekte olup iç mekân duvar bezemelerinde de sarı, yeşil, mavi ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Konutların alt kat yer döşemelerinde; beyaz, bej, gri, siyah, sarı, yeşil ve kırmızı renklerde, çeşitli motiflerde mozaik döşemeler yaygın olarak kullanılmıştır. Üst kat yer döşemelerinde mozaik veya ahşap (çam türleri, meşe) malzeme görülmektedir. Tavan kaplamalarında kullanılan ahşap malzemeler çam türleri ve Toros Sediri’dir. Merdivenlerde ise mermer veya çam türleri ve sedir ağacı kullanılmıştır. Sabit mobilyada (dolap, yüklük, raf, niş) meşe, kayın, çam türleri veya üzeri boya kullanılmış olup boya renklerinde daha çok beyaz, mavi ve yeşil görülmektedir.

Tablo-03' de Antalya kıyısındaki geleneksel konutlarda, yaygın olarak kullanılan malzeme ve renk tanımlamaları yapılmıştır. Renkler, NCS renk katalogundaki renk kodlarından tanımlanmıştır. Antalya kıyısındaki geleneksel konutlarda kullanılan malzeme ve renkler sıcak iklime ve bu yörenin kültürüne bağlı olarak gelişmiştir. Bu tanımlamalara göre mimaride kesme taş, moloz taş, tuğla veya sıva üzeri boya kullanılmış olup beyaz, bej, sarı, yeşil ve kırmızı renk tonlarındadır. Mimari cephelerdeki pencere, kapı, çıkma ve balkonlarda Toros Sediri, çam türleri, meşe, dişbudak ve gürgen daha çok kullanılmıştır. Çatı örtüsü olarak kırmızı renkte alaturka kiremit görülmektedir. Antalya geleneksel konutlarında kullanılan cephe bezeme renkleri sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renk tonlarındadır. İç mekân duvarlarında daha çok beyaz, bej, sarı ve mavi renkler görülmekte olup iç mekân duvar bezemelerinde de sarı, yeşil, mavi ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Bununla birlikte özellikle alt kat iç mekân duvarlarında kesme taş veya tuğlanın sıvasız olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Konutların alt kat yer döşemelerinde çakıl taşı, traverten, yeşil diyabaz ve mermer malzemelerde; beyaz, gri, siyah, bej, sarı ve yeşil renkler görülmektedir. Üst kat yer döşemelerinde çam türleri daha çok kullanılmıştır. Tavan kaplamalarında kullanılan ahşap malzemeler çam türleri ve Toros Sediri'dir. Merdivenlerde ise yaygın olarak sedir, dişbudak ve gürgen ağacı kullanılmıştır. Sabit mobilyada (dolap, yüklük, raf, niş) dişbudak, meşe ve çam türleri veya üzeri boya kullanılmış olup boya renklerinde daha çok beyaz, mavi ve yeşil görülmektedir. Sabit mobilya üzeri bezemelerde ise sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Ocaklarda kesme taş, ahşap veya alçı işçilikleri görülmektedir.

Tablo-04'de Muğla kıyısındaki Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında, yaygın olarak kullanılan malzeme ve renk tanımlamaları yapılmıştır. Renkler, NCS renk katalogundaki renk kodlarından tanımlanmıştır. Muğla kıyısındaki Bodrum ve Datça geleneksel konutlarında kullanılan malzeme ve renkler sıcak iklime ve bu yörenin kültürüne bağlı olarak gelişmiştir. Bu tanımlamalara göre mimaride kesme taş, moloz taş veya sıva üzeri beyaz boya kullanılmıştır. Mimari cephelerdeki pencere, kapı

ve balkonlarda Toros Sediri ve çam türleri, daha çok görülmekte olup mavi boyalıdır. Çatı örtüsü olarak toprak düz damda daha çok geren toprağı kullanılmıştır. İç mekân duvarlarında sıva üzeri kireç badana yapılmıştır ve beyaz renktedir. Konutların alt kat yer döşemelerinde bej, kahverengi, yeşil renk tonlarında kayrak taşı veya beyaz mermer kullanılmıştır. Üst kat yer döşemelerinde çam türleri ve meşe daha çok kullanılmıştır. Tavan ve iç mekân kapılarında kullanılan ahşap malzemeler çam türleri ve Toros Sediri'dir. Merdivenlerde ise yaygın olarak sedir ve çam türleri kullanılmıştır. Sabit mobilyada (dolap, yüklük, raf, niş) meşe, çam türleri, ceviz veya üzeri boya kullanılmış olup boya rengi olarak mavi renk görülmektedir. Ocaklarda kesme taş veya alçı işçilikleri görülmektedir.

5.2 SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçmişten günümüze gelen, 18.yy, 19.yy ve 20.yy başı Akdeniz kıyı şeridindeki geleneksel özellikli konutlar; yerleşim yeri merkezlerinde günümüz konutlarının arasındadır. Bu konutlar, düzensiz kentleşme ve kullanıcı sayılarının azalması ile de gün geçtikçe bozulmakta ve özgün niteliğini kaybetmektedir.

Türkiye'de Akdeniz'e kıyısı olan geleneksel konutlarda malzeme ve renk araştırmasındaki benzerlik ve farklılıkların, konut biçimini etkileyen çevresel (iklim, topografya, yöresel malzeme ve teknoloji) ve sosyal- kültürel (yaşam biçimi, ekonomi, aile yapısı ve dini inançlar) faktörlerden kaynaklandığı aşikârdır. Bununla birlikte farklı kültürel etkileşimler de oldukça önemli yer tutmaktadır. Tüm bu etkileşimler, araştırma kapsamı içerisinde incelenen geleneksel konutlarda da görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin hem bir İslam hem de Akdeniz ülkesi olmasından dolayı; gerek İslam kültürünün gerekse Akdeniz kültürünün izleri malzeme ve renk kullanımına da yansımaktadır. Bu yansımalarından bir örnek; Türkiye'deki Akdeniz'in en doğusunda bulunan Hatay kıyısında; IV. Bölüm, "4.1.2.2. Hatay Kıyı Şeridindeki Geleneksel Konut Örneklerinde Malzeme ve Renk Kullanımı" alt başlıklı bölümde de belirtildiği gibi dış cephede kullanılan yöresel kalkerli

taş malzeme (Hatay taşı), İslam ülkelerindeki taş kullanım kültürünü yansıtmaktadır. Bir diğer örnek; araştırma içerisinde de belirtilen geçiş bölgesi olarak tanımladığımız, araştırma sınırının en batısında yer alan Muğla ili, Bodrum ve Datça kıyıları geleneksel konutlarında, 'Akdeniz Adalar Mimarisi' ile büyük etkileşim içinde olduğudur. 'Akdeniz Adalar Mimarisi' ile etkileşiminde, konut biçimlenmesinin yanında malzeme (kesme veya moloz taş) ve renk (beyaz ve mavi) kullanımında bu etkileşim açıkça görülmektedir.

Bu araştırmaya göre malzeme ve renk kullanımı geleneksel konutların tasarımında da dikkate değer ölçüde önemli bir yer teşkil etmektedir. Ulaşılan bu bulgularla birlikte araştırma sonucunda; bu tezin hipotezi olan Akdeniz kent dokusunun korunmasında ve taşınmasında geleneksel konutların tasarımı önemli yer teşkil etmekle birlikte bu yapılardaki malzeme ve rengin, tasarımı belirleyiciliği açısından belirlenmesi dikkate değer ölçüde önemlidir.

Günümüzde Türkiye'de hızla büyüyen yerleşim alanlarında çarpık ve düzensiz yeni yapılaşmalarla birlikte geleneksel konutlar, bu yeni yapıların arasında sıkışıp kalmıştır. Bu durum Türkiye'de Akdeniz Bölgesi olarak tanımlanan alanlarda ve araştırmaya konu olan kıyı şeridindeki yerleşim alanlarında da açıkça görülmektedir. Bununla birlikte Akdeniz kıyı şeridindeki günümüz konutlarında, Akdeniz konut kültürünü yansıtan gerek tasarım gerekse de malzeme ve renk özellikleri görülmemekte ve düzensiz, aynı zamanda görsel estetiği olmayan konutlar hızla oluşturulmaktadır. Bu durum kent dokularında özelliği olmayan yerleşim alanları yaratmaktadır. Yeni yapılacak günümüz konutlarında, Akdeniz geleneksel konut biçimlerindeki tasarım, malzeme ve renk özelliklerinin devamlılığı sağlanarak uygulanmalıdır. Yapımı daha önce tamamlanmış günümüz konutlarında ise tasarım özellikleri değiştirilememekle birlikte en azından Akdeniz konut kültürünü yansıtan malzeme ve renkler bu doğrultuda değiştirilebilmelidir. Böylece Akdeniz kıyı şeridinde Akdeniz'in birleştirdiği kültürlerin özelliklerini taşıyan kent dokuları oluşturulabilmelidir.

Bu araştırma ile birlikte buna benzer araştırmaların da yapılarak bu konunun ön plana çıkarılması gerekliliği görülmektedir. Zaman içinde bozulan ve özgünlüğünü kaybeden Akdeniz kıyısı geleneksel konutlarının

korunmasına ilişkin olası çalışmalarda; bu yapıların geleneksel malzeme ve renk özelliklerinin belirlenmesi ile bu özelliklerinin yitirilmemesine gerek kent dokusunun korunmasında gerek Akdeniz kültürünün ileri zamanlara taşınmasında, malzeme ve renk kullanımının devamlılığı sağlanabilmelidir. Malzeme ve renk özelliklerinin korunmasına ilişkin çalışmalar başlatılmalıdır. Olası bu tür çalışmalarda, bu tez katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AGOSTON, G. A., (1987) **.Color Theory and Its Application in Art and Design.** Second Completely Revised and Updated Edition, Springer-Verlag, Berlin.
- AKBAY, Anjelin, Vehice, (2006) **“.Antakya Örneğinde Tarihi Ev Bahçeleri.”** Antakya, Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AKTUNA, Mine, (2007) **“.Geleneksel Mimaride Binaların Sürdürülebilir Tasarım Kriterleri.”** İstanbul, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- ALTAY, M., Hadi, (1965) **.Adım Adım Çukurova.** Adana, Kemal Matbaası.
- ANTALYA VALİLİĞİ, (2003a) **.Antalya Kültür Envanteri (Merkez).** Antalya, Antalya Valiliği Yayını.
- ANTALYA VALİLİĞİ, (2003b) **.Antalya Kültür Envanteri (Alanya).** Antalya, Antalya Valiliği Yayını.
- ANTALYA VALİLİĞİ, (2004a) **.Antalya Kültür Envanteri (Kaş).** Antalya, Antalya Valiliği Yayını.
- ANTALYA VALİLİĞİ, (2004b) **.Antalya Kültür Envanteri (Manavgat- Serik).** Antalya, Antalya Valiliği Yayını.
- ANTALYA VALİLİĞİ, (2011) **.Antalya Kültür ve Sanat Dergisi.** Antalya, Antalya Valiliği Yayını, C:1, S:5. ss: 98-99.
- ARIKAN, Mustafa, (1961) **“.Türkiye Mermerciliği, Mermer Yataklarının Durumu ve Ehemmiyeti.”** Adana, TMMOB Maden Mühendisleri Odası, Adana Şubesi Etüt Çalışması, ss: 690-708.
- ASATEKİN, Gül, (2005) **“.Understanding Traditional Residential Architecture in Anatolia”.** New York, The Journal of Architecture, C:10, S:4, ss:389-414.
- ATILGAN, Zeynep, (2009) **“.Bodrum Ortakent (Müşgebi) Beldesi Evleri.”** İzmir, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- AYSEL, Nezih, (2004) .**“Bodrum-Ortakent (Müsgebi)’de Geleneksel Ev Tipleri Üzerine Bir İnceleme”**. İstanbul, Tasarım+ Kuram, Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Dergisi, C:2, S:3, ss:16-26.
- BEKTAŞ, Cengiz, (2004a) .**Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Bodrum Anadolu Evleri Dizisi-1**. İstanbul, (I.-II.-III.Baskı:1979, 1983, 1996) 4. Baskı Bileşim Yayınevi.
- BEKTAŞ, Cengiz, (2004b) .**Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Antalya Anadolu Evleri Dizisi- 2**. İstanbul, (I.Baskı:1980), 2. Baskı Bileşim Yayınevi.
- BİLSEL, S., Güven; POLAT, Erkan, (2003) .**“Doğu Akdeniz’de İki Tarihsel Liman Kenti İskenderun ve Gazimağusa; Değişim/Dönüşüm Süreçlerine Birlikte Bakış”**. İstanbul, Kentsel Yenileşme Ve Kentsel Tasarım Sempozyumu, TMMOB, ss: 59-64.
- BOZKURT, Orhan, (1962) .**Bir Mekân Anlayışı**. İstanbul, İstanbul Teknik Üniversite Matbaası.
- BRAUDEL, Fernand, (1990) .**Akdeniz ve Akdeniz Dünyası**. İstanbul, II.Cilt, Eren Yayınevi.
- BRAUDEL, Fernand, (1995) .**Akdeniz, İnsanlar ve Miras**. Çeviri: Aykut Derman, İstanbul, 2. Baskı, Metis Yayınları.
- BRAUDEL, Fernand, (2001) .**Uygarlıkların Grameri**. Ankara, İmge Kitapevi.
- CEYLAN, Oğuz, (1997) .**“Geleneksel Alanya evleri”**. Art+Decor Dergisi, S: 57, ss: 77-87.
- ÇAĞLARCA, Sadettin, (1993) .**Renk ve Armoni Kuralları**. İstanbul, İnkılâp Yayınevi.
- ÇAMLIGİL, S., Ziya, (1990) .**“Geleneksel Türk Evinde İklim ve Etkilerinin Araştırılması”**. İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİR, Ataman, (1996a) .**Çağlar İçinde Antakya**. İstanbul, Akbank Kültür Sanat Kitapları.
- DEMİR, Ataman, (1996b) .**“Doğu’nun kraliçesi: Antakya”**. İstanbul, Art+Decor Dergisi, C:3, S:36, ss: 70-75.

- EMİROĞLU, Kudret; ÖZEL, Oktay; ÖZVEREN, Eyüp; ÜNSAL, Süha, (2006) **.Akdeniz Dünyası - Düşünce, Tarih, Görünüm.** İstanbul, İletişim Yayınları.
- ELDEM, Hakkı, Sedad, (1954) **.Türk Evi Plan Tipleri.** İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- ELDEM, Hakkı, Sedad, (1984) **.Türk Evi I.** İstanbul, Taç Vakfı Yayınları.
- ERGÜL, Emre, KAYA, Can, (2008) **."Datça Konut Mimarlığı".** İzmir, Ege Mimarlık Dergisi, C:2, S:65, ss: 16-25.
- ERİÇ, Murat, (1979) **."Geleneksel Türk Mimarisinde Malzeme Seçim ve Kullanımı".** İstanbul, Yapı Dergisi, S:33, ss: 42-45.
- EYÜCE, Ahmet, (2005) **.Geleneksel Yapılar ve Mekânlar.** İstanbul, Birsan Yayınevi.
- FAROQHI, Suraiya, (1993) **.Osmanlı Devleti Döneminde Muğla.** Ankara, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- FAULKNER, William, (1972) **.Architecture and Color.** Canada, Jhon Wiley and Sons Publication.
- GÜR, Şengül, Öymen, (2000) **.Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü.** İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 1.Baskı.
- GÜVENÇ, Bozkurt, (1996) **.İnsan ve Kültür.** İstanbul, Remzi Kitabevi.
- GÜVENÇ, Şeyda, (1997) **."Antalya Kaleiçi'nde Yenikapı Gavur Hamamı Restorasyon Projesi ".** İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- HACIBALOĞLU, Muammer, (1989) **.Geleneksel Türk Evi ve Çağımıza Ulaşamamasının Nedenleri.** Ankara, Türk Eğitim Vakfı Yayını.
- HATAY VALİLİĞİ, (2011) **.Hatay Kültür Envanteri Cilt-2 İlçeler.** Hatay, (Editör: Nalan Yastı), Hatay Valiliği Yayını.
- HELVACIOĞLU, Elif, (2007) **."Color Contribution To Children's Wayfinding In School Environments (Çocukların Okul Ortamlarında Yol Bulma Yetisine Rengin Katkısı)."** Ankara, Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- HEREDOT, (1988) .**Herodot Tarihi**. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- ITTEN, Johannes, (2003) .**Elements of Colour**. London, John Willey and Sons Incorporated.
- KAFALI, Mustafa, (1996) .**Türk Kültüründe Renkler**. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KALINKARA, Velittin, (2001) .**Konutta İç Dekorasyon**. Ankara, Teknik Yayınevi.
- KARA, Adem, (2004) .**“XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Antakya (1800-1850)”**. Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih (Yakınçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- KARAKOYUN, Mine, (2010) .**“Bodrum Geleneksel Ve Güncel Konut Mimarisinin Biçim Grameri Yöntemi İle Araştırılması”**. Konya, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARPUZ, Haşim, (1984) .**Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri**. Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- KÜÇÜKERMEN, Önder, (1973) .**Anadolu’daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar**. İstanbul, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını.
- KÜÇÜKERMEN, Önder, (1996) .**Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi**. İstanbul, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 6. Basım.
- MURADOĞLU, Meltem, (1992) .**“Yapı Fiziği Açısından Renk Olgusunun Konut İç ve Dış Mekânlarında Malzeme Seçimine Etkisi”**. İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Fakültesi, Yapı Fiziği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- NCS INDEX, (2012) .**The International Language of Colour Communication**. Sweden, Scandinavian Colour Institute.
- ÖZCAN, Zühal, (1994) .**“Vernacular Architecture of Teke Peninsula Littoral (2 cilt) (Teke Yarımadası Sahilinde Yöresel Mimari).”** Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enistütüsü, Mimarlık Doktora Tezi.

- ÖZHAN, Neslihan, (2006) .**“Anadolu’nun Geleneksel Konutlarında Ahşap Kullanımına Ait Bir Derleme”**. Ankara, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Yüksek Lisans Tezi.
- PAMİR, Hatice, (2009) .**“Alalakh’dan Antiokheia’ya Hatay’da Kentleşme Süreci”**. Hatay, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:12, ss: 258-288.
- PETRUCCIOLİ, Attilio, (2008) .**Bellek Yitiminin Ardından Akdeniz İslam Kent Dokusunun Öğrettikleri**. (Çeviri: Burcu Kütükçüoğlu) İstanbul, Yem Yayınları.
- POORE, Jonathan, (1994) .**Interior Color By Design**. Massachusetts, Rock Publishers Incorporated.
- RASMUSSEN, E. Steen, (2010) .**Yaşanan Mimari**. Çeviri: Ömer Erduran, İstanbul, Remzi Kitapevi.
- REEL, Banu, Nilüfer, (2006) .**“Adana Tepebağ Höyüğü Ve Çevresinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişiminin İncelenmesi ve Bölgenin Günümüze Yeniden Kazandırılması ”**. İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- RENDİ, Günsel, v.d. (1995) .**Mersin Evleri**. Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- SÖZEN, Metin; ERUZUN, Cengiz, (1996) .**Anatolian Vernacular Houses**. İstanbul, Emlak Bankası Yayınları.
- SÖZEN, Metin, (2001) .**Türklerde Ev Kültürü**. İstanbul, Doğan Kitap.
- ŞEN, Necati, (1968) .**Anonim Mimaride Çeşitlilik: Deneme 1**. İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- TEMEL BRITANNICA, (1992) .**“Akdeniz Bölgesi.”** İstanbul, Ana Yayıncılık, C:1, ss: 110-113.
- TURHAN, Adnan, (1993) .**Sanat Terimleri Sözlüğü**. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- UĞUR, Hasan, (1998) .**Cumhuriyetin Yetmişbeşinci Yılında Muğla**. Muğla, Muğla Valiliği Yayınları.
- UĞURLU, Kamil, (1989) .**“Ribat, Hanegâh, Kervansaray”**. İstanbul, Kubbealtı Akademi Mecmuası, C:18, S:4, ss: 35-41.

ULAŞ, Gizem, (2002) . **“İç Mekan Renk Düzenlemeleri”**. İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÜZEYİROĞLU, Faysal, (2009) .**“Kentsel Kimliğin Sürdürülmesinde Muğla Geleneksel Doku Özelliklerinin Kentsel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi.”** İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

VERGİN, Nur, (1987) .**“Toplumsal Değişme ve Türkiye’de Aile.”** Ankara, İlim ve Sanat Dergisi, Aile Yazıları 2- Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Cilt:14, S:2, ss: 309-320.

WALDRON, Faulkner, (1972) . **Architecture and Color**. Canada, John Wiley & Sons Publication.

YAZICIOĞLU, Yahşi; KAYHAN, Ülker, (2002) .**Aile Yapısı ve İlişkileri**. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Açık öğretim Fakültesi Yayınları.

YILMAZ, İbrahim, (2002) .**“Renk Sistemleri, Renk Uzayları Ve Dönüşümler”**. Konya, Selçuk Üniversitesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Öğretiminde 30.Yıl Sempozyumu, Sunulmuş Bildiri, ss:340-350.

İNTERNET KAYNAKLARI

(İnternet kaynakları sadece fotoğraf teminlerinde kullanılmıştır.)

URL- 01 Farbcodes.com web sitesi,

<http://www.beta45.de/farbcodes/theorie/itten.html>, (Erişim) 10.07.2011.

URL- 02 www.mimarist.com web sitesi, <http://www.mimarist.com/node/1384>

(Erişim) 28.12.2011.

URL- 03 Sosyal Web Sitesi [http://www.sosyalcim.org/i-537-akdeniz-](http://www.sosyalcim.org/i-537-akdeniz-bolgesi.html)

[bolgesi.html](http://www.sosyalcim.org/i-537-akdeniz-bolgesi.html), (Erişim) 11.10.2011.

URL- 04 Antakya Belediyesi Resmi Web Sitesi,

<http://www.antakya.bel.tr/index.php?okod=240> , (Erişim) 19.10.2011.

URL- 05 Hatay Valiliği Resmi Web Sitesi, <http://www.hatay.gov.tr/> , (Erişim)

11.10.2011.

URL- 06 Weather- Forecast Web Sitesi,

<http://www.weather-forecast.com/locations/Mersin> (Erişim), 20.02.2012.

URL- 07 Silifke Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi,

[http://www.silifke.gov.tr/resim_galerisi/default.asp?sayfa=2&klasor=Eski-](http://www.silifke.gov.tr/resim_galerisi/default.asp?sayfa=2&klasor=Eski-Mimari-Evler)

[Mimari-Evler](http://www.silifke.gov.tr/resim_galerisi/default.asp?sayfa=2&klasor=Eski-Mimari-Evler) , (Erişim) 20.10.2011.

URL- 08 Anamur Evleri.com Web Sitesi,

<http://anamurevleri.gen.tr/zavrak.html> , (Erişim) 20.10.2011.

URL- 09 Wow Turkey Web Sitesi, <http://wowturkey.com/> , (Erişim)

20.10.2011.

URL- 10 Antalya Portal Web Sitesi

http://www.antalyaportal.com/antalya_map.html , (Erişim) 20.02.2012.

URL- 11 Turkey Construction.com Web Sitesi,

<http://www.turkeyconstructions.com/troid%20building.html>, (Erişim)

20.10.2011.

URL- 12 Kültür ve Turizm Bakanlığı Resmi Web Sitesi,

<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-40891/eski2yeni.html> , (Erişim)

20.11.2011.

URL- 13 Neredennereye. com. Web Sitesi

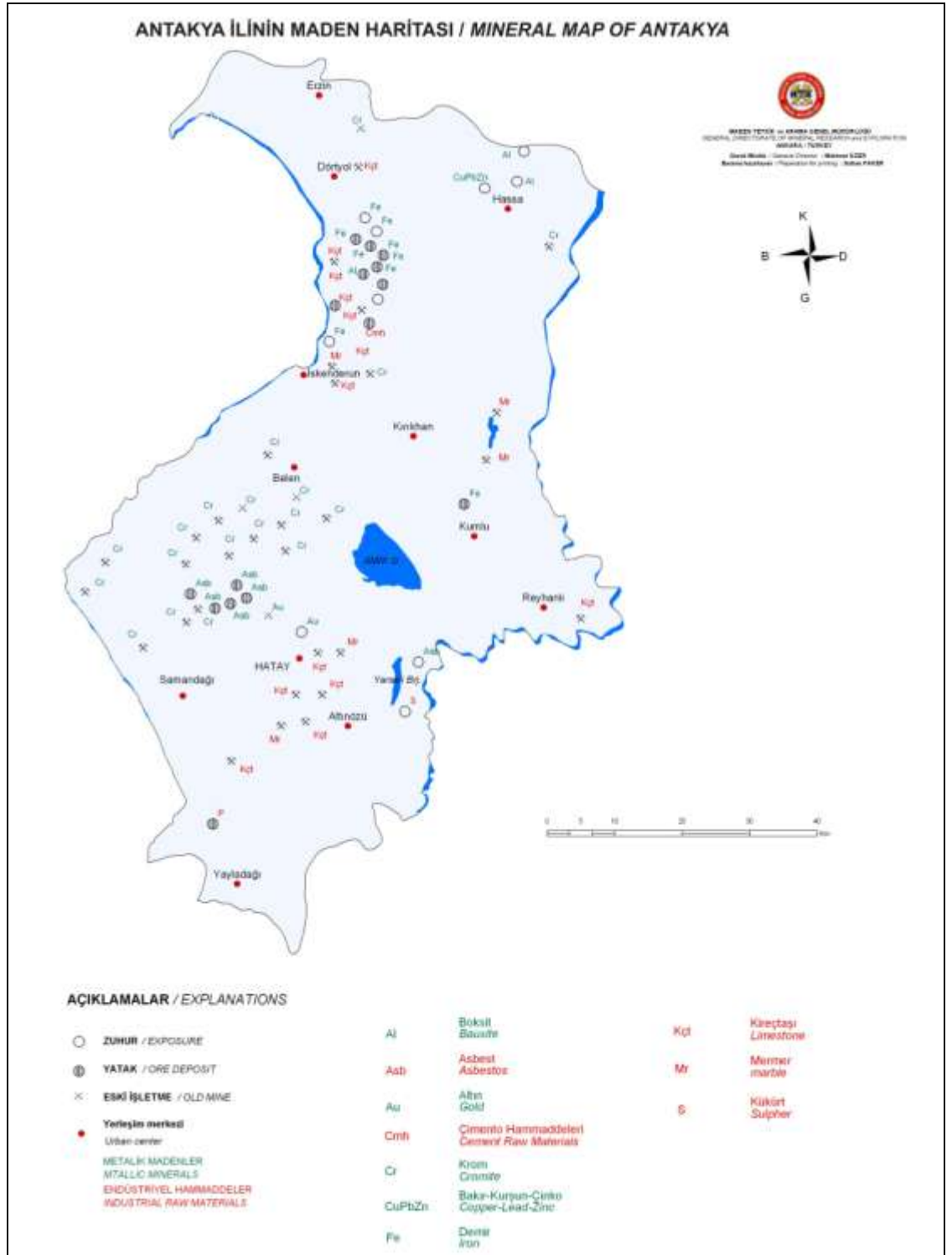
<http://www.neredennereye.com/turkiye/mugla/> , (Erişim) 11.10.2011.

URL- 14 Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, http://www.mta.gov.tr/v2.0/default.php?id=il_maden_haritalari (Erişim) 15.01.2012.

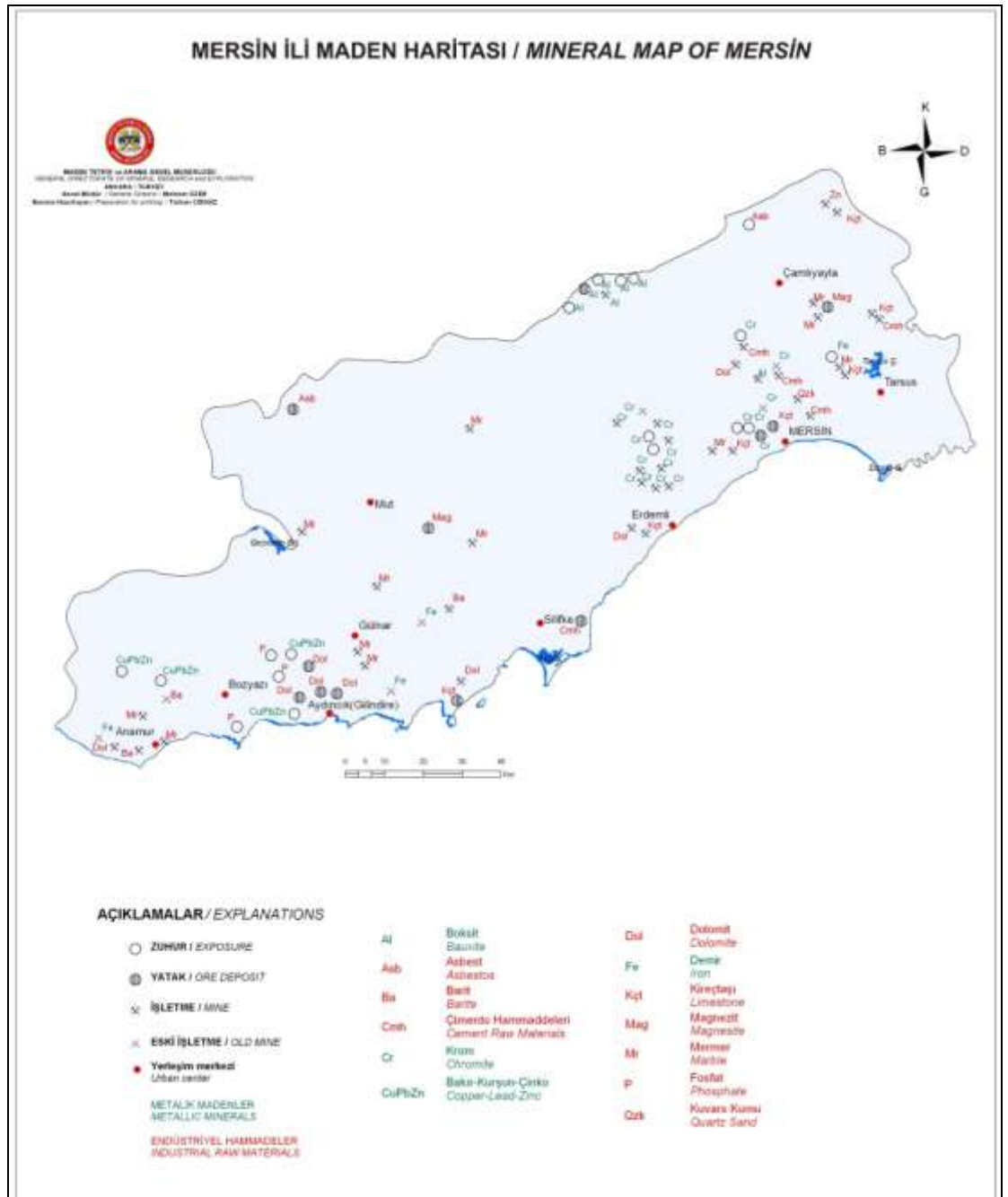
URL- 15 Orman Genel Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, www.Ogm.gov.tr (Erişim) 15.01.2012.

URL- 16 Cool Hunting Web Sitesi <http://www.coolhunting.com/tech/ncs-colour.php> (Erişim) 15.04.2012.

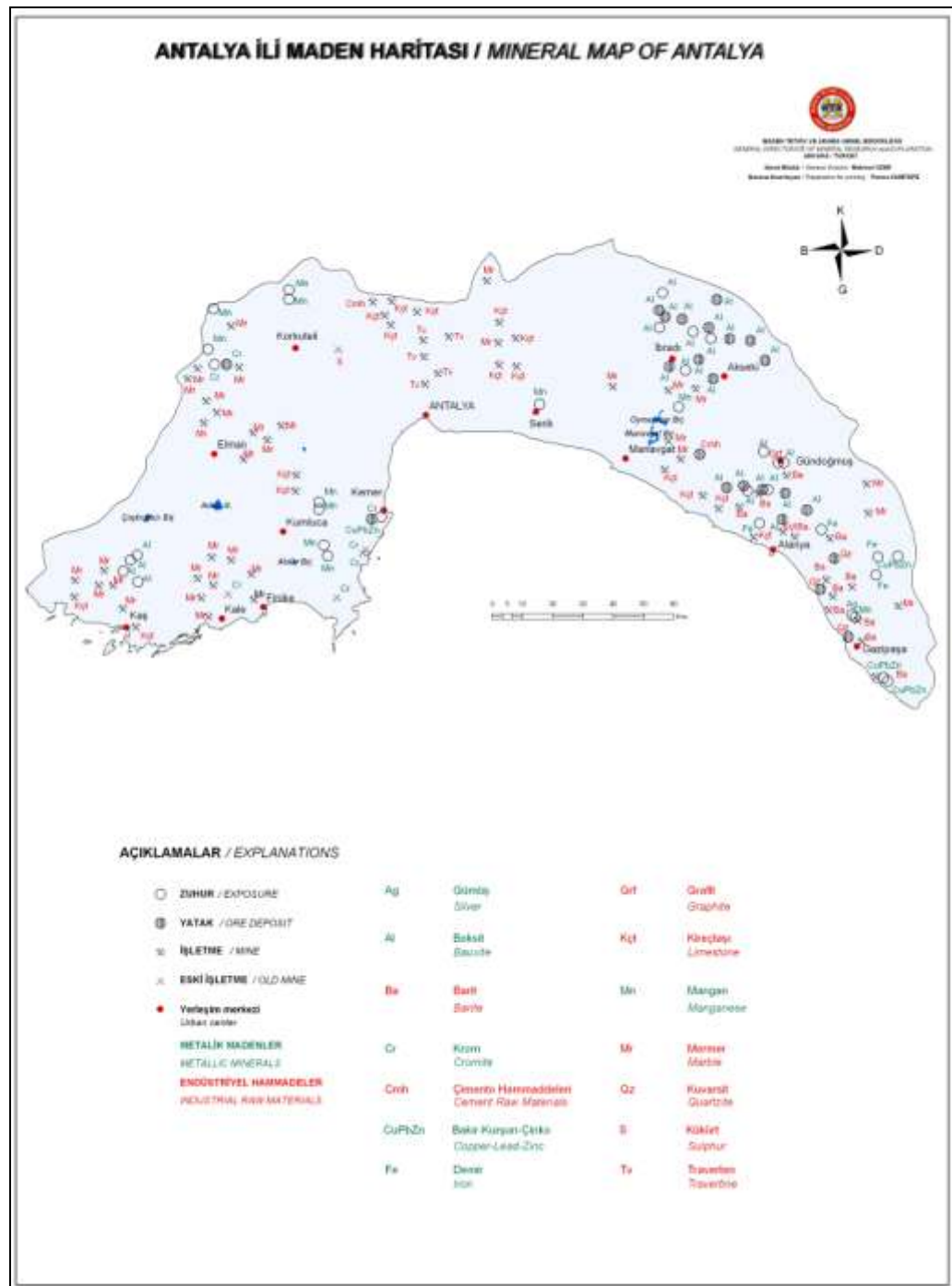
EKLER

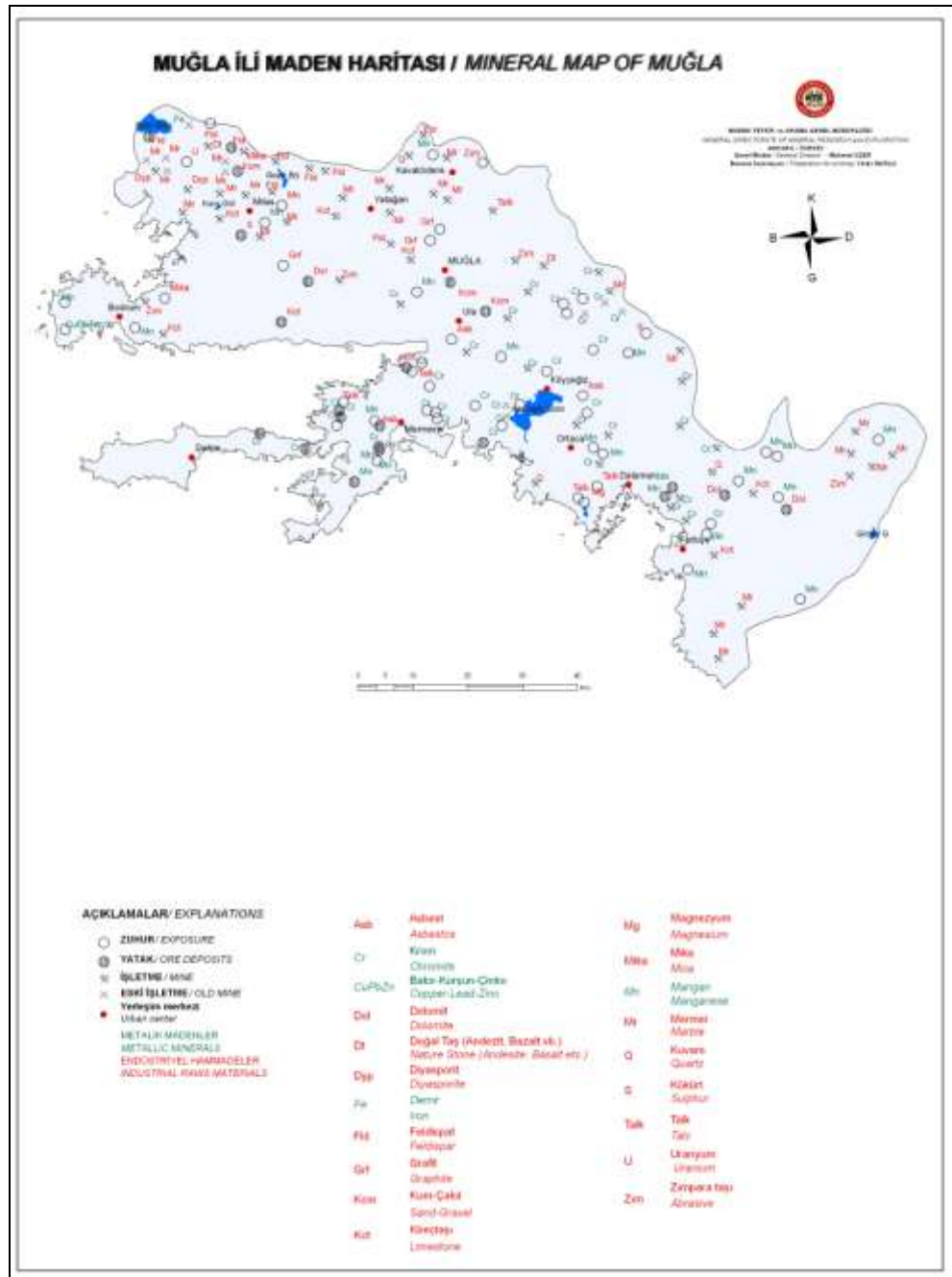
Ek-01 Hatay İli Maden Haritası (URL-14, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü,2012).

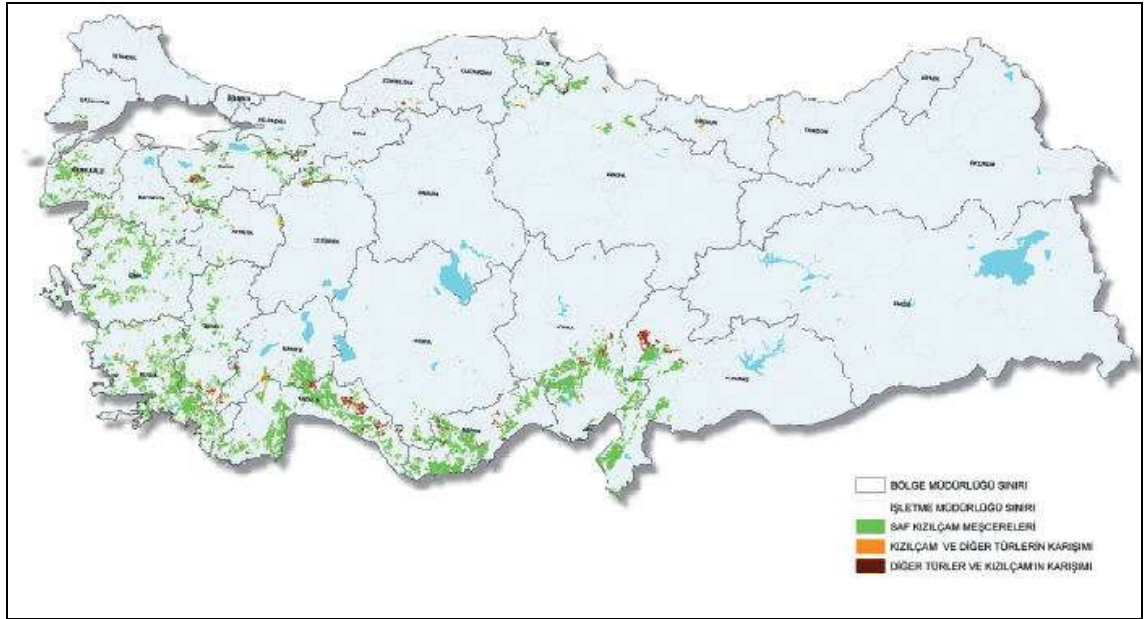
Ek-02 Mersin İli Maden Haritası (URL-14, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, 2012).

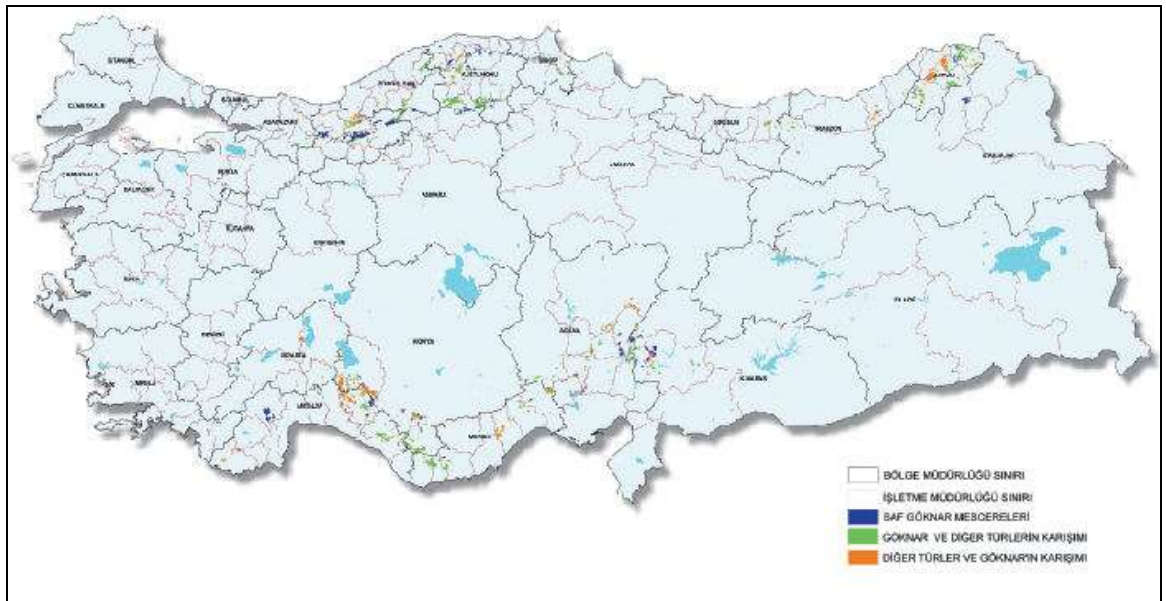
Ek-03 Antalya İli Maden Haritası (URL-14, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, 2012).

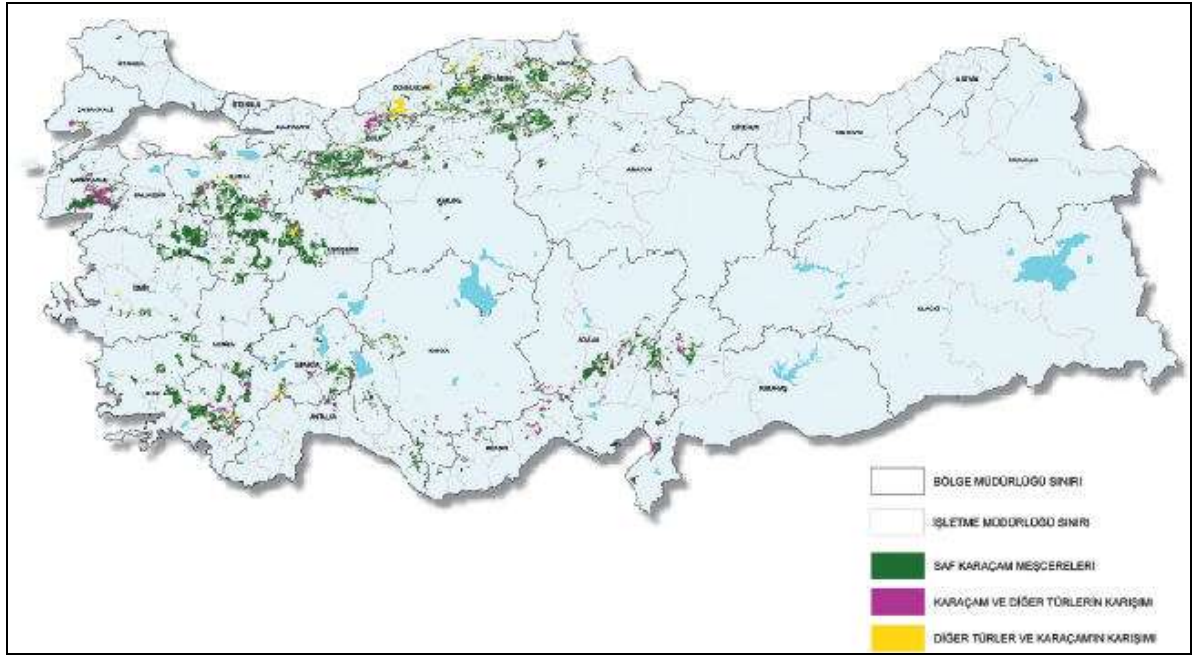
Ek-04 Muğla İli Maden Haritası (URL-14, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, 2012).

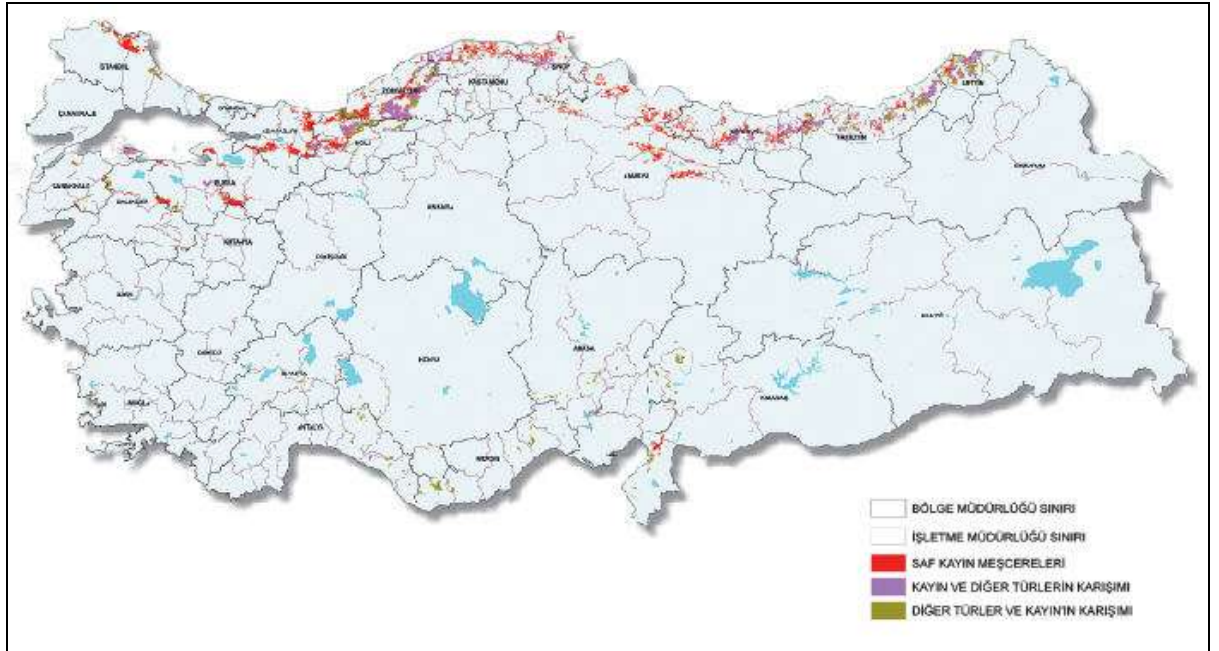
Ek-05 Kızılçam Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

Ek-06 Köknar Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

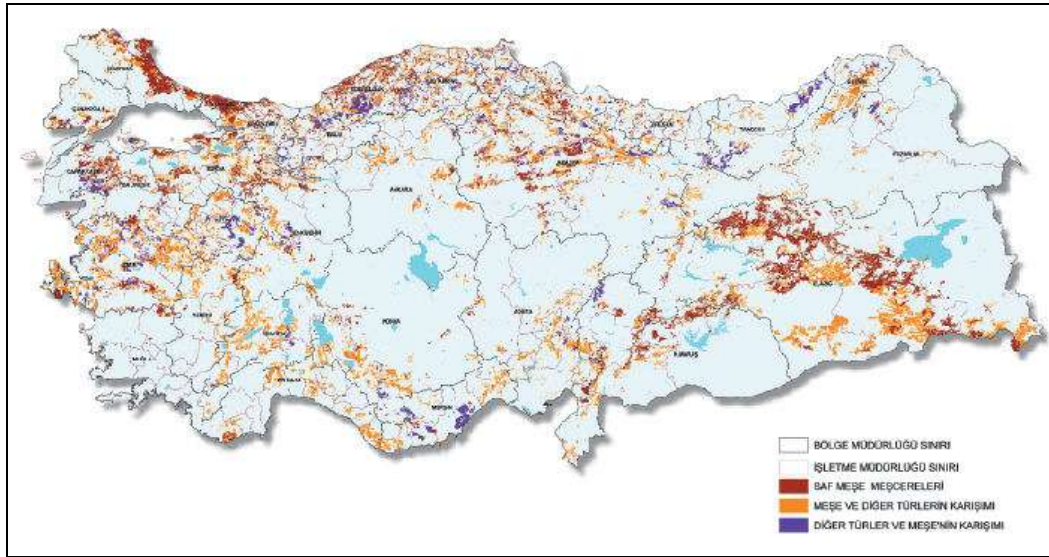
Ek-07 Karaçam Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

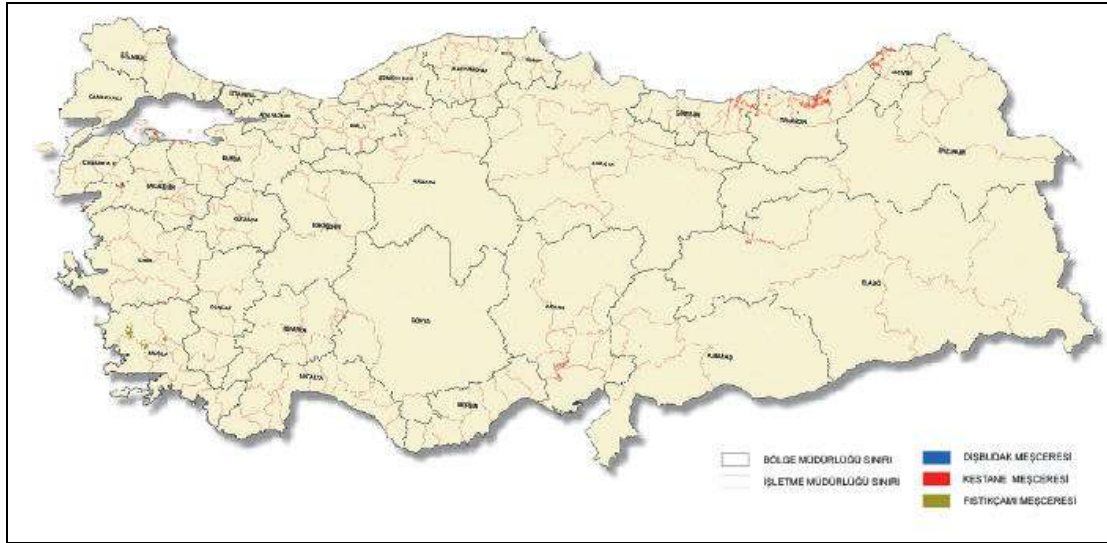
Ek-08 Kayın Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

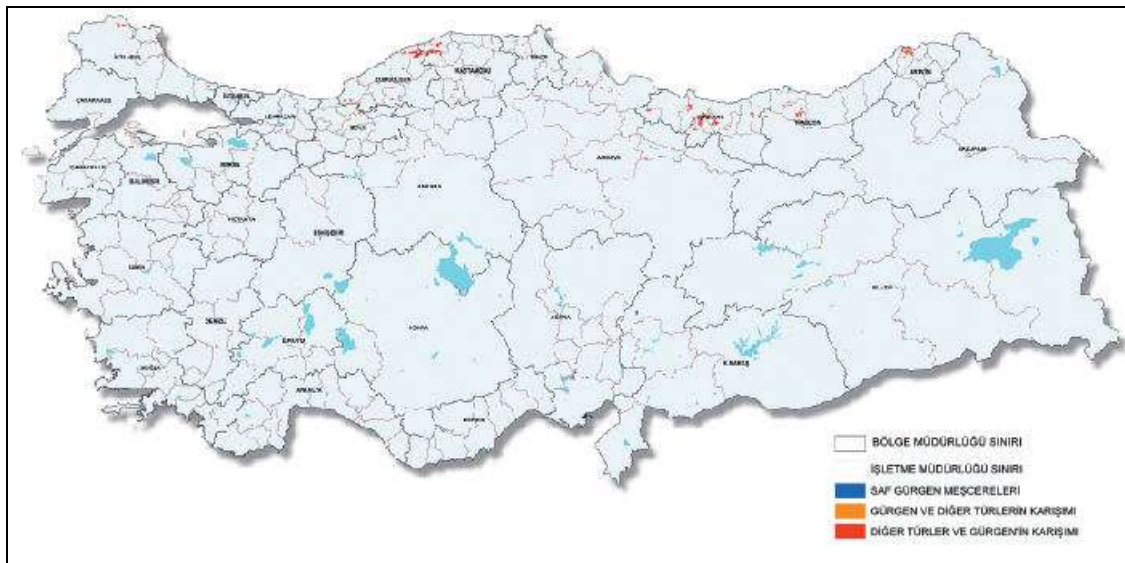
Ek-09 Ülkemizde Toros Sediri Olarak Bulunan Sedir Ormanları Yayılış Alanları
(URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

Ek-10 Meşe Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

Ek-11 Dişbudak Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

Ek-12 Gürgen Ormanları Yayılış Alanları (URL-15, Orman Genel Müdürlüğü, 2012).

HATAY	
Sivil Mimarlık Örneği	426
Dinsel Yapılar	89
Kültürel Yapılar	89
İdari Yapılar	41
Askeri Yapılar	14
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	41
Mezarlıklar	11
Şehitlikler	2
Anıt ve Abideler	3
Doğal Varlıklar	14
Kalıntılar	18
Korunmaya Alınan Sokaklar	2
TOPLAM	750

Ek-13 İllere Göre Tek Yapı Ölçeğindeki Tescilli Yapılar, Hatay İli 2010 Yıl Sonu Verileri
(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2012).

MERSİN	
Sivil Mimarlık Örneği	373
Dinsel Yapılar	109
Kültürel Yapılar	122
İdari Yapılar	42
Askeri Yapılar	36
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	117
Mezarlıklar	83
Şehitlikler	1
Anıt ve Abideler	3
Doğal Varlıklar	21
Kalıntılar	69
Korunmaya Alınan Sokaklar	1
TOPLAM	977

Ek-14 İllere Göre Tek Yapı Ölçeğindeki Tescilli Yapılar, Mersin İli 2010 Yıl Sonu Verileri
(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2012).

ANTALYA	
Sivil Mimarlık Örneği	1192
Dinsel Yapılar	150
Kültürel Yapılar	317
İdari Yapılar	15
Askeri Yapılar	80
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	51
Mezarlıklar	103
Şehitlikler	-
Anıt ve Abideler	12
Doğal Varlıklar	190
Kalıntılar	162
Korunmaya Alınan Sokaklar	3
TOPLAM	2275

Ek-15 İllere Göre Tek Yapı Ölçeğindeki Tescilli Yapılar, Antalya İli 2010 Yıl Sonu Verileri
(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2012).

MUĞLA	
Sivil Mimarlık Örneği	2336
Dinsel Yapılar	203
Kültürel Yapılar	579
İdari Yapılar	38
Askeri Yapılar	20
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	149
Mezarlıklar	313
Şehitlikler	-
Anıt ve Abideler	7
Doğal Varlıklar	220
Kalıntılar	125
Korunmaya Alınan Sokaklar	1
TOPLAM	3991

Ek-16 İllere Göre Tek Yapı Ölçeğindeki Tescilli Yapılar, Muğla İli 2010 Yıl Sonu Verileri
(Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2012).

ÖZET

GÜÇBEY, Büket. Türkiye’de Akdeniz’e Kıyısı Olan Geleneksel Konutlarda Malzeme ve Renk Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

Mekân tasarımında, malzeme ve renk ögesi tasarıma etki eden önemli etkenlerdendir. Anadolu’da geçmişten günümüze, yaşanan bölgenin coğrafyasına ve kültürüne göre konutlar inşa edilmiştir. Türkiye’de Akdeniz kıyı yerleşimlerinde, geleneksel mimarinin oldukça zengin çeşitliliği görülmektedir. Türkiye’de Akdeniz’e kıyısı olan geleneksel konutların mekân tasarımında kullanılan malzeme ve renklerin araştırılması, tezin konusunu oluşturmaktadır.

Malzeme ve renk arasında vazgeçilmez bir birliktelik vardır. Bu bağlamda renk, kullanımına bağlı olarak yaşam içinde yer alıp insan üzerinde çok çeşitli etkileri olan önemli bir olgudur. Renk; simgesel, işlevsel ve biçimsel özellikleriyle mekânlarda yaşamsal ve görsel konforu etkilemesine ek olarak, psikolojik ve estetik boyutlarıyla da mekân tasarımlarında etkin rol oynamaktadır. Mekân ve renk ilişkisi; kentsel dokuda ve iç mekân biçimlenmesinde kültürel aktarım ve etkileşim süreçlerinin önemli bir taşıyanıdır. Bununla birlikte malzeme ve renk, özellikle coğrafya ve iklimle bağlı gelişmektedir. Bu bağlamda; Türkiye’de geleneksel Akdeniz konutlarının mimari ve iç mekânlarda kullanılan malzeme ve renk olgusunun belirlenmesi dikkate değerdir.

Bu çalışmada; Türkiye’deki Akdeniz kıyılarında belirlenen geleneksel konutlarda, (Hatay/ İskenderun, Dört Yol, Mersin/ Merkez, Silifke, Anamur, Antalya/ Merkez, Alanya, Manavgat, Kaş, Kalkan ve Muğla/ Bodrum, Datça) malzeme ve renk araştırması yapılmıştır. Bu araştırma neticesinde, elde edilen malzeme ve renk örneklerinden çıkan sonuçların değerlendirilmesiyle, bu konutlarda kullanılan malzeme ve rengin belgelenmesi amaçlanmıştır.

Renk tanımlamalarında, NCS (Natural Color System-Doğal Renk Sistemi) renk modelinden yararlanılmıştır. Akdeniz geleneksel konut dokusunda kullanılan renklerin tanımlanması ile kentsel koruma çalışmalarında yarar sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

1. Akdeniz Kıyı Şeridi
2. Geleneksel Konut
3. İç Mekân Tasarımı
4. Renk
5. Renk Sistemi
6. Malzeme Seçimi

ABSTRACT

GÜÇBEY, Büket. Research Of Material And Color On Traditional Houses At The Mediterranean Coast Of Turkey, Master Thesis, Ankara, 2012.

Material and color elements have important factors in interior designs. In Anatolia, houses have been built according to the region's geography and cultures from past to now. Variety of traditional architecture can be seen at the coastal settlements of the Mediterranean in Turkey. The purpose of the thesis is to search of used material and color of the traditional houses' interior design at the Mediterranean coasts of Turkey.

There is an indispensable relationship between the color and material. In this context, according to usage the color is a major fact which takes place in life and has lots of effects on human being. In addition to influence on visual and vital comfort which have symbolic, functional and stylistic features on places, the color has an effective role in interior designs with psychological and aesthetic dimensions. The relationship between the color and the place has been a significant adaption for the processes of cultural transmission and interaction in urban tissue and the formation of the interior. At the same time, material and color have been developed especially according to geography and climate of the region. In this sense, in Turkey, specifying of used material and color facts for architectural and interior designs of traditional Mediterranean houses are remarkable.

In this thesis, The material and color have been researched on specified traditional houses in the Mediterranean coasts (Hatay/ Iskenderun, Dört Yol, Mersin/ Silifke, Anamur, Antalya/ Alanya, Manavgat, Kaş, Kalkan and Muğla/ Bodrum, Datça). As a consequence of this research, it is aimed to be a record of used material and color in those houses by evaluating the results which have been occurred according to the samples of obtained

material and color. The model of NCS (Natural Color System) has been used for the identification of the color. It is aimed to ensure benefits of urban conservation studies by identified of the used colors which are the Mediterranean traditional houses' types.

Key Words:

1. The Mediterranean Coastline
2. Traditional House
3. Interior Design
4. Color
5. The Color System
6. Material Choice

